

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 81 · 15. mai
Sesjonen 2022–2023

Møte mandag den 15. mai 2023 kl. 12

President: Masud Gharahkhani

Dagsorden (nr. 81):

1. Stortingets vedtak til lov om endringer i rekonstruksjonslova (forlenging av tida lova skal gjelde) (Lovvedtak 53 (2022–2023), jf. Innst. 302 L (2022–2023) og Prop. 51 L (2022–2023))
2. Stortingets vedtak til lov om endringer i straffegjennomføringsloven (tilsynsråd for kriminalomsorga) (Lovvedtak 54 (2022–2023), jf. Innst. 319 L (2022–2023) og Prop. 46 L (2022–2023))
3. Stortingets vedtak til lov om lønnsnemndbehandling av arbeidstvisten mellom Parat/YS og NHO Luftfart/NHO i forbindelse med tariffrevisjonen 2022 (Lovvedtak 55 (2022–2023), jf. Innst. 309 L (2022–2023) og Prop. 69 L (2022–2023))
4. Stortingets vedtak til lov om endringer i lov om regulering av eksporten av fisk og fiskevarer (utvidelse av lovens virkeområde) (Lovvedtak 56 (2022–2023), jf. Innst. 332 L (2022–2023) og Prop. 47 L (2022–2023))
5. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Grunnlovsforslag fra Hans Fredrik Grøvan, Jorunn Gleditsch Lossius, Geir Sigbjørn Toskedal, Steinar Reiten og Torill Selsvold Nyborg om endring i § 93 (vern av liv fra unnfangelse til naturlig død) (Innst. 305 S (2022–2023), jf. Dokument 12:6 (2019–2020))
6. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Grunnlovsforslag fra Dag Terje Andersen, Eva Kristin Hansen, Magne Rommetveit, Svein Harberg, Hans Fredrik Grøvan, Freddy André Øvstegård, Terje Breivik, Nils T. Bjørke, Une Bastholm og Bjørnar Moxnes om endring i § 108 (samene som urfolk) (Innst. 331 S (2022–2023), jf. Dokument 12:10 (2019–2020))
7. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Grunnlovsforslag fra Karin Andersen, Kari Elisabeth Kaski, Petter Eide, Lars Haltbrekken, Solveig Schytz, Terje Breivik, Une Bastholm og Bjørnar Moxnes om endring i § 93 (om grunnlovfesting av retten til asyl) (Innst. 329 S (2022–2023), jf. Dokument 12:12 (2019–2020))
8. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Grunnlovsforslag fra Michael Tetzschner om § 95 nytt tredje ledd (om at staten ikke skal kunne skatte- og avgiftsbelegge rettslige tjenester for saker som skal avgjøres av domstolene)

(Innst. 306 S (2022–2023), jf. Dokument 12:31 (2019–2020))

9. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Grunnlovsforslag fra Michael Tetzschner, Peter Frølich og Morten Wold om endring i § 98 (forbud mot uforholdsmessig inngrep i borgernes frihetssfære) (Innst. 304 S (2022–2023), jf. Dokument 12:32 (2019–2020))
10. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Grunnlovsforslag fra Ola Elvestuen, Kari Elisabeth Kaski og Nicholas Wilkinson om ny § 110 a (om rett til tilfredsstillende levestandard og helse) (Innst. 303 S (2022–2023), jf. Dokument 12:35 (2019–2020))
11. Referat

Presidenten [12:00:34]: Følgende innkalte vararepresentanter tar nå sete:

For Akershus: Anita Patel og Kari Sofie Bjørnsen

For Oslo: Michael Tetzschner

For Rogaland: May Helen Hetland Ervik

For Vestfold: Henning Wold og Renate Sølverson Berge

For Østfold: Fredrik Holm

Fra Kristelig Folkepartis stortingsgruppe foreligger søknad om velferdspermisjon for representanten Olaug Vervik Bollestad mandag 15. mai.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandles straks og innvilges.
2. Vararepresentanten, Hadle Rasmus Bjuland, innkalles for å møte i permisjonstiden.

Presidenten [12:01:07]: Hadle Rasmus Bjuland er til stede og vil ta sete.

Representanten Hege Bae Nyholt vil framsette et representantforslag.

Hege Bae Nyholt (R) [12:01:28]: På vegne av stortingsrepresentanten Bjørnar Moxnes og meg selv vil jeg sette fram et forslag om anerkjennelse av Palestina som egen stat og norsk tilslutning til FNs apartheidkonvensjon.**Presidenten [12:01:40]:** Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sakene nr. 1–4 vil bli behandlet under ett.

Sak nr. 1 [12:01:47]

Stortingets vedtak til lov om endringer i rekonstruksjonslova (forlenging av tida lova skal gjelde) (Lovvedtak 53 (2022–2023), jf. Innst. 302 L (2022–2023) og Prop. 51 L (2022–2023))

Sak nr. 2 [12:01:47]

Stortingets vedtak til lov om endringar i straffegjennomføringsloven (tilsynsråd for kriminalomsorga) (Lovvedtak 54 (2022–2023), jf. Innst. 319 L (2022–2023) og Prop. 46 L (2022–2023))

Sak nr. 3 [12:01:47]

Stortingets vedtak til lov om lønnsnemndbehandling av arbeidstvisten mellom Parat/YS og NHO Luftfart/NHO i forbindelse med tariffrevisjonen 2022 (Lovvedtak 55 (2022–2023), jf. Innst. 309 L (2022–2023) og Prop. 69 L (2022–2023))

Sak nr. 4 [12:01:47]

Stortingets vedtak til lov om endringer i lov om regulering av eksporten av fisk og fiskevarer (utvidelse av lovens virkeområde) (Lovvedtak 56 (2022–2023), jf. Innst. 332 L (2022–2023) og Prop. 47 L (2022–2023))

Presidenten [12:01:55]: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 5 [12:01:59]

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Grunnlovsforslag fra Hans Fredrik Grøvan, Jorunn Gleditsch Lossius, Geir Sigbjørn Toskedal, Steinar Reiten og Torill Selsvold Nyborg om endring i § 93 (vern av liv fra unnfangelse til naturlig død) (Innst. 305 S (2022–2023), jf. Dokument 12:6 (2019–2020))

Grunde Almeland (V) [12:02:40] (ordfører for saken): Jeg vil starte denne debatten, av alle dagens grunnlovsdebatter, med å takke komiteen for godt samarbeid, også om denne spesifikke saken og dette spesifikke forslaget til endring i Grunnloven.

Dette forslaget har i mer eller mindre identisk form vært behandlet av Stortinget flere ganger tidligere. Jeg viser bl.a. til at vi i Innst. 95 S for 2006–2007, i Innst. 305 S for 2011–2012, i Innst. 182 S for 2013–2014 og sist i Innst. 288 S for 2018–2019 – alle ganger – behandlet et mer eller mindre likelydende forslag til endring i Grunnloven.

Komiteen er enstemmig i saken og har valgt å ikke bifalle dette forslaget.

Jeg vil da gå litt videre inn på begrunnelsen, det som i hvert fall jeg og Venstre har lagt til grunn, og som jeg oppfatter deles av hele komiteen.

I forslaget skriver forslagsstillerne at det er behov for å tydeliggjøre i Grunnloven den helt grunnleggende menneskerettigheten om rett til liv. Både jeg og komiteen vil påpeke at det ikke er noen tvil om at retten til liv

er den mest grunnleggende menneskerettigheten, men det er heller ikke tvil om at den kommer tydelig til uttrykk i Grunnloven allerede i dag, for i § 93 i vår grunnlov står det at ethvert menneske har rett til liv, og at ingen skal dømmes til døden. Det er derfor ikke tvil om hvorvidt denne rettigheten kommer helt klart til uttrykk.

Situasjonen er at forslagsstillerne her ønsker å utvide betydningen av hva denne paragrafen betyr. Det er det som er det reelle innholdet i dette forslaget, slik komiteen ser det. Det reelle innholdet er altså at man skal definere at fra det øyeblikket et foster er unnfanget, skal det tilkjennes samme menneskerettigheter som framgår ellers i Grunnloven og ellers i konvensjonene.

Komiteen har ment at den utvidelsen av retten til liv ikke er riktig eller nødvendig å gjøre i denne saken, og det er derfor heller ikke noe som noen har uttrykt at de ønsker å stemme for ved behandlingen av innstillingen.

Åse Kristin Ask Bakke (A) [12:05:57]: I dag debatterer vi eit forslag frå Kristeleg Folkeparti som i praksis betyr eit totalforbod mot abort frå dag éin. Det er nesten ikkje til å tru.

Kampen for rett til abort var ein kamp som blei kjempa fram av modige kvinner, i ei tid då mange faktisk mista livet i utrygge abortar. Mange kvinner risikerte eige liv for å ta abort og for å hjelpe andre i trengande situasjonar. Rett til abort var inga sjølvfølge den tida. Ein fekk på plass ei abortlov som tok omsyn til eit gradvis vern av fosteret og samtidig kvinner sin rett til å bestemme over eigen kropp. Dette var ei solid abortlov, som har stått seg heilt sidan 1978.

Eg vil påstå at vi har klart det som mange land ikkje har klart: å ha ein tilsynelatande reieleg debatt kring abort og kvinner sine rettar. Det har vi klart trass i at Kristeleg Folkeparti har kome med stadige angrep på sjølvbestemt abort og retten vår til å bestemme over eigen kropp. Høgreregjeringa dei førre åtte åra, som bl.a. Kristeleg Folkeparti var ein del av, braut med kompromisset som i abortlova har stått seg sidan 1978, då Kristeleg Folkeparti fekk forhandla seg til ei innskrenking i abortlova. Vi såg demonstrasjonstog over heile landet. Det handla om den konkrete innskrenkinga som blei gjort i abortlova, men eg trur det òg handla om at ein rokka ved den breie einigheita ein har hatt om abortlova i Noreg gjennom tidene.

Kva ein ønskjer å oppnå med dette forslaget, kan vi jo berre frykte. Vi treng ikkje sjå lenger enn til USA, der abortspørsmålet splittar folket, der kvinner i dag blir nekta abort mange plassar, og der alternativet er å ta utrygge abortar med fare for sitt eige liv som konsekvens.

Som ung kvinne sjølv har eg eit budskap til dei som vil totalforby abort: Abortar vil framleis skje rundt om,

men dei blir utrygge, med fare for liv og helse. På verdsbasis i dag mister over 22 000 kvinner livet i utrygge abortar. Det er konsekvensen av eit totalforbod mot abort, og det skal vi aldri godta.

Peter Frølich (H) [12:08:58]: Noen korte kommentarer fra Høyre i det som selvfølgelig er en viktig og interessant diskusjon. Livets start og hva som utgjør et liv, er et av livets store spørsmål. Dette debatteres ikke bare i politikken, men over hele verden.

Jeg har respekt for og sympati for de argumentene som framføres i debatten, men det dette handler om, er hva som hører hjemme i en grunnlov, og hva som ikke hører hjemme i en grunnlov. Den rettslige konsekvensen av et forslag som dette er litt uklar, for å si det mildt. Jeg vil ikke være like bastant som foregående taler, som hevder at dette ville innebære et totalforbud, men det er hevet over enhver tvil at det er et forsøk på å rettsliggjøre et spørsmål som tradisjonelt sett har vært løst i denne sal gjennom vanskelige kompromisser.

Det er ikke første gang vi ser forsøk på å rettsliggjøre dette spørsmålet. Det gjøres av begge sider av diskusjonen, kan man si, fra tid til annen. Jeg tror generelt det er greit at Stortinget er skeptisk til å putte denne type begrensninger inn i Grunnloven – begrensninger av hva vi kan debattere oss fram til og lande av politiske kompromiss i denne salen – så Høyre, i tråd med vår grunnlovs-konservative tradisjon, ønsker å stemme ned dette forslaget.

Dag-Inge Ulstein (KrF) [12:10:58]: Respekten for liv og menneskeverd er et av de grunnleggende prinsippene i vår kulturarv, og det har preget samfunnet vårt gjennom både lovgivningen og etiske normer. Retten til liv, frihet og personlig sikkerhet er nedfelt i menneskerettighetene og flere internasjonale konvensjoner som er ratifisert av Norge. Dette er dermed et prinsipp og et tankegodt som Kristelig Folkeparti ikke står alene om, som også saksordføreren var inne på innledningsvis.

For Kristelig Folkeparti er det helt grunnleggende at verdien du har som menneske, ikke er avhengig av hvem du er. Vi har alle den samme unike verdien, og menneskeverdet er ikke betinget av kjønn, rase, utseende, alder, seksuell legning, helse eller funksjonsdyktighet. Mennesker oppnår ikke sin egenart og verdi i kraft av en bestemt utrustning eller som følge av bestemte prestasjoner. Retten til liv er derfor den mest grunnleggende av alle menneskerettigheter.

Det blir ofte sagt at etikken må styre teknikken og ikke motsatt. Vi i Kristelig Folkeparti er bekymret for hva den teknologiske utviklingen rundt fosterdiagnostikk vil kunne gjøre med samfunnet, der vi nå ser at det er fullt ut teknisk mulig å velge bort fostre med feil kjønn

eller med Downs syndrom, som noen eksempler. Derfor er det så viktig for Kristelig Folkeparti at vi holder fast på at alle liv er like verdifulle uansett. Vi er alle feilbarlige, unike mennesker med lik verdi. Den medisinske utviklingen gjør at vi står overfor stadig nye problemstillinger, både i livets første fase og ved livets slutt. Mennesker kan i større grad enn tidligere velge mellom liv og død. Vi trenger derfor en sterkere bevisstgjøring knyttet til de etiske vurderingene i de situasjonene som jeg nå nevner.

Stadig flere sykdommer kan fastslås allerede på fosterstadiet. Spørsmålet om svangerskapsavbrudd eller utvelgelse av embryo kan i økende grad knyttes til kvalitative vurderinger ut fra funksjonsevne. Da beveger vi oss over i et landskap der selve egenskapen ved det ufødte livet vurderes, og i dag gjør en det dessverre allerede, som ved Downs syndrom. Det fører altså til en forsterket verdirangering og en gradering av menneskeverdet, ja, av selve mennesket.

Jeg merker meg at forslaget vårt om retten til liv som regel – og naturlig nok – blir tolket inn i livets begynnelse. Det er ikke tvil om at retten til liv utfordres sterkt der i dag. Det er ingen hemmelighet at Kristelig Folkeparti ønsker et samfunn der ingen opplever at abort er eneste utvei. Vi vil legge til rette for, gjennom ulike tiltak og på ulike måter, at det er mulig å få barn i alle livssituasjoner, gjennom faktiske og praktiske løsninger for alle typer familier. Forslaget handler om livets start, men like mye om retten til et verdig liv hele livet. Ingen mister sin verdi som menneske når en blir gammel, havner på sykehjem eller dersom en skulle trenge hjelp til det meste, ja, til alt. De som opplever alvorlige ulykker og kanskje mister funksjonsevnen på ett eller flere felt, blir ikke mindre verdt som mennesker.

Menneskeverdet er uendelig og konstant. Det er også det retten til liv handler om. Å grunnlovfeste retten til liv handler både om livets start og om retten til en naturlig død. Den kristne etikken er utrolig relevant i møte med den utviklingen vi ser. Nye muligheter som morgendagens bioteknologiske løsninger har, og lovene rundt det, tvinger oss til å gjøre rede for hva et menneske er. Det handler om hvilket utgangspunkt vi skal navigere etter i en tid som kommer til å gi oss noen enorme dilemma.

Egentlig er det mer rett å si at dette ikke er morgendagens teknologi, det er på mange måter dagens bioteknologiske og genteknologiske muligheter. I det landskapet er det da mulig og ikke minst viktig at det er noen andre stemmer som ønsker å finne balansen mellom de gode framskrittene innen genetikk, fostermedisin og bioteknologi, samtidig som vi demmer opp for det som truer den enkelte, og som til sist også kan utfordre oss som samfunn og kultur.

Det er flere kjente og dyktige forskere på fagfeltet som sier nettopp dette. Vi mener da at lovverket tydeli-

gere må reflektere det, nå når den grunnleggende respekten for liv og menneskeverd blir utfordret. Det er bakgrunnen for forslaget vårt, og derfor stemmer Kristelig Folkeparti mot innstillingen.

Carl I. Hagen (FrP) [12:16:35]: I de siste omtrent 50 år har spørsmålet om abort vært en meget omdiskutert sak her i salen. Det har vært en relativt dramatisk endring i synspunktene fra de ulike partier, og sikkert også fra enkeltrepresentanter. Her kan jeg inkludere meg selv, idet jeg for 49 år siden holdt mitt første innlegg i Stortinget i abortsaken høsten 1974, og i tillegg avgjorde saken i den forstand at jeg var på vippen. Den gangen stemte jeg galt. I dag stemmer jeg riktig og for innstillingen.

Det er med forundring jeg har sett ordlyden i grunnlovsforslaget. Her står det: «Retten til liv (...) fra den første begynnelse ved befruktning til døden inntreffer.» Da er det heller ikke mulig med noen unntak, f.eks. hvis noen blir gravide etter voldtekt eller incest. Hittil har man i debatten, også – fra forslagsstillernes parti, mener jeg å erindre, hatt noen unntak fra det absolutte forbudet mot abort. Det er det ikke hjemlet for i grunnlovsforslaget som nå foreligger, for da måtte det være en henvisning til eventuelle begrensninger i form av andre lovbestemmelser. Det er litt forunderlig, dette absolutte forbudet mot abort fra unnfangelse til naturlig død, men jeg er glad for at det nå omtrent er et samlet storting som avviser forslaget. Etter det jeg leser i avisene, er det vel også diskusjoner om dette absolutte synspunkt som Kristelig Folkeparti har hatt, og kanskje det også kan endres.

Audun Lysbakken (SV) [12:19:26]: Jeg hadde egentlig ikke tenkt å ta ordet i denne debatten siden grunnlovsforslaget har så marginal støtte i Stortinget, men innlegget til representanten Ulstein fikk meg til å tegne meg likevel, for det forundret meg litt. Ulstein, på vegne av det partiet som har fremmet forslaget, beveger seg egentlig bare rundt den sentrale problemstillingen, uten å avklare ordentlig hva forslaget betyr. Det er, som også siste taler var inne på, veldig vanskelig å lese dette forslaget på noen annen måte enn at det vil gjøre dagens abortlov til en lov som er i strid med Grunnloven, og som dermed vil falle, hvis dette vedtas. Sånn sett er jo dette et ytterliggående forslag. Det tenker jeg vi må ha en ærlig diskusjon rundt. Da er det også rimelig at det partiet som fremmer det, avklarer hva det egentlig betyr – hvilken konsekvens det faktisk ville hatt for dagens abortlov. Siden jeg oppfatter at den problemstillingen ikke ble ordentlig avklart i representanten Ulsteins innlegg, synes jeg det er rimelig å be om at det blir det. Derfor tok jeg ordet. Det er klokt og viktig og

riktig at dette forslaget blir avvist med et så overveldende flertall som det blir i dag.

Seher Aydar (R) [12:21:11]: Jeg ble også nødt til å tegne meg under Kristelig Folkepartis innlegg. Jeg håper også at vi får avklaringer på disse spørsmålene, for forslaget innebærer å begrense kvinners rettigheter. Representanten Ulstein snakker om en grunnleggende respekt for liv, men jeg vil invitere til også å ha respekt for kvinners rett til å bestemme noe som angår deres liv, deres framtid, deres kropp. Det må det ikke bli tatt så lett på, og man må komme med en avklaring av hva det betyr for våre grunnleggende rettigheter. Det å ha rett til medisinsk hjelp ved svangerskapsavbrudd er en rettighet vi har. Skal den rettigheten fratas kvinner, må partiet som har fremmet dette grunnlovsforslaget, faktisk avklare det.

Jeg synes det er interessant at representanten fra Kristelig Folkeparti sier at de vil legge til rette for at folk kan få barn i ulike livssituasjoner. Det er jeg helt enig i, hvis de ønsker det. Det er jo hele poenget – at det skal være ønsket. Det skal tilrettelegges for at de som ønsker det, kan få barn i ulike livssituasjoner. Det synes jeg er viktig og en del av velferdsstatens oppgaver. Men de som ikke vil det, skal ha mulighet til å få medisinsk hjelp av profesjonelle som kan gi dem veiledning, hvis de trenger det. Det er hele poenget med abortloven. Det er egentlig helt utrolig at det ligger et forslag om dette på bordet nå, og jeg er veldig glad for at et så overveldende stortingsflertall er tydelig på at dette ikke er den debatten vi trenger nå. Den debatten vi faktisk trenger, handler om å styrke abortrettighetene og styrke selvbestemmelsen. Vi trenger å modernisere abortloven, ikke å gå bakover, slik dette forslaget legger opp til.

Jeg håper også at tankene om menneskeverd og menneskets frihet kan gjelde også dem som ikke vil eller ikke kan fortsette svangerskapet. Det kom nylig en rapport som viser at ett av tre svangerskapsavbrudd skjer etter bruk av prevensjon. Skal de kvinnene straffes? Skal de ikke ha mulighet til å ta abort? Skal det ikke være deres rett å gjøre det?

De aller fleste aborter i Norge tas før uke 9 fordi kvinner gjør det så fort de kan, basert på livssituasjonen sin. Jeg mener vi er nødt til å fortsette å bygge abortloven på tillit til at kvinner ønsker det beste for både seg selv og fosteret de måtte gå gravid med. Den mistilliten som dette grunnlovsforslaget legger til grunn, hører ikke hjemme i et moderne samfunn som baserer seg på likestilling.

Agnes Nærland Viljugrein (A) [12:24:10]: Det er ingen tvil om at dette forslaget fra Kristelig Folkeparti reiser en rekke etiske problemstillinger, men hvis Stortinget skal vedta et forslag som dette, er vi nødt til å kjenne

de praktiske konsekvensene av det. Det er, slik som andre representanter har framhevet i denne debatten, ganske vanskelig å forstå hvilke praktiske konsekvenser dette forslaget faktisk vil ha. Det er også vanskelig å forstå det på noen annen måte enn at det innebærer en betydelig svekkelse av dagens abortlov.

Jeg anerkjenner selvfølgelig at problemstillingene som løftes i dette forslaget, er vanskelige etiske dilemmaer. Det er dilemmaer som mennesker i dette landet har stått i og kommer til å stå i videre framover også. Men i motsetning til Kristelig Folkeparti mener vi f.eks. at spørsmålet om abort er opp til kvinnene og familiene de er en del av, å avgjøre, og ikke noe som først og fremst skal avgjøres av politikere på vegne av dem, eller noe man skal moralisere over.

Ufrivillig gravide tenker. De tenker fra de merker at det er noe i kroppen som ikke stemmer, eller når mensin uteblir. De tenker når de oppdager strekene på graviditetstesten, men drar på jobb som normalt. De tenker på venterommene, i lunsjen, når de står opp, og når de legger seg igjen. De tenker på sykehuset rett før, og de tenker etter at aborten er gjennomført. For noen var valget om å ta abort enkelt. For andre er det det vanskeligste valget de noensinne har tatt. Men det at kvinner ikke har tatt et gjennomtenkt valg når de konkluderer med at de ønsker å ta abort, er en gjenganger i debatten. Forslag som obligatorisk refleksjonstid eller reservasjonsrett for fastleger dukker igjen og igjen opp i den norske debatten, ikke minst fra Kristelig Folkeparti. Det er ingen hemmelighet at det partiet er en pådriver for å innskrenke kvinners rett til selvbestemt abort. Men norske kvinner bør få tenke selv.

Kvinner over hele verden trenger også Norges støtte. Vi kan ikke gå inn i en tradisjon der parlamenter rundt omkring i verden innskrenker kvinners rett til abort. Ser vi til USA, bør det være en påminnelse om at den typen politikk ikke er så langt unna som man skulle tro. Norske kvinner kjenner best sin situasjon, og Stortinget bør derfor ikke støtte et forslag som rammer kvinners rett til å bestemme over egen kropp. Derfor får heller ikke dette forslaget Arbeiderpartiets støtte.

Dag-Inge Ulstein (KrF) [12:27:10]: Takk for ordskiftet som har vært til nå. Mange har løftet fram nettopp de nyansene og dilemmaene som finnes, og som vi tenker det er viktig at en tar opp i forbindelse med denne saken.

Det er ingen tvil om at Kristelig Folkeparti har et annet syn enn flertallet i denne saken, som handler om å gi økt rettsvern til det ufødte liv. I dag er det altså prinsippene om rett til liv uavhengig av egenskaper vi snakker om og løfter opp, og at disse prinsippene skal ligge fast. Det er også mange andre dilemmaer jeg opplever at vi

ikke diskuterer i andre, tilsvarende saker, saker som er blitt løftet fra enkeltpartier, f.eks. om de tusen første dagene i et individs liv. Når begynte de å telle?

Vi kan også se til andre land. I Danmark får en f.eks. sorgpermisjon, både tilskudd og ordninger, hvis barn dør etter uke 22 i svangerskapet – samme tilskudd og oppfølging som hvis et barn dør når det er 18 år. Det er dilemmaer, nyanser og utrolig viktige debatter og samtaler vi bør kunne ta. Jeg ser likevel at vi står alene og har et annet syn enn flertallet i mange av disse sakene.

Det er mange dilemmaer, bl.a. når det gjelder teknologi – embryoer selges og kjøpes for milliarder – og vi må evne å stille oss noen av de spørsmålene også, som jeg opplever at flere av representantene gjør her i dag. Jeg tror nemlig det er en kobling til utviklingen av det man tidligere omtalte som eugenikk. I sin vakreste og kanskje mest fordekte form handler det om å skape det perfekte, det gode, men i sin mest destruktive form, som vi har sett både historisk og i dag, kan det oppsummeres med en form for forakt for svakhet eller annerledeshet. Den koblingen, med et framtidig og økende press for aktiv dødshjelp, mener vi er åpenbar. Derfor er det så viktig å tydeliggjøre og styrke det som handler om retten til liv. Så det er ikke bare et innspill i debatten om økte rettigheter for fosteret, men også et innspill om menneskesyn og samfunnssyn.

Det er mye jeg kunne kommentert av det som har kommet opp, men at dette ville innebære å tilsidesette loven eller innebære et forbud mot all slags abort – et slikt en-til-en-forhold er det ikke i mange av sakene vi har oppe til debatt, heller ikke i dag. Mange har nok karikert en del av det som ligger bak. Man har hevdet at vi vil forby langtidsvirkende prevensjon, angrepiller, osv. Jeg aksepterer ikke tolkningen som kommer til uttrykk i mye av det som har blitt sagt, for det er ikke det som ligger til grunn. Men, som jeg sa, med den nye teknologien og slik dette beveger seg, er vi over i et landskap der selve egenskapene til det ufødte liv vurderes. Det vil føre til en forsterket verdirangering, en gradering av menneskeverdet. Da må det også være mulig å komme med dette signalet og være tydelig på at det er rettigheter som tydeligere bør reflekteres også i lovverket. Menneskeverdet er uendelig og konstant, og det er et prinsipp vi ønsker å stå fast ved.

Gaute Børstad Skjervø (A) [12:30:55]: Den debatten vi i dag står i i Stortinget, er en debatt som gir grunn til å reflektere, reflektere over hvilke kamper de som gikk foran oss, måtte kjempe, reflektere over hvilke lærdommer vi må ta av historien, og reflektere over hvordan disse kampene kjempes i land over hele verden i dag.

Representanten fra Kristelig Folkeparti snakker om at moderniteten og dagens samfunn tvinger oss til å ta nye standpunkter i vanskelige spørsmål. Realiteten er at den verden vi lever i i dag, er en verden som i mange land tar kvinners rettigheter i feil retning. Det er vanskelig å tolke forslaget fra Kristelig Folkeparti som i dag ligger i Stortinget, som noe annet enn et totalforbud mot abort. Forslaget vil, dersom det blir vedtatt, gjøre dagens abortlov grunnlovsstridig – en av verdens mest progressive abortlover, en lov som sikrer kvinner rett til å bestemme over sin kropp.

Jeg er glad for at dette forslaget har minimal støtte i Stortinget, men det er påfallende at det fremmes i en tid da kvinner i USA må ty til TikTok for å få veiledning om hvor man kan dra, og kanskje også hvordan man utfører en ulovlig abort, etter at USAs høyesterett fjernet den føderale retten til abort i landet. Dette forslaget minner oss på hvilke kamper tidligere foregangskvinner kjempet. Det minner oss på at de seirene de vant, ikke er vunnet for bestandig. Det er trist, slik jeg ser det, at denne kampen må kjempes også i 2023.

Heldigvis er det gledelige nyheter: Med unntak av ett parti er det et samlet politisk Norge som slår fast at kvinner selv skal bestemme over sin kropp – av respekt for dem som kjempet, og i solidaritet med kvinner over hele verden som fortsatt kjemper. Abort er kvinnens valg. Den sannheten skal vi verne om.

Presidenten [12:32:56]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5.

Sak nr. 6 [12:32:58]

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Grunnlovsforslag fra Dag Terje Andersen, Eva Kristin Hansen, Magne Rommetveit, Svein Harberg, Hans Fredrik Grøvan, Freddy André Øvstegård, Terje Breivik, Nils T. Bjørke, Une Bastholm og Bjørnar Moxnes om endring i § 108 (samene som urfolk) (Innst. 331 S (2022–2023), jf. Dokument 12:10 (2019–2020))

Lubna Bobby Jaffery (A) [12:33:43] (ordfører for saken): Dette grunnlovsforslaget er framsatt av en rekke representanter og har en bred politisk forankring i Stortinget. Dagen i dag vil stå igjen som en symbolsk viktig dag.

Jeg vil innledningsvis takke komiteen for godt samarbeid om saken.

Vi har til behandling et forslag med en lang forhistorie. Forslagsstillerne understreker betydningen av at samenes status som urfolk kommer klart til uttrykk også i Grunnloven.

Norge ratifiserte som første land ILO-konvensjon nr. 169, i 1990, og anerkjente dermed samene som urfolk. Samene var utvilsomt i Norge da riksgrensen ble

fastsatt i 1826, og de oppfyller dermed vilkårene for å være urfolk etter ILO-konvensjonen.

Samenes status er dermed både rettslig og politisk uomtvistet, også fastslått av Høyesterett. Det skulle derfor ikke være noen tvil om at samene er vårt urfolk.

Dagens Grunnlov har følgende ordlyd:

«Det påligger statens myndigheter å legge forholdene til rette for at den samiske folkegruppe kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv.»

Jeg er glad for at det i dag er et grunnlovsmessig flertall for å endre denne ordlyden til:

«Det påligger statens myndigheter å legge forholdene til rette for at det samiske folk, som urfolk, kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv.»

Dette er både symbolsk viktig og politisk viktig. De foreslåtte endringene vil ikke på noe punkt gi § 108 et annet rettslig innhold enn det det har i dag.

Vi har i dag hatt møte med vårt samepolitiske råd i Arbeiderpartiet og snakket med dem om hva dagens endring betyr. De forteller oss om hvor viktig det er å bruke Grunnloven til å fastslå at samene er et urfolk. En av grunnene til at det er så viktig, er at mange fortsatt prøver å så tvil om samene og deres status. Jeg tror at mange av oss i komiteen også har registrert at noen ønsker å så tvil.

Når vi nå grunnlovfester statusen som urfolk, blir statusen som urfolk løftet opp, og den blir stående med den beskyttende rammen Grunnloven gir. Det må være et soleklart og tydelig signal til alle om at samene er og skal regnes som urfolk.

Denne grunnlovsendringen handler nettopp om anerkjennelsen av samene som urfolk. Den handler ikke om noe annet. Jeg har registrert at enkelte prøver å blande andre debatter som foregår, knyttet til en del samiske spørsmål, inn i denne debatten. La det være klart: Dagens vedtak er ingen stillingtaken i de andre debattene som pågår.

Dagens vedtak står i sterk motsetning til den fornorskningspolitikken som er blitt vedtatt og ført fra denne sal tilbake i tid. Vi må ta inn over oss hvordan fornorskningspolitikken fra midten av 1800-tallet rammet samene og bidro til å skjule og bygge ned det samiske. Det er derfor symboltungt når samenes rolle som urfolk får plass i Grunnloven.

Det er prinsipielt viktig med en slik ramme rundt urfolksstatusen, og det er en viktig anerkjennelse av et urfolk som har greid å overleve innenfor et storsamfunn som gjennom fornorskningspolitikken systematisk har motarbeidet det samiske.

Arbeiderpartiet har i lang tid ønsket at Grunnloven skal omtale samene som urfolk. Tiden der vi skulle gjemme bort og fornorske det samiske, er over.

Om 14 dager kommer sannhets- og forsoningskommisjonens rapport. Den gransker fornorskingspolitikken og urett gjort overfor samer, kvener og norskfinner. Trolig vil kommisjonens rapport gjøre at dagens vedtak står seg ekstra godt.

Jeg er derfor glad for at Dokument 12:10 for 2019–2020 i dag bifalles.

«Giitu!»

Svein Harberg (H) [12:38:16]: Jeg vil starte med å takke saksordføreren for godt samarbeid i komiteen og for grundig gjennomgang, som gjør at i hvert fall jeg ikke trenger å gå videre ned i en del av historien bak forslaget vi behandler i dag.

Det som ligger her, er et klart ønske fra forslagsstillerne om å slå fast, eller få klart gitt uttrykk for, at også i Grunnloven skal det stå at samene som urfolk er vi enige om. Det er rettslig og politisk uomtvistet og fastslått av Høyesterett ganske tydelig. Derfor er det uaktuelt for Høyre å støtte det forslaget som også ligger i saken, om at Høyesterett skal uttale seg. Det har de gjort. Det er det ikke behov for å gjøre igjen.

Bakgrunnen for at dette konkrete forslaget er utarbeidet med folk fra mange partier, er at vi hadde denne debatten for fire år siden, der det var flere forslag. For Høyres gruppe var det slik at det kom litt tett på at vi nettopp hadde hatt en stor gjennomgang av Grunnloven, som var grundig og tok for seg veldig mye. Vi var ikke klar for å gjøre den endringen, kanskje spesielt fordi vi ikke så for oss at det hadde noen praktisk betydning. Derfor var vi ikke med på de forslagene som lå framme den gangen. Samtidig kom det imidlertid fram et stort ønske og en enighet om – det er et flertall i salen som ønsker å slå fast – at samene skal ha denne stillingen. Derfor er det slik at Høyre nå stiller seg bak forslaget om å anerkjenne samene som urfolk i Grunnloven, samtidig som det understrekes at de foreslåtte endringene ikke på noe punkt vil gi § 108 et annet rettslig innhold enn paragrafen har hatt.

Vi har nok opplevd, i hvert fall mange av oss i komiteen, og sikkert flere, å få masse henvendelser rundt denne saken. Jeg må slå fast at konspirasjonsteoriene har en god periode. Det har vært mange forslag og innspill som det ble ment at skulle komme ut av denne behandlingen i dag. Vi kan slå fast at det ikke er tilfellet. Det er ikke en endring i statusen slik sett. Det som tas opp, er altså helt andre ting enn det som står her. Flertallet, som går for denne endringen, tar utgangspunkt i forståelsen av urfolk bygget på ILO-konvensjon nr. 169. Det er det som gjelder. Det som gjelder, er anerkjennelsen av samene som folk og at vi skal legge til rette for at de som folk får utviklet sitt språk og sin kultur. Det er det dreier seg om. Vi har sett at det i mange sammenhenger er prøvd

stanset. Det synes vi er feil. Derfor går vi for denne endringen, og Høyre vil altså bifalle dette forslaget.

Sara Hamre Sekkingstad (Sp) [12:42:24]: Som det vert vist til, har det vore eit godt samarbeid i denne saka, og som ny representant ser eg at resultatet av samarbeidet er klokt.

Då Stortinget i 1988 vedtok sameføresegna i Grunnlova, var det eit uttrykk både for den samiske kulturen si særstilling innanfor staten Noreg og for den norske staten sitt særskilde ansvar for å ta vare på den samiske kulturen. I den mest høgtidelege og forpliktande forma rettsordninga vår har, var det anerkjent og trekt konsekvensar av det faktum at det gjennom heile Noreg si historie har eksistert ei samisk folkegruppe i landet. Hans Majestet Kongen sa dette klart i talen sin til Sametinget i 1997, då han slo fast at den norske stat er grunnlagd på territoriet til to folk; nordmenn og samar. Den norske staten sitt særskilde ansvar overfor det samiske folk kjem av den statlege fornorskingspolitikken, som over lang tid gjorde urett mot det samiske.

Det samiske folket har status som urfolk fordi Noreg den 20. juni 1990 ratifiserte ILO-konvensjon nr. 169, om urfolk og stammefolk i sjølvstendige statar. Omgrepet urfolk i konvensjonen viser til dei folkegruppene som var til stades då grensene for staten vart fastlagde, og som har eigne sosiale, økonomiske, kulturelle og politiske institusjonar.

Med den språklege fornyinga av Grunnlova i 2014 vart omgrepet «den samiske folkegruppa» vidareført, fordi det ikkje var fleirtal for nokon av alternativa som var oppe til debatt. Vi var ein del av fleirtalet i komiteen som ønskte ei endring i ordlyden i sameføresegna då dette vart handsama i 2019. Den gongen var det ikkje mogleg å finne eit grunnlovsmessig fleirtal for nokon av framlegga. Derfor støtta vi det tverrpolitiske initiativet bak grunnlovsforslaget som vi handsamar no, om at ordlyden i teksten vert endra, sånn at han tek opp i seg at det samiske folk skal omtalast som landets urfolk. Sånn får Grunnlova no ei presis formulering i tråd med anerkjent språkbruk og samane sin status etter folkeretten.

I Senterpartiet er vi opptekne av at det er brei tverrpolitisk semje bak framlegget, og at framlegget er støtta av Sametinget. Sameføresegna i Grunnlova § 108 endrar ikkje innhald, men får ei språkleg form som anerkjenner det samiske folk sin status som urfolk. Når omgrepa i Grunnlova og folkeretten stemmer overeins, vert ramma om lovverket på det samiske området ikkje til å misforstå. Dette vonar vi kan bidra til tillit og ro i tilhøvet mellom den norske staten og det samiske folk. Difor støttar vi endringa i sameføresegna som vert vedteken i dag.

Carl I. Hagen (FrP) [12:45:53]: Jeg har lest en gang at den legendariske statsminister i Sverige, Tage Erlander, skal ha sagt, i en diskusjon om hvorfor de nordiske land greide seg relativt bra i et Europa hvor det var mye konflikter, at det er fordi i de nordiske land har vi en befolkning som holder sammen, har en felles kultur, en felles religion og veldig mye felles, slik at det som andre steder skiller folk i forskjellige grupper, slipper man i de nordiske land. Det er også en av årsakene til at Fremskrittspartiet er imot denne splittelsen som vi nå har mellom ulike folkegrupper, og som er en stor utfordring mange steder.

Å grunnlovfeste at samene er et urfolk, er sterkt omstridt. Stortinget har mottatt en rekke henvendelser som påstår at det ikke er riktig at samene var her – la oss si – først, som ordet «urfolk» egentlig betyr. Og selv etter at stortingsflertallet har kommet samene i møte på mange forskjellige måter, bl.a. med opprettelsen av et eget sameting, er konfliktene der fremdeles. Ifølge de rapporter vi får fra særlig den nordlige landsdelen – Troms, Finnmark, Nordland og deler av Trøndelag – er det fremdeles konflikter. Det er også stor uenighet blant samene om klokskapen ved å føre inn § 108, som vi nå behandler forslaget om. Noen hevder at det betyr at ILO-konvensjon nr. 169 i enda sterkere grad vil bli gjort gjeldende i Norge, og at vi kan få ytterligere konflikter, som vi har hatt flere ganger.

I vår grunnlov, § 98, står det: «Alle er like for loven.» Å føre inn andre paragrafer som går i motsatt retning, tror vi da er meget, meget uklokt. Vi burde vel også, i den urolige verden vi lever i, i langt større grad prøve å jobbe for det som forener alle som bor i Norge, og som er norske statsborgere. Vi skal om noen dager feire 17. mai igjen, og da er det nettopp dette samholdet og det som forener oss, som bør være i høysetet. Vi er redd for at vi med denne grunnlovsendringen, som de øvrige partier sikkert vil gjennomføre i dag, går i motsatt retning.

Dersom forslaget om å skrive inn i Grunnloven at samene er et folk og et urfolk, blir vedtatt, deler en i realiteten riket opp i to folk. Riket blir delt. En slik grunnlovsbestemmelse strider mot de områder som tilhører Grunnlovens ånd og prinsipper, mener Jarl Hellesvik, som har skrevet dette til Stortinget. Han sikter spesielt til § 1 i Grunnloven. Han utfordrer Stortinget og spør:

«Vil denne problemstillingen bli reist når det nevnte grunnlovsforslaget kommer opp til behandling (...), eller er likegyldigheten til hva som skal stå i Grunnloven vår så stor blant stortingsrepresentantene våre at ikke en eneste stortingsrepresentant bryr seg om å kreve å få en sakkyndig vurdering av om det nevnte grunnlovsforslaget kan stride imot Grunnlovens ånd og prinsipper, før forslaget blir tatt opp til votering?»

Det skriver Jarl Hellesvik. Jeg har tatt denne utfordringen, og jeg sier nettopp at jo, dette skal bli tatt opp. Jeg har også påpekt, når det er flere som har synspunkter på at § 1 i Grunnloven, og også §§ 49 og 50, taler for at riket skal bestå av ett folk og ikke to, at det er slik at forslaget om en endring i § 108 i realiteten endrer dette.

Derfor viser jeg igjen til § 98, om at alle er like for loven. Det å grunnlovfeste at en gruppe mennesker i Norge skal gis særfordeler basert på etnisitet, blir da et aktuelt spørsmål. Det har vært andre land som har blitt sterkt fordømt for nettopp å dele inn befolkningen basert på etnisitet, som også da i realiteten skjer i Norge. Det er også dukket opp spørsmål om hvorvidt det er mange kvener som vil hevde at hvis samene skal gis en særlig behandling, bør det også gjelde for kvener og muligens for flere grupper.

Vi synes derfor at det, i forbindelse med dette spørsmålet, ville være meget viktig å få vite hva Høyesterett mener om grunnlovsforslaget til § 108 i forhold til resten av Grunnloven, og særlig til prinsippene. Det er derfor jeg fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber Høyesterett avgi en betenkning om forslaget til endring av Grunnloven § 108 er i strid med Grunnloven § 98, § 1 eller § 121.»

Og videre fremmer jeg forslag nr. 2:

«Stortinget utsetter behandlingen av forslaget om endring av Grunnloven § 108 inntil Høyesteretts betenkning foreligger.»

Jeg ber om at forslag nr. 1 tas opp til votering først. Hvis det blir vedtatt, utsettes resten av behandlingen, og hvis det ikke blir vedtatt, faller forslag nr. 2 i realiteten bort fra votering.

Det er jo også skjedd, som jeg nevnte, at andre grupper begynner å protestere. Veldig mange har også mottatt en e-post fra Kvensk Finsk Riksforbund, undertegnet av Rune Bjerkli, som stiller dette spørsmålet: Hvorfor vil ikke forslagsstillerne i Norge inkludere nasjonale og andre minoriteter i Grunnloven, slik som man har gjort i Finland og Sverige? For både den finske og den svenske grunnlov tar med samene ved navn, men nevner også andre nasjonale minoriteter. Som det står i Finlands grunnlov, § 17:

«Samerna såsom urfolk samt romerna och andra grupper har rätt att bevara och utveckla sitt språk och sin kultur.»

Og i den svenske grunnlovens kapittel én, artikkel to:

«Samiska folkets och etniska, språkliga och religiösa minoriteters möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv ska främjas.»

Derfor tror jeg at hvis dette forslaget til § 108 blir vedtatt, vil det ikke skape mer samhold, ro og harmoni i

det norske folk, men tvert om medføre ytterligere grunner for splittelse, og det er ikke klokt.

Jeg tar da opp våre forslag til votering.

Presidenten [12:54:29]: Representanten Carl I. Hagen har tatt opp de forslagene han refererte til.

Audun Lysbakken (SV) [12:55:00]: Det vedtaket vi skal gjøre i dag, er på mange måter selvfølgelig, men det framstår likevel som viktig – dessverre, vil jeg egentlig si. Samenes status som urfolk følger av Norges tilslutning til ILO-konvensjon nr. 169. Den er fastslått av Høyesterett, og dagens vedtak er et resultat av et tverrpolitisk ønske om å få understreket dette også i Grunnloven. Når jeg sier at det «dessverre» er viktig, er det fordi forholdet mellom samene og staten den siste tiden har vært betent, fordi vi fortsatt har et pågående menneskerettighetsbrudd på Fosen, og fordi vi om litt over to uker får rapporten fra sannhets- og forsoningskommissjonen om fornorskingspolitikken mot samer, kvener, norskfinner og skogfinner.

Det er dramatisk at en høyesterettsdom som tar utgangspunkt nettopp i samenes status som urfolk, ikke er fulgt opp etter mer enn 500 dager. Det reiser store og alvorlige spørsmål rundt statens evne og vilje til å følge opp sitt ansvar for forpliktelsene overfor samene. Det gjør kraften i denne grunnlovfestingens ekstra stor, selv om – og det er viktig å understreke – det er helt riktig som det er blitt sagt her, at dette ikke medfører rettslige endringer. Jeg er også enig med representanten Svein Harberg i at det har vært mange friske konspirasjonsteorier rundt hva dette betyr.

Betydning til dette vedtaket gir det også at sannhets- og forsoningskommissjonen snart avslutter sitt arbeid, og med det gir stafettpinnen videre til Stortinget. Vi venter i spenning på den rapporten, men det finnes ingen tvil om at den norske staten har påført mennesker store lidelser gjennom det systematiske arbeidet for å fortrenge både samisk og kvensk språk og kultur, og at konsekvensene av disse overgrepene er høyst reelle den dag i dag.

Så har det lenge vært et ønske om å få gjort en endring av Grunnloven i tråd med det som ligger an til å bli vedtatt senere i dag, men i tidligere runder har det ikke blitt fremmet formuleringer som har oppnådd grunnlovsmessig flertall. Det er gledelig at det nå skjer. Det skjer etter godt og klokt samarbeid av forslagsstillerne på tvers av partigrensene. SVs representanter kommer til å stemme ja til grunnlovsforslaget i dag.

Hvis jeg får lov å knytte én kommentar til foregående taler, så ble det sagt at dette forslaget var omstridt. Da er det viktig å understreke at det rettslig sett ikke er omstridt. Politisk sett, knyttet til forankring i Stortinget, er det ikke omstridt. Statusen som urfolk er tvert imot slått

fast gjennom ILO-konvensjonen, og Høyesterett har slått den fast. Det at representanten Hagen mottar mange e-poster, burde kanskje heller spore en tydelig tilbakemelding om ikke å tro på alt det som sies om hva denne grunnlovfestingens vil føre til, istedenfor å gi næring til en del av de diskusjonene som går nå.

Jeg vil også si at diskusjonen som representanten Hagen legger opp til knyttet til hvem som var her først, er et sidespor i diskusjonen, for det er ikke i tråd med den definisjonen av urfolk som er vanlig å legge til grunn i Norge. På regjeringen.no er urfolk beskrevet som følger:

«Vanlige kjennetegn for urfolk er at de ikke er det dominerende folket i det større samfunnet de er en del av, og at de har bodd i områdene fra langt tilbake og før statens grenser ble fastlagt.»

Det er altså presist, og det er det utgangspunktet vi har for denne diskusjonen. Da må ikke den få spore av i diskusjoner om å dele riket, eller en del av de andre tingene som det ble lagt opp til her i stad. Det er et langvarig ønske fra et flertall i Stortinget om å få fastslått noe som selvfølgelig går fram av de forpliktelsene Norge har som stat, av det Høyesterett og Stortinget har sagt tidligere, og som det også er svært stort behov for å gjøre, i lys av historien med overgrep og lidelser som den norske staten dessverre har ansvaret for.

Seher Aydar (R) [13:00:39]: Gode sametingspresident! Det er på mange måter en litt historisk dag, for Stortinget slår fast i Grunnloven at samene i Norge er et urfolk. Statens plikt til å legge til rette for språk, kultur og samfunnsliv er en naturlig del av statusen som urfolk. Det er en etterlengtet stadfesting. I en tid hvor både samisk språk og næring er under hardt press, er det bra at et overveldende flertall på Stortinget vil grunnlovfeste at samene er et urfolk i Norge. Ja, Høyesterett har allerede slått fast at samene rettslig sett er et urfolk i Norge, og ja, det er over 30 år siden Norge undertegnet ILO-konvensjonen om urfolk og forutsatte at konvensjonen skulle gjelde for samene i riket, men det er likevel på tide at det slås fast i Grunnloven.

Som all rasisme har også rasisme mot samer en dresskledd variant med tilsynelatende akademiske argumenter. Jeg skal ikke bruke tid på å gjengi dem her. Enhver same kan i leserinnlegg og kommentarfelt lese ganske forvirrede påstander om at urfolk nærmest må leve i egne reserver for å være urfolk, eller at de må dokumentere at de var her først – og lignende sprøyt som verken er relevant for ILO-konvensjonen eller for rettsstillingen i Norge. Spesielt med tanke på historien at og at den samiske befolkningen har blitt utsatt for en enorm undertrykkelse og en ganske brutal behandling av staten, mener jeg at vi må ta et oppgjør med slike kon-

spirasjonsteorier og rasisme og ikke videreføre noe av den tankegangen inn til Stortinget.

Det føles kanskje ikke som så opplest og vedtatt at samene er et urfolk, og at urfolk har rettigheter. Men la det være klart – og dette er den beskjeden som kommer fra Stortinget i dag: Samene er et urfolk, og urfolk har rettigheter. Stortinget feier i dag all tvil til side. Fra i dag trenger man ikke lenger å bla seg gjennom høyesterettsdommer og internasjonale dokumenter. Man kan bare enkelt og greit dra opp konstitusjonelle dokumenter fra Norge. Det er en viktig anerkjennelse.

Grunnlovsendringen bekrefter også at Norge ikke er en etnostat. Det finnes ingen likhetstegn mellom Norge som stat og etniske nordmenn i Grunnloven. Det gjør det ikke. Det eneste partiet som krangler på det, er Fremskrittspartiet. Det er for så vidt en grei påminnelse om hva slags parti Fremskrittspartiet er, men det betyr ikke at de har rett.

Grunnloven § 108 er mer aktuell enn på lenge. Da Høyesterett slo fast at staten bryter rettighetene til samene på Fosen, viste de til denne paragrafen tre ganger, bl.a. for å underbygge at samenes rett til å utøve sin kultur er en kollektiv rettighet, og at sidaene kan opptre som part i en retts sak – en retts sak de vant.

Stortinget styrker i dag den delen av Grunnloven som pålegger staten å verne om samisk kultur og samfunnsliv. Det skjer etter 581 dager med pågående brudd på samiske rettigheter på Fosen, 581 dager uten at Høyesteretts dom har fått håndgripelige konsekvenser, eller at staten har reparert den uretten som er gjort. Vindmøllene står fortsatt. De ødelegger for samisk leveste, som om konsesjonsvedtaket de bygger på, ikke er kjent ugyldig av Høyesterett.

Jeg vil benytte denne dagen til å minne om hvor uholdbar situasjon er. Skal Grunnloven ha noen verdi, må den brukes, og de bestemmelsene som Stortinget grunnlovfester, må være noe mer enn besvergelses. Det påligger statens myndigheter å legge forholdene til rette for at det samiske folk som urfolk kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv. En regjering som forsømmer eller bryter denne plikten, bryter Grunnloven § 108 – også på Fosen. Denne grunnlovsendringen er en kraftig påminnelse til regjeringen om snarest å avklare den uholdbare situasjonen for reindriftssamene på Fosen.

Grunde Almeland (V) [13:05:05]: Den endringen i Grunnloven vi skal stemme over i dag, er en endring som burde vært gjort for flere år siden. Det har også – som tidligere talere har uttrykt – flere ganger vært prøvd å endre denne delen av Grunnloven, uten at man i Stortinget har kommet fram til en formulering man kunne enes om. Det at vi i dag har kommet dit at det ser

ut til at vi kan bli enige om en måte å formulere dette på for å gi det den anerkjennelsen det fortjener, gleder i hvert fall meg, og det gleder meg at jeg også forhåpentligvis får lov til å være en del av det flertallet.

Den endringen vi gjør nå, er selvsagt en anerkjennelse av den statusen det samiske folket allerede har, men det er også en anerkjennelse av de vonde delene av vår felles historie. Det er viktig for meg å formidle her i dag at den uretten som tidligere er begått, må vi stadig minne oss selv om når vi skal gjøre det som også står klart i paragrafen, nemlig sørge for å sikre at det samiske folk som urfolk kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv.

Som flere representanter har minnet om, kommer det om kort tid en rapport fra sannhets- og forsoningskommisjonen. Jeg tror vi alle i denne salen skal lese den rapporten med stor interesse for å se hva vi faktisk kan gjøre for å reparere også de vonde delene av vår historie. Men den historien er ikke bare veldig lenge siden, den historien er også pågående og skrives i dag. Som de to foregående talerne har vært tydelige på, har også vi som sitter og styrer i dag, enten på Stortinget eller i regjering, store forpliktelser når det gjelder å ivareta disse helt grunnleggende rettighetene også i vår samtid. Jeg sikter særlig til det pågående menneskerettighetsbruddet som skjer på Fosen.

Det har, som også flere har vært inne på, kommet en rekke e-poster og andre henvendelser til oss som har jobbet med denne saken i komiteen. For meg har det egentlig vært en påminnelse om hvor viktig denne endringen faktisk er, hvor viktig denne anerkjennelsen med grunnlovsendringen faktisk er. Det er en rekke som ønsker å skape tvil om det som tross alt er en felles vedtatt sannhet. Jeg gleder meg til vi forhåpentligvis skal gjøre denne endringen senere i dag.

Så vil jeg også si at den splittelsen som det blir pekt på at kan komme ved å gjøre denne endringen, den eksisterer ikke. Å få alle til å være helt like i et samfunn som er mangfoldig, har vi prøvd på før, og det er det som skaper splittelse. Det å anerkjenne det mangfoldet vi er i Norge i dag, er det vi trenger for å sørge for at vi kan ivareta helt grunnleggende rettigheter for alle, uavhengig av hvem de er.

Med de presiseringene som bl.a. også kom fra representanten fra Høyre tidligere, om hva som er det faktiske innholdet i det vi gjør, ser heller ikke jeg behov for å be Høyesterett om noen ytterligere betenknninger. Venstre kommer heller ikke til å støtte de to mindretallsforslagene i dag, men gleder seg til å stemme for denne grunnlovsendringen.

Irene Ojala (PF) [13:09:37]: I dag har jeg pyntet meg litt, og jeg er litt nervøs for den talen jeg skal holde, for

jeg vet at den er litt annerledes i forhold til hva andre her har sagt. Jeg er same, jeg er kven, og jeg er norsk, og mitt innlegg er ikke basert på rasistiske undertoner – som enkelte har vært redde for når jeg har sagt at jeg skal holde denne talen.

Jeg fikk akkurat en melding fra én i Kautokeino som sa til meg: Det finnes ingen halvsamer, kvartsamer eller 50-lapper. Det du gjør i dag, er riktig. Og jeg tenkte at den meldingen trengte jeg i dag, for den ga meg litt mot.

Saken vi nå skal behandle, har stor betydning for alle folk som bor i det flerkulturelle Finnmark. Det gjelder både reindriftssamer, kystsamer, innlandssamer, kvener, norskfinner, finlendere, nordmenn og andre folk. Det som er så spesielt med oss, er at vi er et blandet folk. Vi har besteforeldre som er samer, kvener, finner eller nordmenn. Det er vår arv, og den er vi stolt av.

Å anerkjenne samene som urfolk er viktig og riktig, mener jeg, men fordi vi finnmarkinger, som jeg sa, er et blandet folk, er det viktig at vi reflekterer lite grann rundt det, for dette angår livet vårt. Om 17 dager, den 1. juni, skal sannhets- og forsoningskommisjonen levere sin rapport til Stortinget om den norske stats fornorsking av samer, kvener, norskfinner og skogfinner. Jeg synes det er fint å høre teatersjef for Kvääniteatteri, Frank Jørstad, fortelle til NRK at den 700 siders lange rapporten i løpet av ca. 30 timer vil bli lest høyt for folket – og av folket. Opplesningen vil skje i samarbeid med Kvääniteatteri, Nationalteatret, Festspillene i Bergen og NRK, og jeg skulle gjerne hatt Det samiske nasjonalteatret med i den opplesingen. For mange av oss som har opplevd eller bodd tett på fornorskingsprosessens tristeste konsekvenser, er rapporten viktig og noe jeg personlig gleder meg og gruer meg til å lese.

Grunnlovsforslaget som vi behandler i dag, har vært behandlet før og må endelig behandles i løpet av de tre første årene i inneværende stortingsperiode, dvs. senest i vårsesjonen 2024. Vi har altså ett år igjen på oss for å hente inn mer kunnskap som sannhets- og forsoningskommisjonen muligens ville gitt oss. Derfor kunne det kanskje ha vært klokt å utsette denne behandlingen lite grann fordi vi i de nærmeste månedene vil få kunnskap i to saker som er relevant for denne grunnlovssaken.

Det ene er den nevnte rapporten fra sannhets- og forsoningskommisjonen, og det andre er Høyesteretts avgjørelse om hvem som eier utmarka i Karasjok kommune. Er det innbyggerne i Karasjok, slik utmarksdomstolen konkluderte med for noen få uker siden, eller er det finnmarkingene i fellesskap som eier all utmark i hele Finnmark, og som Finnmarkseiendommen, FeFo, forvalter på finnmarkingenes vegne?

Å lese dommen var veldig interessant. Den går helt tilbake til 1751, da den dansk-norske kongen erklærte Indre Finnmark som Kongens mark. FeFo har imidlertid

anket utmarksdomstolens avgjørelse til Høyesterett, som nå i disse tider tar stilling til om saken er av prinsipiell betydning, og om den skal behandles eller avvises.

Det første punktet som jeg var inne på, rapporten fra sannhets- og forsoningskommisjonen, er særlig viktig i denne saken. Stortinget opprettet i 2018 en statlig kommisjon for å granske fornorskingspolitikken og den urett den norske stat har gjort overfor den samiske befolkning, kvener og norskfinner. Kommisjonens leder er Dagfinn Høybråten, og den består ellers av elleve dyktige fagfolk.

Jeg er av den formening at når man spør fagfolk om å granske en viktig sak om urett som er gjort, mener jeg oppriktig at vi må vise respekt for kommisjonens arbeid og ta arbeidet deres med før vi konkluderer med å endre Grunnloven, for ikke å gjøre en ny urett mot berørte parter. Og hvorfor er det viktig? Jo, fordi mange, også samer selv, mener det og har sagt det helt klart til meg. De samene jeg da refererer til, er samer – slik som jeg – som har samiske, kvenske, finske og norske forfedre.

Så har det vært snakk om at kvenene også ønsker å bli tatt med i Grunnloven. Jeg tenker at det vil komme etter at vi har hatt sannhets- og forsoningskommisjonens rapport til behandling og sett på hva som virkelig har skjedd. Da vil spørsmålet om andre momenter være viktig å få med seg videre.

I dag er det slik at verken urfolk eller minoriteter i Finnmark får oppfylt sin rett til likeverdige helsetjenester. Jeg er nødt til å nevne det også i dag. Vi må se og ta konsekvensen av ILO-konvensjonen og Grunnloven, for det er slik i Norge at de fleste som står oppført i sameinntallet i Tromsø, Kautokeino og Alta, i tillegg er kvener og nordmenn, som nevnt tidligere. Vi er et sammenvevd folk.

ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater, artikkel 25, sikrer samene rett til å være med på å utforme aktuelle helsetilbud og stadfester samiske brukeres rett til tilfredsstillende helsetjenester. Det er litt rart, for noen ganger når vi her på Stortinget skal diskutere helse, er det ingen som snakker om helse og urfolks rettigheter i forhold til ILO-konvensjonen, og som er med meg i den debatten om at folk som bor i Alta og Kautokeino, i de samiske kjerneområdene, også har krav på å sikre fødeavdeling og geriatri for våre eldre. Jeg tenker da spesielt på våre samiske eldre som glemmer det norske språket fordi de har hjertespråket sitt, det samiske. Jeg tenker at representantene i dag, når vi skal stemme over grunnlovsforslaget, har det med seg, sånn at vi framover, når vi har signert og sagt at dette synes vi er veldig bra, sier: Ok, men da må også en del av forsoningsarbeidet som skal gjøres, faktisk være å sikre at vi følger ILO-konvensjonen – for det er det som ligger til grunn for den debatten vi har her i dag.

Grunnloven skal vi følge, og sannhets- og forsoningskommisjonen kommer til å ta opp svært alvorlige saker om urett som er gjort mot det flerkulturelle Finnmark. Samene er i en særstilling, og derfor kommer Pasientfokus selvfølgelig til å stemme for grunnlovsforslaget. Men jeg ønsker og håper at vi bruker det til noe fornuftig, noe som betyr noe for flokken vår oppe i nord, de som bor i Karasjok, Kautokeino eller på kysten – vår kystsamiske befolkning.

Det er min henstilling til alle sammen. Så neste gang jeg kontakter representantene og vil snakke om ILO-konvensjonen og helse, håper jeg virkelig at man skjønner at det kan være en del av forsoningsarbeidet som dette storting faktisk må gjøre.

Eva Kristin Hansen (A) [13:17:49]: Først har jeg lyst til å rette en stor takk til komiteen og saksordføreren for godt arbeid. For meg som en av forslagsstillerne og stortingsrepresentant er det et stort øyeblikk når vi i dag skal gi det samiske folk den rettmessige statusen også i Grunnloven.

I dag setter vi to punktum. Det første punktumet er et punktum for en lang grunnlovsendringsprosess. Helt siden menneskerettighetsutvalget i 2011 foreslo å anerkjenne samene som urfolk i Grunnloven, har Arbeiderpartiet sammen med flere andre partier på Stortinget kjempet for å få dette vedtatt. Det har betydd flere tapte voteringer i denne salen i årenes løp.

Etter behandlingen sist ble også Høyre med på å fremme forslag om å anerkjenne samene som urfolk, og i dag ser det ut til at det bare er Fremskrittspartiet som vil stemme imot. Det betyr at forslaget ligger an til å bli vedtatt, og en lang prosess med en rekke utredninger og diskusjoner går mot sin slutt.

For meg er det viktig å understreke at dette er en symbolsk svært viktig endring, men jeg vil også understreke at det ikke er noen endring av gjeldende rett. Samene er anerkjent som urfolk i Norge, noe også Høyesterett har slått fast. Vi trenger ingen nye utredninger. Høyesterett har uttrykt sin mening. Når Grunnloven § 108 nå kommer til å omtale samene som urfolk, er det ikke noen endring av verken samenes rettslige status eller statens forpliktelser etter § 108.

Det andre punktumet som settes i dag, og det er det som er så symbolsk viktig, er at vi i dag setter en høytidelig og varig ramme rundt samenes urfolksstatus i Norge. Der denne salen tidligere har ført en politikk som hadde til hensikt å fornorske samer, trykke ned og gjemme bort det samiske, gjør vi i dag et vedtak som løfter deres urfolksstatus opp og inn i Grunnloven. Jeg vil vi skal la dagens vedtak være et symbol på at punktum for alltid er satt for fornorskingspolitikken. Det er et vedtak jeg vil

være stolt av, og noe jeg er takknemlig for å få lov til å være en del av.

Michael Tetzschner (H) [13:20:35]: Grunnlovsspørsmål er alltid av interesse, fordi de er viktige, og kan være viktige.

Når jeg tar ordet i dag, er det fordi jeg i all beskjedenhet beskjefteget meg med grunnlovsendringer tilbake til det store jubileet i 2014, og også senere. Jeg tror det er en god huskeregel at man stiller de krav som skal gjelde fremover, mer ut fra hvilken kvalitet vi vil ha på Grunnloven nå og fremover, og ikke ut fra en historisk kompensasjonstenkning.

Innstillingen fra kontroll- og konstitusjonskomiteen går ut på å forandre den gjeldende grunnlovsbestemmelsen fra 1988, § 108, som kjent, som da en stund har pålagt staten en plikt til å sikre at den samiske folkegruppe kunne utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv.

Av innstillingen fremgår det at forslagsstillerne mener at henvisningen til den samiske folkegruppe nå er utilstrekkelig, og at de ønsker tillagt en grunnlovstatus som urfolk. I tillegg vil man endre betegnelsen, fra «den samiske folkegruppe» til «det samiske folk».

Endringer i Grunnloven bør etter mitt skjønn oppfylle to grunnleggende krav. Det ene er at forandringer bør være klare forbedringer, og det andre er at de bør være tvingende nødvendige.

Hvis man ser på begrunnelsen fra forslagsstillerne, er det i liten grad redegjort for hvilke mangler den nåværende grunnlovsparagrafen har hatt. Begrunnelsen går dels på det estetiske eller symbolske, at Grunnlovens ordlyd nå skal bringes i samsvar med det andre instanser har benyttet i sin omtale av samiske rettigheter. Det vises bl.a. til Høyesteretts utsagn i konkrete avgjørelser, som riktignok ikke hadde grunnlovsbestemmelsen som tema, men ILO-konvensjonen, som Norge har undertegnet, og som bruker denne betegnelsen. Bare dette faktum tilsier at den konkrete fortolkning av rettigheten skjer på et konkret og praktisk plan hvor overordnede grunnlovsbestemmelser bør spille, og faktisk spiller, en mindre og mer tilbaketrasket rolle.

Man kan merke seg at forslagsstillerne hevder at den rettslige status som urfolk er uomtvistet og derfor ukontroversiell – og uten videre problematisering kan skrives inn i Grunnloven. Etter mitt skjønn er dette forhastede slutninger.

For det første finnes det ingen generell, internasjonalt akseptert definisjon av begrepet «urfolk». Det blir derfor et bidrag til uklarhet og tvetydighet ved å ta inn et begrep som skal kvalifisere som særlig grunnlag eller begrensning for Stortingets ordinære lovgivning. Det er

uheldig at man introduserer et begrep som ikke har en allmenn aksept som entydig.

Hvis man ser på den alminnelig språklige forståelsen av urfolksbegrepet, viser dette til den opprinnelige befolkningen i et område som er erobret og kolonisert av andre folk. Det er også disse konnotasjoner som brukes hvis man slår opp på ILOs hjemmeside. Dette er også sterkt i strid med de historiske erfaringer vi har fra norske forhold, hvor det er snakk om to samtidige folkegrupper som sammen har befolket et område, før statsgrensene ble trukket etter fremveksten av mer moderne stater, slik vi kjenner dem i dag. Det er derfor viktig at Stortinget er koblet på – og ikke av – for å kunne vurdere kryssende hensyn for alle sine borgere, ut fra hensynet til helheten. Sporene fra Fosen-dommen burde mane til ettertanke.

Det må sies å være en selvmotsigelse i begrunnelsen for grunnlovsendringen: På den ene siden skal den ikke ha noen betydning, og på den andre skal den likevel være så viktig. Man sier at samenes rettsstilling ikke skal endres det minste. Det kan vi si i dag, men det forslagsstillerne burde være oppmerksomme på, er at i motsetning til ordinær lovgivning, hvor det foreligger gjennomarbeidede proposisjoner som senere kan være grunnlag for domstolenes tolkningspraksis, er uttalelser Stortinget måtte ha i forbindelse med grunnlovsvedtak, av svært liten betydning. Tekstene vil få sitt eget liv nok så løst fra hva representantene erklærer her i dag.

I dette tilfellet understrekes dette av de mange henvisningene til ILO-konvensjon nr. 169, kombinert med en jevnføring av den nye bestemmelsen om urfolk. Den nære tilknytningen til konvensjonens begrepsbruk og troen på at den er ukontroversiell og fastlagt én gang for alle, burde vært problematisert, spesielt betydningen av at konvensjoner gis en såkalt dynamisk fortolkning. Det betyr at det kan skje og stadig skjer en rettsutvikling i håndhevelsesorganene i FN-systemet, noe som vil kunne føre til innholdsendringer med konsekvenser for senere bruk av § 108 med den nå foreslåtte utforming.

Det er ikke heldig at man i Grunnloven introduserer et tvetydig rettslig begrep som senere vil kunne bli utfylt av internasjonale håndhevelsesinstanser utenfor Stortingets kompetanse som lovgiver.

Jeg vil også peke på den andre endringen i forslaget, som går i samme retning. Da samerettsutvalget under ledelse av Carsten Smith foreslo den nå gjeldende § 108, brukte man uttrykket «den samiske folkegruppe». Av sammenhengen var det ikke tvil om at man omtalte en folkegruppe med hjemstavsrett i Norge, uten at det gikk på bekostning av andre norske borgere med like stor hjemstavsrett. Uttrykket som henviser til «det samiske folk», vil etter sin ordlyd ikke på samme måte være begrenset til norske statsborgere. Den samiske fol-

kegruppen brer seg jo over flere nasjonalstaters territorier. Jeg kunne tenke meg å spørre saksordføreren, som jo har ledet arbeidet i komiteen, siden det ikke er noe støtte for å få en forståelse av dette i merknadene: Er det slik at man også ser for seg at den norske stat med dette får seg pålagt plikter som inkluderer forpliktelser overfor andre lands statsborgere? Jeg vil gjerne anmode saksordføreren, representanten Jaffery, om å gå nærmere inn på dette.

Til representanten Almeland, som var så opptatt av individrettighetene, vil jeg si at selve sameparagrafen var i sin tid et brudd med hele Grunnlovens oppbygning. Den hadde trukket veksler på opplysningstidens tankegang om at vi var myndige borgere i en stat som skulle behandle oss på en grunnleggende fair måte. Slik var § 108 allerede i sin daværende utforming et brudd med borgertankegangen om at vi bærer i oss selv de rettighetene vi blir enige om at vi har som individer, og som vi er tilstått også gjennom naturrettslige forestillinger, og senere også understreket med menneskerettigheter. Så det er et paradoks at et avvik fra den individuelle rettighetsbetraktningen blir avløst med en gruppenkning. Det var altså da unntaket, og i denne sammenheng kan ikke jeg se en fornuftig vei å føre dette videre på. Noen har også vært inne på at det finnes grupper nært opp til samene som også berøres av argumentet om at man var til stede da statsgrensene ble fastlagt og man fikk en mer moderne stat.

Jeg synes også det burde vært problematisert av komiteen hvordan forholdet blir til andre minoriteter. Svaret på disse dilemmaene er at vi utvikler rettighetsvernet som en individuell rettighet. Og det som vil berolige representanten Almeland, er at de minste minoritetene er individene. Det er deg og meg, med alle våre forskjeller, enten vi har den ene eller andre etniske opprinnelsen. Det er de rettighetene vi har som individer, som gjør oss sterke i møte med staten, og det er heller den siden av grunnlovsverket og strevet som bør utvikles videre.

Jeg registrerer også at man i innstillingen har vist til at våre naboland har skrevet inn noen velvillige formuleringer om samene, men jeg synes det er en ganske betydelig unnlåtelsessynd fra en innstilling til Stortinget å ikke gjøre oppmerksom på at verken Finland eller Sverige har tiltrådt den grunnleggende konvensjonen for dette, nemlig ILO-konvensjon nr. 169. Det har de gjort ut fra de konkrete problemstillingene som har kommet opp, og hvor man har ønsket å vurdere den rettslige konsekvensen av en slik tilslutning. Sverige har da også betaket seg for å gjøre dette.

Jeg vil til slutt også si litt om forslagene slik de foreligger. Vi har Fremskrittspartiets topunkts forslag om å utsette saken og sende den over til Høyesterett for utta-

lelse. Det vil jeg ikke stemme for, for Stortinget kan ikke være bekjent av å bruke Høyesterett som et saksutredende organ. Det var forhold vi i så fall burde hatt ressurser her i huset til å belyse, ut fra egne krefter. Dessuten ville Høyesterett aldri aktivisere disse påberopte grunnlovsbestemmelser, 98 og 121, som noen skranke for Stortingets endring av Grunnloven. Til det er det for spesifikke og gjelder egentlig Stortingets eget lovgivningsarbeid, som Høyesterett ikke kommer til å ha noen egen mening om. Selv om man ellers skulle være imot grunnlovsendringen, vil jeg derfor ikke tilrå at man stemmer for Fremskrittspartiets utsettelsesforslag.

Etter dette finner jeg å måtte stå ved det standpunkt jeg hadde da vi diskuterte dette ved forrige korsvei, som da også var et standpunkt mitt parti delte den gangen. Så under navneopporet i dag kommer jeg til å stemme mot endringen av Grunnloven § 108.

Morten Wold hadde her overtatt presidentplassen.

Geir Adelsten Iversen (Sp) [13:33:09]: Stortinget behandler i dag grunnlovsforslaget om å stadfeste samene som et urfolk i Norge. Denne lovendringen er historisk. Både jusekspertes, Sametinget og det samiske folk har ventet lenge på denne endringen. Det betyr at Norges grunnlov blir mer lik grunnlovene i Finland og Sverige, hvor samenes urfolksstatus har vært anerkjent lenge. Samene har vært anerkjent som urfolk i den finske grunnloven siden 2000. Dette blir dermed en tilpassning til de øvrige nordiske grunnlover. Det er viktig. Samene er ett folk, og de får samme status i alle landene hvor samene bor.

Jeg bor på Sørøya, hvor samene ikke har stått høyt i kurs i befolkningen. Det har ofte vært mye skam rundt det å være same. I min kommune er det nå blitt et større samarbeid mellom samer og kommunen. Det er bra, men det har vært en stor og lang prosess for å komme dit. Nå er tiden inne for å anerkjenne samene og bygge bro. Årsaken til at det fortsatt er mange samer som ikke tør å erkjenne at de er samer, er at det er et hets- og mobbeprobblem mot samer. Samfunnet må slå hardt ned på slike tendenser.

Hvem er samene? Jo, samene er vårt urfolk. De er grenseoverskridende. De bor over flere land i Norden og er en minoritet i Norge, men er i majoritet i noen samiske kommuner. Samer har et eget språk, og de har flere samiske språk. De har sin egen folkedrakt, eller kofte, og de får nyheter på sine egne språk. Samene har et eget flagg, og i Norge har vi også et eget sameting, samenes folkevalgte parlament. Samene hadde en egen religion, en sjamanistisk naturreligion. Mange mener at denne religionen hadde mye kraft og var til stor hjelp. Samene lever i dag ofte som reindriftsnomader, og sjøsamene på

kysten fisker på linje med andre fiskere. Det er mange samer som har helt vanlige yrker på alle nivåer i samfunnet.

Samene har bodd i nordlige Norge, Sverige og Finland lenge før disse landene ble til. På 1800-tallet ble samene utsatt for en fornorskningsprosess som egentlig har foregått siden da. Denne prosessen har ført til at det å være same ikke har blitt sett på som noe bra. Heldigvis ser vi at de fleste anerkjenner samene og deres kultur.

Et fellestrekk i mange urfolks historie er at deres kultur tidligere har vært forsøkt undertrykt fra sentrale myndigheters side. Vårt urfolk har vært utsatt for langvarig politikk for å gjøre samene mest mulig like resten av Norge. Som jeg sa tidligere, ble samene på 1800-tallet definert som et fremmed folkeslag og ofte karakterisert som usiviliserte, ville nomader. Det vi vet, er at skolene aktivt ble brukt som et virkemiddel i fornorskningsprosessen. Samiske barn fikk ikke snakke samisk på skolen. Alle samer skulle være norske eller skulle lære seg norsk.

I dag har det norske samfunnet fortsatt for lite kunnskap om vår felles historie – om fornorskningspolitikken som myndighetene førte mot vårt urfolk. Vi har også for lite kunnskap om samene generelt i landet. Derfor burde skolene og flere arenaer brukes aktivt for å spre mer kunnskap om at vi er et samfunn etablert på territoriet til både samer og nordmenn. Nordmenn og samer er to likestilte folk. Det er derfor viktig at kunnskapen om samer i landet økes. Først når kunnskapen økes, vil fordommene reduseres. Denne historien håper jeg vi får bli mer kjent med når sannhets- og forsoningskommisjonen legger fram sin rapport for oss 1. juni. Det ser jeg fram til. Jeg er spent på hvilke tiltak de vil foreslå for oss på Stortinget.

Selv har jeg vært litt opptatt av dette med språkkopplering. Det er fordi jeg har et barnebarn som gjerne ville ha samisk undervisning, men det var vanskelig å få det til. Hun bor ikke innenfor såkalte samiske kjerneområder. Selv om fjernundervisning i samisk er likestilt med klasseromsundervisning, passer ikke dette for alle. Derfor kan det bli litt vanskelig å få til god opplæring. De statlige virkemidlene har så langt ikke vært effektive nok for å oppnå nødvendige forbedringer i det samiske opplæringstilbudet. Her må alle bidra, slik at forbedringer skjer.

Det som skiller urfolk fra de nasjonale minoritetene og urfolkskonvensjonene fra de øvrige konvensjonene som beskytter minoriteter, er i hovedsak urfolks tilknytning til deres tradisjonelle landområder. Det er vesentlig for at samer skal kunne bevare sin kultur at de får mulighet til å bevare tilknytning til landområder.

Vi har nettopp hatt store demonstrasjoner i Oslo. Manglende vilje fra regjeringen til å finne gode løsninger har vært årsaken. Fosen-dommen slo fast at utbyggin-

gen av anleggene Roan og Storheia på Fosen er et brudd på menneskerettighetene og samenes rett til kulturutøvelse. Jeg forventer at vi bruker fornuft i denne saken framover.

Jeg er utrolig stolt over grunnlovsvedtaket vi skal gjøre i dag, bare noen dager før vi også skal feire vår grunnlovsdag. Dette er en del av forsoningen mellom staten og vårt folk.

Helge André Njåstad (FrP) [13:40:47]: Det har vore interessant å følgja debatten. Ein grunnlovsdebatt skal sjølvstekt skapa engasjement. Det er difor slik at ei grunnlovsbehandling skal skje gjennom to stortingsperiodar, der ein fremjar forslag i den eine og debatterer og voterer i den neste.

Eg synest det er litt spesielt at enkelte problematiserer at representanten Hagen mottok e-postar frå befolkninga – som om grunnlovsspørsmål er noko ein skal dri-va på med i denne salen åleine, og at impulsar og synspunkt frå utsida ikkje skal førekoma. Me i Framstegspartiet lyttar til folk. Det er det som er Grunnlovens ånd: at folket skal seia si meining og spørja kandidatane kva dei meiner om grunnlovsspørsmål før dei blir behandla. Det at Framstegspartiet tek e-postar og signal frå befolkninga på alvor, bør ikkje bli omtalt på ein slik måte, som om det ikkje bør førekoma.

Dei spørsmåla som har vore behandla, angår den komiteen eg sit i, kommunal- og forvaltingskomiteen, som har ansvaret for samiske spørsmål og minoritets-spørsmål i det daglege. Me har difor besøkt Sametinget, me har snakka med kommunar det gjeld, me har tett og god dialog og ser at dette er viktige spørsmål. Då synest eg det er litt rart å vera vitne til ein debatt der ein egentleg seier to ting, både at dette ikkje har noka betydning rettsleg, og at det har stor symbolsk verdi. Det er umogleg at ein seier at ei grunnlovsending ikkje har nokon endring i seg, samtidig som ein seier at ho betyr så utruleg mykje. Ein kan ikkje landa eit vedtak på den måten. Eg tilhøyrer dei som trur at sjølv om ein seier det ikkje har nokon rettsleg betydning, vil nok andre som skal tolka og forvalta regelverket, bruka denne paragrafen og denne endringa på ein annan måte enn det som har vore hensikta til dei som har føreslått ho. Difor er det viktig å ha tunga beint i munnen. Difor er det viktig å greia ut og sjå grundig på ting.

Framstegspartiet har sett fram eit forslag om å utsetja behandlinga, og det er eit klokt forslag. Det er ingen hastverk med å vedta dette. Ein har god tid til å behandla det innan dei tre fyrste åra i denne perioden. Om ein hadde ønskt å ha mest mogleg fakta i botn før ein tok vøteringa, hadde det ikkje vore noka ulempe at det forslaget vart vedteke, og at ein fekk ei juridisk utgreiing og tid til å sjå kva Høgsterett vurderer, før ein voterer neste år.

Det andre poenget med at det kan vera klokt med ei utsetjing, er at me ventar på ein rapport som kjem 1. juni. Det kan vera veldig naturleg å ta grunnlovsbehandlinga etter at den rapporten er komen, og ikkje hasta med ei behandling i forkant.

Det slår meg òg at innlegga som blir haldne, handlar veldig mykje om kva som har skjedd tilbake i tid. I Grunnloven har me eit prinsipp om at ingen lovar skal ha tilbakeverkande kraft. Gjer ein ei lovending i Noreg, skal det gjelda for framtida. Alle argumenta som blir førte her, handlar om ting som ligg tilbake i tid. Dei som føreslår dette, ønskjer ikkje nokon forandring fram i tid, men å gjera opp urett som har skjedd tilbake i tid. Det synest eg blir eit feil premiss å behandla grunnlovsendingar på. Fordi ein har dårleg samvit for eit eller anna, føler ein eit behov for å endra Grunnloven for å gjera opp for ting som har skjedd tilbake i tid.

Eg synest òg det er litt merkeleg at det er Framstegspartiet som får skytset mot seg i debatten – det einaste partiet og den einaste av partigruppene som ikkje var med i fornorskingspolitikken. Framstegspartiet var ikkje på Stortinget då staten Noreg dreiv med fornorskingspolitikk, så det er det einaste partiet som ikkje treng å ha dårleg samvit. Me behandlar dette prinsipielt. Me har ingen ting imot samisk språk, samfunnsliv og kultur. Me heiar på dei tinga, men me ønskjer færre konfliktar. Konfliktane oppstår ikkje så mykje i denne byen og i Sør-Noreg, men kjem ein lenger nord, er det fleire. Me trur at konfliktane blir større når ein forskjellsbehandler basert på etnisitet. Måten å redusera antalet konfliktar på er å likebehandla alle innbyggjarar i landet, sørgja for at alle får rett til å ta vare på språket sitt og næringsmoglegheitene sine, og at ein veg ulike omsyn opp mot kvarandre og ikkje driv forskjellsbehandling mellom folkegrupper, for det er med og bidreg til å skapa spenningane me ser.

For vår del handlar ikkje dette om at me er imot å grunnlovfesta det. Det handlar om at me vil ha ein grundigare prosess. Me ønskjer at ein skal vera ryddig og prinsipiell og likebehandla alle innbyggjarar i landet, slik Grunnloven legg opp til. Difor føreslår me å utsetje behandlinga, og det er eit klokt forslag.

Cecilie Myrseth (A) [13:46:19]: Vi må kjenne vår historie når vi skal forme framtiden. Jeg er stolt over at det i dag er et så stort flertall for noe som jeg mener er en selvfølge.

Jeg vil bare si at det ikke er sånn at man i Troms og Finnmark synes at dette er problematisk, sånn man nesten kunne få inntrykk av her på talerstolen. Det er helt ok å være imot det vi nå vedtar, men si nå det, da – ikke kom med unnskyldninger om at man må lovutrede dette eller komme med mer fakta. Hva slags fakta er det

man ønsker seg? Det synes jeg det er lite diskusjon om, det er lite konkret. Høyesterett har allerede slått dette fast.

Å anerkjenne samene som urfolk i Grunnloven har lenge vært viktig for Arbeiderpartiet. Jeg synes også det er på sin plass i dag å sende en hilsen til våre politikere på Sametinget, som også er her i dag.

Jeg har vokst opp i Lavangen. Kommunevåpenet har henvisning til tre stammers møte, møter mellom nordmenn, kvener og samer. Det er også en kommune som er med i forvaltningsområdet for samisk språk, Hjertespråket. Det er jeg stolt av. Jeg skal innrømme at det var mye jeg grublet på da jeg var liten, bl.a. hvordan samfunnet var og hvordan det utviklet seg, noe jeg ikke helt forsto da jeg var barn, men som jeg skjønner mye bedre nå.

Selv om dette er en stolt dag, har vi ikke bare en stolt historie som nasjon. Jeg synes saksordføreren har redegjort godt for saken. Det er sånn at vi også merker fornorskningen i samfunnet den dag i dag. Språk og kultur må vi satse på; det må vi styrke. Det er mange generasjoner som er frarøvet språk og identitet. Det at samiske barn lærer seg språket, er utrolig viktig, men det er også krevende fordi vi mangler lærere. Det er også en konsekvens av den historien vi har.

Forståelsen for vår egen historie og det å lære om og ha kunnskap om samisk kultur er nødvendig. Jeg mener anerkjennelse i Grunnloven er med på å styrke det.

Det er ikke mangel på konspirasjonsteorier og uvitethet, noe som også bunner i rasisme. Jeg mener at vi også har sett det i denne store debatten. Vi ser det hver gang det snakkes om samiske rettigheter. Vi ser det gjennom ungdom som opplever hets om de har på seg kofte.

Det er også ting man har hørt her i dag, som er som et gufs fra fortiden. Jeg reagerer på at den merknaden fra Fremskrittspartiet er med. Ja, vi skal lytte til folket, selvfølgelig skal vi det, og vi har fått mange e-poster, men man skal også være kritisk til de kildene man har. Når man vet at en persons kommentarer som man har tatt med i sin merknad, også representerer synet til en organisasjon som med rette er beskyldt for å dyrke etniske konflikter, og når man bruker personen som et sannhetsvitne, reagerer jeg sterkt på det. Jeg skulle ønske at den merknaden ikke var med i denne innstillingen, av den tydelige grunnen.

Det vi gjør i dag, burde være en selvfølge. Det burde vært mulig at det var enstemmig. Nasjonalforsamlingen i Norge, Stortinget, anerkjenner nå også i Stortinget gjennom Grunnloven at samene er vårt urfolk.

Vi har mange krevende politiske diskusjoner. Dem skal vi selvfølgelig ta på politisk grunnlag og bakgrunn, med alle argumenter, men jeg tror at med tillit, dialog,

forståelse og anerkjennelse er det også lettere å finne gode løsninger på de politiske sakene.

Lubna Boby Jaffery (A) [13:51:04]: Jeg hadde tenkt å ta ordet for å oppsummere noe av debatten, men nå ser jeg at det er flere som har tegnet seg, så det kan hende at jeg må tegne meg på nytt. Innledningsvis kan jeg likevel gjøre et forsøk på det.

Forslaget fra Fremskrittspartiet om å utsette fordi man ønsker å utrede, kan man på mange måter ha sympati med, men da er det veldig mange grunnlovsforslag som aldri hadde kommet til behandling i denne salen. Man må også minne om at forslaget til vedtak er godt utredet.

Denne problemstillingen var oppe hos menneskerettighetsutvalget, som foreslo at man skulle anerkjenne samene som urfolk i Grunnloven. Det var deres innstilling. Carsten Smith hadde også en utgreiing av dette i 2015, og også han tilrødde at vi gikk inn for disse endringene. Det er også viktig å understreke at Sametinget med overveldende flertall også har gitt sin tilslutning til dette forslaget. Jeg er glad for at det er representanter fra Sametinget til stede, inkludert sametingspresidenten.

Det er noen som spør: Hva med kvenene, skogfinnene og andre nasjonale minoriteters rettigheter? Det er fint at man er opptatt av dem også. Vi i Norge har anerkjent en rekke grupper som nasjonale minoriteter, og de blir tatt vare på innenfor Europarådets rammekonvensjon om beskyttelse av nasjonale minoriteter. Snart kommer også sannhets- og forsoningskommisjonens rapport der man tar opp mange av bruddene på denne gruppens rettigheter.

Det snakkes om forskjellsbehandling og hvordan man skaper konflikt i samfunnet. Jeg tror at konflikter i samfunnet oppstår når man ikke anerkjenner at vi er forskjellige. Det skulle jeg kanskje ønske at vi også reflekterte i denne debatten. Jeg har også fått e-poster, og noen av dem har hatt dobbel bunn, siden det er nettopp jeg som er saksordfører for denne saken. Jeg kan jo umulig vite noe om samenes status i Norge.

Representanten Tetzschner utfordret meg direkte, og da skal man svare på tiltale, og det velger jeg å gjøre. Grunnloven § 108 pålegger allerede i dag staten et ansvar overfor samene. Dette endres ikke med den grunnlovsendringen vi gjør i dag. Grunnlovens virkeområde endres naturligvis heller ikke ved denne endringen. Det som endres, er hvilket ord vi bruker om samene i Grunnloven § 108 – og ord betyr noe. Vi velger å ta inn ordet «urfolk», og det er ekstremt viktig.

Jeg vil ta for meg en siste ting før jeg går ned, og det er det som ble tatt opp av representanten Njåstad. Det må være fint å ha så god samvittighet – det har ikke jeg. Jeg så filmen «La elva leve», og jeg må innrømme at det

var veldig, veldig tungt. Så kan jeg jo si at mine forfedre ikke har noe med fornorskningspolitikken her i Norge å gjøre, så hvorfor skulle jeg ha dårlig samvittighet? Jo, fordi overgrep skjer fra samfunn til samfunn. De skjer fra folk til folk også, men fornorskningspolitikken i Norge har skjedd fra det norske samfunnets side overfor det samiske samfunnet. Derfor mener jeg at ingen av oss som folkevalgte i denne salen har noen grunn til å ha god samvittighet.

Lars Haltbrekken (SV) [13:55:22]: Dette er en gledens dag, med det vedtaket som blir fattet senere i dag. Det er på høy tid at vi anerkjenner samene som Norges urfolk også i Grunnloven. Man kan vel også si at det er på overtid.

Norge har en sterk og skamfull historie knyttet til behandlingen av samene – en voldsom fornorskning og undertrykkelse gjennom svært mange år. De siste årene har heldigvis oppmerksomheten om dette blitt forsterket, og med god grunn. Særlig siden 11. oktober 2021, da Høyesterett fastslo at utbyggingen av vindkraftverkene på Fosen bryter med samenes menneskerettigheter, har vi sett en oppblomstring og stolthet hos det samiske folk. Den er vi som nasjon nødt til å ta inn over oss og ta på alvor.

Til tross for en enstemmig høyesterettsdom satt det langt inne for den norske regjeringen å gi samene en beklagelse for utbyggingen på Fosen. Likevel kom beklagelsen fra landets statsminister etter en uke her i Oslo med helt legitime aksjoner som først blokkerte Olje- og energidepartementet og deretter flere andre departementer.

Nå ser vi at Riksmekleren er koblet inn i saken, ikke nødvendigvis i kraft av å være riksmekler, men i kraft av å være en som har erfaring med mekling. Likevel må en stille spørsmål ved hvorfor det er nødvendig å bringe Riksmekleren inn i denne saken, til å mekle mellom samene på Fosen, kraftselskapene og Olje- og energidepartementet. Hva skal Riksmekleren oppnå, og hva ønsker olje- og energiministeren at Riksmekleren skal oppnå i denne saken? Det er jo en enstemmig høyesterettsdom som slår fast at utbyggingen er et brudd på samenes menneskerettigheter. Regjeringen burde ha brukt tiden etter 11. oktober 2021 til å sørge for at menneskerettighetsbruddet ble avsluttet.

Jeg frykter at det man prøver å få til, er en omkamp om høyesterettsdommen. Det er på ingen måte akseptabelt.

Vi vet også at reindriften er helt avgjørende for å ta vare på det samiske språket, særlig i de sørsamiske områdene, hvor Fosen-samene har sitt virke, for det sørsamiske språket er i enda større grad truet som språk.

Jeg har fulgt debatten i dag med interesse, og jeg registrerer at enkelte representanter velger å trekke fram konspirasjonsteoretikere til støtte for sitt syn om ikke å grunnlovfeste det som flertallet i dag kommer til å gjøre. Det er selvsagt helt fint å få e-poster fra folk i landet – det gjør vi alle hver eneste dag – men det må gå an å vurdere innholdet fra disse konspirasjonsteoretikerne før man trykker dem til sitt bryst. Vi vet også at etter Fosen-aksjonene tidligere i år har en god del samer opplevd økt hets. Det er et alvorlig samfunnsproblem som også vi i denne sal har et ansvar for å være med på å bekjempe.

Flere har vært inne på at sannhets- og forsoningskommisjonen kommer med sin rapport 1. juni. Dette er en kommisjon som ble satt ned etter et initiativ fra SV, og vi ser fram til den rapporten og ikke minst til oppfølgingen av den.

Kommisjonens leder, tidligere stortingsrepresentant Dagfinn Høybråten, har sagt at det blir en mørk rapport. Det kommer til å være svært alvorlig lesning og beskrivelser av enkeltsaker opp gjennom historien som er skremmende. Da har vi et særskilt ansvar for å sørge for en skikkelig behandling av denne rapporten og oppfølgingen av den, og derigjennom også å være med på å bekjempe den hetsen vi ser er økende. Vi har også et ansvar for å sørge for at den enstemmige høyesterettsdommen faktisk blir fulgt og ikke trenert i tiden framover.

Per-Willy Amundsen (FrP) [14:02:27]: Det har vært interessant å lytte til den debatten som har vært gjennomført i denne saken i dag. Med unntak av Fremskrittspartiets representant, Carl I. Hagen, som løfter de langsiktige implikasjonene og utfordringene som denne grunnlovsendringen kan medføre, har dette vært en svært tilbakeskuende debatt. Det er prat om fortid, prat om historie – og fra enkelte kanskje endog også noen forsøk på å omskrive historien.

I min bok har jeg alltid trodd at når Stortinget behandler endringer i Grunnloven, skal det være fremoverskuende. Da skal vi utforme Grunnloven slik at den på best måte tjener kongeriket i uoverskuelig tid. I dag har jeg kun hørt begrunnelser for de endringene som sannsynligvis blir vedtatt, som handler om det motsatte – som handler om å se tilbake.

Jeg tror det er svært usunt å leve i fortiden. Det er svært usunt ikke å se de konsekvensene som Stortingets iver etter stadig å utvide samiske rettigheter har medført, ikke minst for min landsdel, for Nord-Norge: for Nordland, for Troms, for Finnmark – og også for Trøndelag.

Vår fremste oppgave er faktisk å ivareta interessene til alle innbyggerne i dette kongeriket. Det vi opplever, er egentlig en stadig tilspissende konflikt, særlig på næringsiden, hvor man i sak etter sak som handler om å

utvikle Nord-Norge, som handler om å skape grunnlag for næringsliv, som handler om å skape arbeidsplasser og bidra til verdiskaping for nasjonen – i sak etter sak – opplever nærmest veto fra samiske interesser, det være seg Sametinget eller reindriften. Begge har innsigelsesrett, må man jo forstå, etter plan- og bygningsloven.

Det er den opplevelsen i hvert fall mange i nord har, og nå som det er viktigere enn noen gang å skape grunnlag for bosetting og utvikling av næringsliv, for å skape livskraft i Nord-Norge, bidrar man indirekte til det stikk motsatte.

Enkelte her har referert til Fosen-saken. Den demonstrerer egentlig mange av de problemstillingene som vi står overfor i dag. Mange av de partiene som har vært på talerstolen i dag, sier at de er veldig opptatt av at vi skal skape utvikling og arbeidsplasser for mineralnæringen. Vel, praksis viser det stikk motsatte i sak etter sak. Nussir, som til og med har fått godkjenning hos Kongen i statsråd, som har fått alle godkjenninger på alle de nivåene som er nødvendig – det være seg departement eller underliggende etater – får ikke starte sin virksomhet fordi samiske interesser på urettmessig vis forsøker å undergrave den virksomheten. I tillegg har vi noen veldig feige lokalpolitikere i Hammerfest. Men norsk rett gjelder jo ikke engang når man kan ta seg til rette på det viset. Den kobbergruven, den kobbervirksomheten, ville ha vært svært verdifull for Finnmark.

På samme måte ser vi problemstillinger som reiser seg når det handler om opprettelse av kraft, ny tilgang på energi og til og med strekking av de kraftlinjene som vi trenger for å utveksle energi. Dette er reelle problemer, faktiske problemer, som min landsdel står i, og som er et resultat av at Stortinget over tid ukritisk har utvidet og definert det som omtales som samiske rettigheter.

Jeg underslår ikke det faktum at vi i nord er en god blanding, av samer, såkalte kvener – norsk-finske, som jeg vil kalle det – og andre nordmenn. Vi er også godt inngiftet. De fleste av oss kan vise til at vi har noe avstamning – i den grad man er interessert i det, for det er man åpenbart når man driver med etnisk basert politikk – fra både samiske og kvenske forfedre. Det er et faktum i nord: en godt blandet befolkning. Vi er alle nordmenn, og det som er så underlig, er at man er så opptatt av å skille mellom disse folkegruppene, noe som da gir disse uforutsette konsekvensene. Det er underlig, det er lite fremtidsrettet, og jeg vil hevde at det er destruktivt hvis man ønsker å utvikle landsdelen.

Det man spesielt diskuterer i dag, er begrepet «urfolk». Så hevdes det fra flertallet at selv om vi nå drar den formuleringen inn i Grunnloven, vil det ikke føre til konsekvenser i form av realitetsendring. Det hører jeg. Samtidig har jeg også hørt det samme bli sagt i andre sammenhenger. For eksempel hevdet Stortinget da vi

tilsluttet oss ILO-konvensjonen på 1990-tallet, at det heller ikke kom til å få noen rettslige virkninger for Norge. Vel, resultatet har vist seg å være noe helt annet.

Derfor er det alltid slik at man må by på varsomhet når man møter forslag om å endre Grunnloven. Da bør man også søke mest mulig kunnskap før man de facto gjennomfører de endringene. Det er ille nok når man ikke i tilstrekkelig grad undersøker følgene av ukritisk å tilslutte seg konvensjoner, desto verre er det å gjøre endringer i Grunnloven.

Det er også et problem med begrepet «urfolk», for det er egnet til å skape inntrykk av noe annet enn det jeg vet det reelt sett er. Veldig mange oppfatter begrepet «urfolk» som en merkelapp man gir til den folkegruppen som bodde først i Nord-Norge. Det er selvfølgelig ikke riktig definisjon av begrepet «urfolk», men det er i hvert fall egnet til å skape det inntrykket. Man trenger ikke å ha lest mye historie for å vite at det også er faktisk feil; det er ikke noe bevis for at samene bodde først i nord, selv om vi har en statsminister som har stått og sagt det i en tale til Sametinget, og det til og med er enkelte skoler som formidler disse påstandene til elevene. Det medfører ikke riktighet, det er godt dokumentert historisk. Da skjønner jeg ikke behovet for å dra inn det begrepet i Grunnloven.

Det Stortinget uansett burde ha vært mer opptatt av, er å sørge for at vi sammen kan løfte landsdelen, at vi sammen kan sørge for flere arbeidsplasser, mer verdiskaping og bedre forhold for bosetting i nord. Det gjør man altså ikke ved å skille mellom etnisiteter, noe som er egnet til å skape konflikt. Jeg tror det er svært uklokt å utforme en politikk basert på fortiden, i stedet for å være fremoverskuende og utforme politikk som faktisk baserer seg på de behovene og utviklingstrekkene vi ser, og på de reelle forholdene i nord.

Jeg frykter at hvis man fortsetter på den galeien man er på nå, vil Nord-Norge i mange sammenhenger fremstå som et museum hvor vi ikke får til den vekstkraften som Nord-Norge trenger, og som nasjonen trenger at Nord-Norge får. Det handler også om sikkerhetspolitikk.

Jeg vet ikke om de andre partiene på Stortinget i tilstrekkelig grad har reflektert over det, men i Norge har vi altså en politikk basert på etnisitet – rettigheter basert på etnisitet. I enhver annen sammenheng ville det ha vært totalt ukjent for Stortinget å drive på med, men akkurat i dette tilfellet har vi det.

Vi har til og med et register over etnisitet: same-manntallet. Den etnisiteten gir deg da rett til å stemme i et særskilt valg, altså til Sametinget, noe som også har konsekvenser for din mulighet til demokratisk å virke inn på utviklingen av ditt eget samfunn. Da er det nok at du kan gå tilbake i tid og finne ut at du hadde en olde-

mor som var same. Det er en veldig merkelig måte å utforme politikk på. Du er same fordi du er en sekstendedel same. Da er du nødvendigvis femten sekstendedeler av noe annet. Det er en veldig underlig måte å drive politikk på, og det er med på å spille opp til konflikter i stedet for å spille dem ned.

Det må jo være veldig greit for Haltbrekken fra SV, når jeg hører ham stå og argumentere mot dem han er uenig med – det er kanskje et glimt av vår samtid og den intoleransen som i stadig større grad preger ordskiftet – og det er så enkelt å plassere dem du er uenig med, i kategorien «konspirasjonsteoretikere». Der er vi i ordskiftet i dag. De som er uenig med Haltbrekken og SV og som ikke står bak den sannheten som Stortinget mener å vedta i dag, de er konspirasjonsteoretikere. Det er merkelig, men der er altså ordskiftet i dag.

Så kommer det en sannhetskommisjon som skal fortelle oss sannheten. Jeg ser frem til å lese det. Jeg tror det blir litt for enkelt, en del av den fremstillingen som bare er tilbakeskuende, og som jeg oppfatter at debatten her så langt har handlet om.

Men Fremskrittspartiet står seg godt. Vi tør å reise saker som kan fremstå som problematiske. Vi har fulgt denne linjen over tid, og vi mener at alle nordmenn – samer, kvener, andre nasjonale minoriteter og andre nordmenn – skal ha lik verdi og like rettigheter. Det er helt fundamentale ting som ligger til grunn for Grunnloven. Det har man vært med på å rokke ved, og det gir en del utilsiktede konsekvenser i nord. Det er også veldig mange samer som er enig i dette. Sannheten er ikke nødvendigvis den Haltbrekken og hans likesinnede forfekter.

Det er interessant å lytte til denne debatten. Jeg skulle ønske at Stortinget lyttet mer til Carl I. Hagen, som ønsker å være fremoverskuende, ikke tilbakeskuende og kun argumentere ut fra fortiden.

Audun Lysbakken (SV) [14:16:45]: Det siste innlegget var dagens lengste, og det var i grunn fascinerende å høre representanten Amundsen si så mye om intoleranse. Det kunne være fristende selvfølgelig å trekke inn en del debatter Amundsen har vært en del av tidligere i den forbindelse. Jeg skal la det ligge.

Grunnen til at jeg tegnet meg, var at han mente flertallet argumenterte så tilbakeskuende. Det er vel et typisk utslag av at han skriver innlegget sitt før han faktisk har hørt debatten. For hva har debatten handlet om? Den har handlet om et pågående menneskerettighetsbrudd. Den har handlet om en kommende rapport, og den har også etter hvert handlet noe om den polariseringen som Fremskrittspartiet puster til akkurat nå, altså ikke spesielt tilbakeskuende i det hele tatt.

Dessuten er det sånn, og det må vi på Stortinget ta innover oss i vårt arbeid med Grunnloven, at historien

dessverre har en lei tendens til å gjenta seg. Da må vi ta konsekvensen av det, for nettopp den erkjennelsen kan være en god grunn til å beskytte rettigheter som har vært krenket tidligere. Og det å forstå historien og det å lære av historien er altså helt avgjørende forutsetninger for å være framoverskuende. Å være historieløs er sjelden spesielt framoverskuende.

Lars Haltbrekken (SV) [14:18:33]: Representanten Amundsen påsto i sitt innlegg at den samiske befolkningen setter en stopper for en rekke satsinger framover. Han var innom bl.a. gruveplanene til Nussir i Repparfjorden, som kan komme i sterk konflikt med samiske interesser. De konfliktene er faktisk så sterke at en av de største kobberkjøperne i verden, Aurubis, trakk seg fra kjøpet av kobberet til Nussir, nettopp fordi Nussir og planene i Repparfjorden ikke tilfredstilte deres krav til behandling av urfolks rettigheter. Det er sannheten om den saken. Det at man ikke har tatt på alvor de samiske rettighetene gjorde at et av verdens største kobberselskap trakk seg fra kjøpet. Det burde bekymre flere enn representanten Amundsen.

Det var interessant å se hva som var Fremskrittspartiets reaksjon da folk krevde oppfølging av Fosen-dommen tidligere i år, og en avslutning av menneskerettighetsbruddet. Hva var Fremskrittspartiets svar? Jo, trekk Norge fra internasjonale konvensjoner om urfolks rettigheter.

Nå var det ikke konvensjonene om urfolks rettigheter som var grunnlaget for Fosen-dommen, men det var FNs konvensjonen om sivile og politiske rettigheter, som er en av to internasjonale konvensjoner for å sørge for at vi følger FNs menneskerettigheter.

Fremskrittspartiet utmerket seg også som det eneste partiet på Stortinget som nektet å beklage det de hadde gjort i forbindelse med utbyggingen. De sa at de hadde ikke gjort noen ting. Vel, det er feil, for Fremskrittspartiet var det partiet som hadde olje- og energiministeren da det ble gitt tillatelse om forhåndstiltredelse på Fosen, altså tillatelse til å starte utbyggingen før rettighetene til området var avklart.

Fremskrittspartiet var også det partiet som satt med statsråden da FNs rasediskrimineringskomité sendte et brev til Norge og ba Norge om å stoppe utbyggingen i påvente av en avklaring av rettighetene. Hva var daværende Fremskrittsparti-statsråds svar? Jo, vedkommende sendte et brev tilbake til FN og ba dem om å trekke brevet. Det viser vel hvilken respekt man har for urfolks rettigheter.

Hvis man ønsker å gjøre som representanten Amundsen snakket om, måtte Norge gå til det skritt å si opp FNs konvensjonen om sivile og politiske rettigheter, og det ville vært mildt sagt svært alvorlig – ikke bare

for den samiske delen av befolkningen, men for oss alle. For hva er det denne konvensjonen sikrer oss? Den sikrer oss retten til ytringsfrihet, og den sikrer oss retten til valgfrihet. Norge ratifisert denne konvensjonen i 1972, og den trådte i kraft i 1976. Allikevel får representanten Amundsen seg til å si at «(...) Fremskrittspartiet står seg godt». Det tror jeg kanskje de er relativt alene om å si.

Representanten Amundsen påstår at vi hevder at de som ikke er enige med oss, er konspirasjonsteoretikere. Det er selvfølgelig ikke riktig. Vi tar gjerne en god debatt med folk som er uenige med oss. Men hadde det ikke vært for at det kanskje er et utenomparlamentarisk uttrykk, hadde jeg vel vært fristet til å si at representanten Amundsen selv er en av disse konspirasjonsteoretikerne.

Bengt Rune Strifeldt (FrP) [14:24:32]: Dagens grunnlov sier: «Det påligger statens myndigheter å legge forholdene til rette for at den samiske folkegruppe kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv.»

Det står Fremskrittspartiet støtt bak, men vi ser med bekymring på den endringen som foreslås, og som ser ut til å få flertall. Som finnmarking gjennom mange generasjoner, som same, kven og nordmann, ser jeg på hele saken som en sørings avlat for å rette opp tidligere uretter som har vært begått. Det hersker ingen tvil om det i tidligere tider har pågått en urett og en fornorskning, men man retter ikke den opp ved å begå en ny.

Det har foregått en fornorskning, det har foregått en undertrykking av det samiske folket, av det kvenske folket, av flere andre nasjonale minoriteter. Vi har heldigvis kommet oss bort fra det. Kan vi ikke nå begynne å likebehandle folkegruppene i landet vårt? Det er det Fremskrittspartiet står for.

Man retter ikke opp en urett ved å begå en ny. Når kan man si at pendelen har svingt for langt, ved å rette opp en urett som har vært begått for mange tiår siden, flere generasjoner siden? Man ser ungdommen i dag som demonstrerer mot den uretten som har foregått. Det var besteforeldrene våre som opplevde den uretten.

Vi burde tatt oss tid og ventet og sett på hva sannhets- og forsoningskommisjonen konkluderte med. Ja, de skal søke etter sannheten. Sannheten kan være enkel å se i ettertid, men de skal også legge fram en forsoning. Jeg tror Stortinget i denne saken foregriper hele den saken.

Jeg vil vise til en tidligere kollega av meg, en utrolig dyktig mann og en respektert mann i det samiske samfunnet, avdøde Hans J. Eriksen. Han satt i kommunestyret, fylkestinget og Sametinget. Han hadde aldri følt seg så liten som når folk kom og sa de trengte et eget same-

ting fordi de tilhørte en svak gruppe. Det hadde han aldri opplevd før de kom og sa det til ham.

For Fremskrittspartiet er det viktig at alle – same, kvener og andre nasjonale minoriteter – får muligheten til å kunne utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv på lik linje, uten at man løfter fram enkeltgrupper. Det håper jeg at stortingsrepresentantene tenker litt over når vi skal stemme over denne saken. Jeg stemmer nei til endringen.

Per-Willy Amundsen (FrP) [14:28:37]: Jeg hadde egentlig ikke tenkt å tegne meg mer, og jeg lover at jeg ikke skal bruke like mye tid denne gangen, men det fremkommer en del påstander fra representanten Haltbrekken som er helt nødvendig å svare ut, for de er feil. Fremskrittspartiet har selvfølgelig aldri tatt til orde for at Norge skal fratse FN's konvensjon om sivile og politiske rettigheter – selvfølgelig ikke. Det er heller ikke i nærheten av å være en aktuell problemstilling engang. Men det er et faktum at Stortinget har en tendens til å tiltre konvensjoner – og da snakker jeg ikke om denne konvensjonen – uten helt å se konsekvensene av det.

I så måte er ILO-konvensjon nr. 169 et tydelig eksempel, for det har fått konsekvenser som Stortinget ikke hadde oversikt over, eller hadde grunnlag for å ha oversikt over, da vedtaket ble fattet i – jeg tror det var – 1993, noe som helt klart fremkommer hvis man går tilbake og leser Stortingets dokumenter fra behandlingen av ILO-konvensjon nr. 169. Saksordføreren den gang, Karita Bekkemellem Orheim, som hun het da, sa i klartekst at det ikke ville få konsekvenser når det gjelder rettigheter for folk i nord eller for nordmenn generelt. Det har vist seg å være fullstendig feilaktig.

Jeg skulle ønske at også SV og Haltbrekken, og egentlig alle, var noe mer tilbakeholdne før en sluttet seg til konvensjoner. Det handler om å ivareta Stortingets funksjon, for i motsetning til det Haltbrekken sier, er det ikke slik at demokrati og de viktige frihetsverdiene, de grunnleggende rettighetene som Norge er tuftet på, er noe som kommer fra en FN-konvensjon. Nei, de kommer fra Grunnloven. Man må være litt etterrettelig her. Det er ikke FN som har definert våre friheter og våre rettigheter – vi definerte det lenge før FN var oppfunnet.

Det er greit å slutte seg til det i ettertid, når de ikke kommer i konflikt med helt åpenbare norske interesser, men det burde være mulig å være noe mer tilbakeholden før man slutter seg til alle konvensjonene, for det Stortinget egentlig gjør da, er å frasi oss makt, vi flytter vår evne til å gjennomføre de kloke beslutningene til det beste for land og folk. Det gjør vi altså til en ekstern faktor som blir av juridisk karakter, og ikke av politisk karakter. Det mener jeg er et generelt problem – at stadig

flere saker blir flyttet ut av denne salen fordi man tiltrer konvensjoner ukritisk.

Det er heller ingen stor hemmelighet at Fremskrittspartiet vil fratse ILO-konvensjonen nr. 169. Det er åpent, det har vi fremmet forslag om ved en rekke anledninger, og en skal ikke se bort fra at vi kommer til å foreslå det på nytt. Det er en ærlig sak, og det står vi for.

Vi bør ha evne til å se de langsiktige konsekvensene av de konvensjonene vi faktisk slutter oss til. Der er Fremskrittspartiet tydelig: Vår grunnlov bør stå over – også over konvensjoner. Norsk grunnlov bør stå over konvensjoner, og norsk lovgivning bør gå foran. Det er menneskerettsloven som brukes, og har blitt brukt i så måte, til å stenge Stortingets mulighet til å treffe kloke vedtak, og det mener jeg har gjort skade.

På samme måte, hvis man viser til Fosen: Det er mye som taler for at mye av de menneskerettslige forpliktelsene som konvensjonsmessig følges og blir problematisert – uten nødvendigvis å gå inn på Fosen-saken, for det har jeg ikke kunnskap nok til å kunne gå inn og mene noe konkret om – generelt sett ofte handler om prosess, altså muligheten til å involvere de berørte partene, og at man har reell mulighet til å innvirke, som plan- og bygningsloven egentlig er lagt opp for å ivareta. Så det er ikke så enkelt. Særlig med de nytolkningene som har foreligget de siste årene, er det helt åpenbart ikke så enkelt som at det kun er en konflikt mellom FNs konvensjoner og de konkrete sakene. Det handler også om den prosessen som man går ut av.

Fremskrittspartiet forsvarende Grunnloven. Vi mener at det er Grunnloven som står foran alt, og derfor skal man også være tilbakeholden med å endre Grunnloven uten å se de store konsekvensene. Det samme gjelder internasjonale konvensjoner.

Presidenten [14:34:30]: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Lubna Bobby Jaffery (A) [14:34:44]: Jeg prøver igjen å oppsummere debatten. Jeg hadde egentlig ikke tenkt å ta ordet en gang til, men jeg tenkte det kunne være klokt, for jeg vil jo si at siste del av debatten kanskje har hatt en tendens til litt avsporing fra hva vi faktisk har til behandling i dag.

Jeg forstår engasjementet rundt både Finnmarksloven, Finnmarkseiendommen, Fosen og andre ting som skjer i Finnmark, og det skal vi nok få tilstrekkelig og god anledning til også å diskutere i Stortinget, men det vi i dag grunnlovfester, er statusen samene har som urfolk. Vi må ikke glemme at det er det dette handler om.

I Bergen har vi et godt uttrykk – som bergenser synes jeg selvfølgelig det – og det er det å belite seg. Jeg har alltid i politisk tradisjon blitt oppdratt til at man skal ha stor respekt for mindretallet, men av og til må også

mindretallet gi seg. Da må de belite seg. Det er greit at det er et mindretall her som kommer til å stemme nei i dag. Det er helt fint for meg, men da må også det samme mindretallet forstå og respektere at det med all sannsynlighet er et grunnlovsmessig flertall for den endringen som nå skjer. Det tenker jeg også kan være fint å ta med seg når man nå avslutter denne debatten.

Vi er et land som er – jeg holdt på å si – stiftet av to folk. Det er to folk som har bosatt denne nasjonen. Det står også ettertrykkelig i alle dokumenter dette storting har behandlet. I dag gjør vi det eneste riktige. Vi var framoverlente i 1990, da vi ratifiserte ILO-konvensjon nr. 169. I dag fullfører vi den jobben. Det handler ikke om å se seg tilbake, det handler om å fullføre en jobb man iverksatte. I dag gir vi samene den statusen. Dette er på mange måter en start på forsoningen.

Presidenten [14:37:05]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 6.

Sak nr. 7 [14:37:09]

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Grunnlovsforslag fra Karin Andersen, Kari Elisabeth Kaski, Petter Eide, Lars Haltbrekken, Solveig Schytz, Terje Breivik, Une Bastholm og Bjørnar Moxnes om endring i § 93 (om grunnlovsfesting av retten til asyl) (Innst. 329 S (2022–2023), jf. Dokument 12:12 (2019–2020))

Audun Lysbakken (SV) [14:37:50] (ordfører for saken): Retten til asyl er under sterkt press i vår tid, med stor menneskelig lidelse som resultat. Det ene landet etter det andre vedtar stadig strengere lover og regler, og det har blitt vanlig i Europa å føre en politikk som helt skamløst og uten omsvøp tar mål av seg å hindre at flyktninger får mulighet til å benytte seg av sin rett til å søke asyl. Slik er asylretten en grunnleggende menneskerett som åpenlyst blir undergravd og uthulet i vår tid.

Når mulighetene for å søke tilflukt i stabile og fredelige land blir stadig færre, blir også alternativene stadig mer desperate. Menneskesmuglere har gode dager, og reiserutene til mennesker på flukt blir stadig farligere i de fleste deler av verden. Dette blir igjen brukt som begrunnelse for enda mer drakoniske tiltak for å hindre folk i å flykte fra krig og forfølgelse. Det er en tragisk utvikling.

Grunnloven har de siste årene blitt utvidet med konkrete henvisninger til sentrale menneskerettigheter. Det er en markering av den sentrale status disse internasjonale forpliktelsene har i vårt demokrati, og et uttrykk for at de er del av den norske statens verdigrunnlag. Som saksordfører kan jeg vise til at begge sider har vist til dette i innstillingen – både de som går inn for dette forslaget, og de som ikke vil bifalle det – men det er ulike vurde-

ringer i komiteen av hvilke følger det må få for akkurat dette forslaget. Mitt innlegg vil være argumentasjon for komiteens mindretall, som ønsker å bifalle grunnlovsforslaget.

Vi mener det er naturlig å grunnlovfeste asylretten. Det vil innebære tydelig å anerkjenne denne rettens status som en grunnleggende menneskerettighet. Det vil dessuten være et tydelig signal i en tid hvor den også er en rettighet som svekkes dramatisk i mange land.

Vi mener at innvendingene mot å bifalle forslaget ikke er gode nok. Det blir pekt på at det finnes begrensninger i asylretten som det fører for langt å føre inn i Grunnloven. Ja, men slik er det med flere grunnlovsbestemmelser. Da må vi presisere dette og tydeliggjøre at det er regjeringens og Stortingets oppgave å trekke disse grensene. Det må gjøres med et tydelig prinsipielt utgangspunkt, som vi allerede har gjennom Flyktningkonvensjonen og Den europeiske menneskerettskonvensjon, slik den også er tolket av Den europeiske menneskerettsdomstol. I Grunnloven pekes det nettopp på noen av disse grunnleggende prinsippene som regjering og storting så skal styre etter.

Å innvende at det finnes asylsøkere uten rett til asyl, slik flertallet gjør, er et tynt argument i denne sammenheng, selv om det selvfølgelig er sant. Det er ingen som har hevdet, eller tolket konvensjonene slik, at alle som søker, har rett til asyl. Mennesker som trenger beskyttelse, har rett til asyl. Det mener vi det er mulig å grunnlovfeste.

Med det vil jeg takke komiteen for arbeidet med forslaget. Flertallssynet vil det helt sikkert bli redegjort grundigere for. Min anbefaling er å bifalle grunnlovsforslaget, og jeg tar det herved opp.

Presidenten [14:42:08]: Representanten Audun Lysbakken har da tatt opp det forslaget han refererte til.

Svein Harberg (H) [14:42:14]: Først vil jeg takke saksordføreren for grundig og godt saksordførerskap i en sak der komiteen har delt seg. Jeg skal i hvert fall klargjøre Høyres syn i saken, og da har jeg først behov for å presisere og støtte forslagsstillerne i at dette ikke dreier seg om retten til å søke asyl. Den står vi selvfølgelig bak, og det må ikke tolkes som noe annet når Høyre er med i det flertallet som ikke i denne omgang foreslår at dette skal inn i Grunnloven. Den retten skal vi verne om, og den skal være reell for dem som har grunnlag for å få et fristed når de forfølges av forskjellige årsaker, enten det er rase, nasjonalitet, religion eller politisk tilknytning.

Vi har først og fremst hatt stor respekt for det arbeidet som menneskerettighetsutvalget gjorde, som også diskuterte dette grundig. Når de har landet på at asyl ikke egner seg for grunnlovfesting, er det fordi de mener

at det er for mange varianter, for mange begrensninger, presiseringer og unntak som må til, og at det derfor er lite egnet til å være i Grunnloven.

De avveiningene som vi gjør av det man ønsker å ta inn i Grunnloven eller ikke, er vanskelige fordi det er så mange gode intensjoner som en gjerne ville ha grunnlovfestet, og så er det krevende da å lande på den rette siden uten å berøre, som jeg sa innledningsvis, den rettigheten som er til asyl. Men i dette tilfellet har i hvert fall Høyre landet rimelig greit ned på flertallskonklusjonen, som også er menneskerettighetsutvalgets konklusjon, og vi anbefaler derfor at forslaget ikke bifalles.

Sara Hamre Sekkingstad (Sp) [14:45:15]: Som foregående talar vil eg òg presisere at Senterpartiet ikkje er imot retten til asyl. Han står vi sjølvsagt bak. Men Senterpartiet meiner at endringar i Grunnlova skal vere nødvendige, godt gjennomarbeidde og byggje på breie politiske fleirtal.

Det var eit breitt stortingsfleirtal som i 2014 støtta menneskerettsutvalet si vurdering av at retten til asyl ikkje eignar seg for grunnlovfesting. Menneskerettsutvalet kom fram til at asylretten ikkje eignar seg for grunnlovfesting fordi asyl ikkje er eit presist juridisk omgrep. Ei eventuell grunnlovfesting av asylretten vil måtte verte avgrensa av presiseringar og unntak som det vil føre for langt å liste opp i Grunnlova. Dette er ikkje i tråd med Grunnlova si historiske form. Ei slik detaljert regulering av retten til asyl vil samtidig gjere asylretten lite fleksibel for dei endringane som skjer på feltet. Det er årsaka til at dei vestlege landa sine konstitusjonar ikkje inneheld ei eiga fråsegn om asylretten.

Asylretten er slått fast i Verdserklæringa om menneskerettane av 1948, flyktningkonvensjonen frå 1951 og andre folkerettskonvensjonar som Noreg har slutta seg til. Desse internasjonale rettane for menneske på flukt har vi lovfesta i utlendingslova. Det er verdt å minne om at Grunnlova § 93 slår fast retten til liv, fridom for tortur og forbod mot dødsstraff, og at § 92 pålegg styresmaktene å tryggje menneskerettane. Når Grunnlova § 2 slår fast at verdigrunnlaget framleis skal vere den kristne og humanistiske arven vår, og at Grunnlova skal tryggje demokratiet, rettsstaten og menneskerettane, har vi det rettsvernet som trengst rundt asylretten utan ei eiga grunnlovsføresegn, som vil gjere retten til asyl unødig lite fleksibel.

Tobias Drevland Lund (R) [14:47:42]: Om to dager er det duket for et av årets store høydepunkter, nemlig 17. mai. Da skal barn og voksne, unge og gamle ta til gater og torg for å feire Grunnloven. Vi skal feire demokratiet vårt, det fineste vi har, med pomp og prakt – og med is, pølser og brus, så klart.

Ja, vi har grunn til å være veldig stolte av Grunnloven vår, men den er ikke perfekt, og derfor debatterer vi, som i dag, forslag til endringer i nettopp Grunnloven.

Det er på tide at Stortinget vedtar å grunnlovfeste retten til å søke asyl. Det mener Rødt. I 1948 vedtok FNs generalforsamling Verdenserklæringen om menneskerettigheter, og herunder ble det slått utvetydig fast at det er en menneskerett å søke og ta imot asyl mot forfølgelse. Denne retten har siden blitt fastslått i både flyktningkonvensjonen og Den europeiske menneskerettskonvensjon. I det norske lovverket er bestemmelsene om asylretten reflektert i utlendingsloven.

Stortingets presidentskap besluttet den 18. juni 2009 å nedsette et utvalg til å utrede og fremme forslag til en begrenset revisjon av Grunnloven, med det formål å styrke menneskerettighetenes stilling i nasjonal rett ved å gi sentrale menneskerettigheter grunnlovs rang. I 2011 drøftet menneskerettighetsutvalget i sin rapport til Stortingets presidentskap hvorvidt asylinstituttet burde grunnlovfestes. Utvalget fant gode argumenter for at asylinstituttet burde grunnlovfestes, men valgte likevel da ikke å anbefale dette, da de mente det kunne gjøre asylretten lite fleksibel for de faktiske endringene som fortløpende kan inntreffe.

Rødt deler ikke utvalgets konklusjon når det gjelder dette. Rødt mener det er god grunn til å lovfeste retten til å søke asyl på det høyeste konstitusjonelle nivået vi har, framfor at det kun er forankret bl.a. i utlendingsloven. Å grunnlovfeste asylretten vil gi et sterkt signal og også styrke rettighetens stilling i det rettslige hierarkiet, ved at den gis grunnlovs rang.

Det er, som nevnt tidligere her, enkelte land og enkelte regjeringer, og også enkelte i Norge, som stadig utfordrer asylretten. De aller fleste partier slutter heldigvis opp om rettigheten til å søke asyl og viser til at den er viktig, men vi ser dessverre stadig, gang på gang, at asylretten utfordres og settes på prøve. Derfor er det viktig. Derfor er også Rødts utgangspunkt at vi er med på dette grunnlovsforslaget, og at det har blitt fremmet. Vi må sikre at menneskerettighetene ikke bare respekteres og reflekteres i lovverket, men at det slås utvetydig fast at menneskeretten til å søke asyl også har sin plass i Grunnloven. Dette har støtte fra flere av høringsinstansene, bl.a. Advokatforeningen, Dommerforeningens menneskerettighetsutvalg, Norsk senter for menneskerettigheter ved Universitetet i Oslo og Jussbuss, for å nevne noen.

Jeg skulle ønske at et flertall på Stortinget i dag var villig til å ta inn asylretten i den norske grunnloven, som er vår høyeste og mest verdsatte samling av lovverk, og at vi ved det hadde gitt et signal om at det er noe vi ikke vil rokke ved. Dessverre får det ikke flertall i dag, men

Rødt og andre kommer til å fortsette å kjempe for at også asylretten skal finnes i Grunnloven.

Med det viser jeg til det forslaget Rødt er en del av.

Grunde Almeland (V) [14:51:39]: Jeg vil starte med å slutte meg til den begrunnelsen som saksordføreren ga for mindretallets holdning i denne saken, men ønsker likevel bare kort å legge til at Venstre også selv sagt ser et behov for å gi denne rettigheten grunnlovs rang.

En tidligere taler her oppe på talerstolen sa at det kan ikke være et mål å grunnlovfeste alle gode intensjoner. Det er jeg for så vidt helt enig i. Men målet her er å grunnlovfeste de rettigheter som vi mener fortjener grunnlovs rang og grunnlovsværn. Det er også grunnen til at Venstre er med på dette forslaget og ønsker å bifalle det her i dag.

Det har kommet flere innvendinger, som vi også kjenner fra bl.a. menneskerettighetsutvalgets vurderinger, om hvorfor man ikke skal detaljregulere asylretten i Grunnloven. Det er jeg også helt enig i. Det er derfor vi i dag foreslår en formulering til Grunnloven som nettopp ikke gir den graden av detaljregulering av en asylparagraf i menneskerettighetskapitlet, som man problematiserte i utredningen.

Det vi eventuelt har mulighet til å vedta i dag, er nettopp et vern av det grunnleggende prinsippet om asylretten, og videre gir vi også utformingen av detaljreguleringen den fleksibiliteten den trenger med at dette er en lovhjemmel i Grunnloven.

Jeg vil si at mye av intensjonen med en rekke av de endringene vi har gjort de siste årene, også endringen med å gjøre en ganske omfattende revidering av og inkludering av en rekke nye rettigheter, er å synliggjøre i Grunnloven de rettighetene som vi i fellesskap anerkjenner. Det gjør det mer tilgjengelig for folk, og det at det står i Grunnloven, gir også en større anerkjennelse, nettopp fordi Grunnloven er vårt helt klart mest grunnleggende lovdokument.

Jeg hadde håpet at vi skulle klare å grunnlovfeste asylretten nå, men jeg ser at det nok ikke skjer her i dag, men jeg håper at vi ved senere anledninger kan komme tilbake til en diskusjon som også ivaretar det jeg oppfatter at de aller fleste i denne sal anerkjenner som en helt grunnleggende rettighet.

Carl I. Hagen (FrP) [14:54:52]: FNs generalforsamling vedtok i 1948 Verdenserklæringen om menneskerettigheter, hvor artikkel 14 lyder:

«Enhver har rett til i andre land å søke og ta imot asyl mot forfølgelse.»

Dette var en erklæring som alle landene aksepterte og godkjente. Den inneholder en rett for personer til å søke asyl mot forfølgelse. Kravet er at de er forfulgt i det landet som de opprinnelig er født og bor i. Men i tillegg

aksepterte landene at andre land kunne innvilge denne beskyttelsen uten at det landet de flyktet fra, kunne gå til et slags angrep eller kritikk mot det landene som aksepterte å gi ens innbygger asyl. Det er veldig viktig å huske på det siste, at det var kanskje hovedsaken, at man skulle akseptere at andre land ga eget lands borgere beskyttelse mot forfølgelse.

Som det har vært nevnt i debatten, var det menneskerettighetsutvalget, hvor jeg for øvrig var medlem, som konkluderte med at retten til asyl eller retten til å søke asyl ikke egner seg for grunnlovsfesting. Det er en begrenset rettighet som må begrenses av presiseringer og unntak som ville være for mye å liste opp i Grunnloven. For oss i utvalget var det også et tankekors at mange av dagens asylsøkere ikke er på flukt fra forfølgelse, men egentlig på flukt fra vanskelige levevilkår og dermed ikke er reelle asylsøkere. Det vi har sett, er at da mange vestlige land innførte innvandringsstopp på 1970-tallet, kom det etter hvert en strøm av, ikke migranter, men da kalte de seg asylsøkere. Det er i realiteten veldig mange som har omgått de vanlige bestemmelser for å flytte fra et land til et annet. Dette instituttet ble brukt for å omgå regelverkene.

Flertallet i utvalget mente også at å grunnlovsfeste retten til asyl vil inneholde så mange presiseringer og unntak at det ikke er egnet for Grunnloven. Det mest sentrale grunnlaget for å søke asyl er jo reflektert i Grunnloven § 93, som handler om retten til liv, frihet fra tortur og forbud mot dødsstraff. I tillegg er det Grunnloven § 92, som pålegger myndighetene å trygge menneskerettighetene.

Flertallet i komiteen viser også til at når bestemmelsene i flyktningkonvensjonen, Den europeiske menneskerettskonvensjon og FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter, som gir rett til beskyttelse eller vern mot utsendelse, er reflektert i lov om utlendingers adgang til riket og deres opphold her av 15. mai 2008 nr. 35 § 28, er en grunnlovsfesting av retten til asyl ikke nødvendig.

Det er altså et helt tilfredsstillende system i dag, og da er det ikke noe behov for å grunnlovsfeste denne retten. Derfor støtter også Fremskrittspartiet at det foreliggende forslaget ikke bifalles.

Une Bastholm (MDG) [14:58:43]: «Flyktninger i riket har rett til asyl på vilkår fastsatt i lov.»

Dette er sant. Det er en forpliktelse vi har, og det er så grunnleggende at det også bør stå i grunnloven vår slik den skal se ut i 2023. Grunnloven vår er ikke et museumsobjekt. Jo mindre relevant den er, desto fjernere blir den for befolkningen.

I 2022 kunne FNs høykommissær fortelle oss at over 100 millioner mennesker, mer enn 1 pst. av verdens be-

folkning, var tvunget på flukt. Mange er på flukt i sitt eget land, noen sitter fast i FN- eller EU-etablerte flyktningleirer i dårlige kår, og mange lever i stor frykt og livsfare på reise, enten det er over Middelhavet eller over landegrensene. Mange av dem er barn. De vet ikke hvordan et liv med hus, barnehage og stabile nettverk ser ut. De er tvunget på flukt fordi de er født i et land hvor tryggheten trues av krig, konflikt, tortur, klimaendringer eller ekstremt dårlige levekår. Det er ikke deres feil.

Å hjelpe mennesker på flukt er ikke bare noe vi har forpliktet oss til gjennom Den europeiske menneskerettskonvensjon, flyktningkonvensjonen og konvensjonen om politiske og sivile rettigheter. Det er også en del av vår humanistiske arv – og det er jeg stolt av.

Vi er rettslig forpliktet til å stille opp når mennesker trenger beskyttelse i landet vårt, og vi nordmenn opplever også at det er vår plikt å gjøre det. Norges innsats i møte med flyktningestrømmen fra Ukraina har bekreftet det. Likevel er asylretten under press, ikke bare i land langt borte, men også i Norge. I denne sal har vi et parti som sier rett ut at de vil oppheve retten til å søke asyl i Norge. Heldigvis har ikke Fremskrittspartiet flertall i Stortinget, men både praksis og realpolitikk som er vedtatt i dette storting, gjør menneskers flukt på vei til Europa vanskelig og farlig. Det gjør varig trygghet umulig for mange og har gjort det vanskelig å oppnå familiegjenforening, selv om retten til familieliv er en menneskerettighet.

Vurdert etter evne og kapasitet tar Norge imot få overføringsflyktninger via FN. Vi tok imot kun 50 mennesker fra Moria-leiren i Hellas da den brant, og Norge kritiseres stadig for å ha en streng praksis og et svakt rettsvern og for tvangsutsendelser og deportering.

Kanskje har vi glemt at hvem som er nødt til å reise på flukt, vil variere over tid. En gang var det nordmenn. Asylretten er der for å beskytte ethvert menneske og ethvert menneskeverd, uansett hvor en kommer fra, og uansett årsaken til at en må flykte – også nordmenn, uansett om grunnen er klimaendringer, invasjon fra en gal diktator eller personlig forfølgelse.

Miljøpartiet De Grønne ser at vi har mange kamper å kjempe før menneskerettighetene blir respektert slik de bør, også i landet vårt, spesielt når det gjelder særlig sårbare og marginaliserte grupper, som mennesker som er tvunget på flukt. Disse kampene vil fortsatt være der selv om vi skulle fått flertall for å grunnlovsfeste retten til asyl i dag. Men å gjøre nettopp det – grunnlovsfeste retten til asyl – ville ha vist folk, i og utenfor Norge, at vi respekterer og opprettholder forpliktelsene våre som del av et verdenssamfunn. Og nettopp verdenssamfunnet og mer internasjonal solidaritet er virkelig noe vi trenger mer av i vår tid.

En grunnlovsfesting ville også forpliktet oss selv og gitt økt status til denne helt grunnleggende menneskerettigheten, for alle liv som lever, alle rettigheter og plikter som skal oppfylles, må skje under en stat. Om du mener du ikke er trygg i din egen stat, skal du få beskyttelsesgrunnlaget ditt vurdert av et annet land.

Flere høringsinstanser har tidligere også støttet en slik bestemmelse i Grunnloven, bl.a. Advokatforeningen, Dommerforeningens menneskerettighetsutvalg, Norsk senter for menneskerettigheter ved Universitetet i Oslo og Jussbuss. Derfor er det synd at flertallet i Stortinget ikke mener at asylretten er viktig nok til å grunnlovsfestes. Av og til kan man i disse debattene få inntrykk av at en grunnlovsfesting av retten til asyl ville innebåret nye juridiske forpliktelser. Det er ikke riktig. Norge er allerede bundet av nevnte menneskerettslige konvensjoner på asylfeltet. Men gjennom en grunnlovsfesting ville forpliktelsene våre blitt ytterligere synliggjort og forhåpentligvis bedre etterlevd i praktisk politikk og rettsanvendelse.

Sist jeg snakket om grunnlovsfesting av retten til asyl i Stortinget, var den dagen jeg debuterte på denne talerstolen, under grunnlovsjubileet i 2014. Jeg er lei meg for at dette forslaget fortsatt ikke er vedtatt, for jeg mener det forteller om noe litt mørkt og navlebeskuende i Stortingets forsamling. Jeg kan love at verken jeg eller Miljøpartiet De Grønne vil gi oss i kampen for å styrke menneskerettighetenes status og plass i lovverket vårt.

Til slutt vil jeg takke komiteen og særlig saksordfører Lysbakken for arbeidet med grunnlovsforslagene om asyl, som jeg og Miljøpartiet De Grønne var med på.

Grete Wold (SV) [15:04:50]: Det er ingen tvil om at verden, Europa og Norge befinner seg i en krevende og vanskelig tid. Klima- og miljøkrisen er en realitet, og den realiteten rammer hardest der hvor man har minst forutsetninger for å håndtere den. Ulikhetene i verden kommer ubehagelig klart til syne.

Kriger, katastrofer og sosial uro preger mange land og regioner. Det har det alltid gjort, og det vil det nok dessverre også gjøre i framtiden. Når regimer og totalitære ledere undertrykker, fengsler, torturerer og noen ganger også henretter politiske motstandere, gjøres liv ulevelig for mange mennesker. Når sult og sosial nød ikke gjør det mulig å skape et verdig liv, og når man i tillegg ikke er trygg i eget land, ja, da er eneste utvei for mange å forlate eget land og egen kultur, språk og familie for å søke beskyttelse og ly i et annet land, et annet sted i den store verden.

Retten til å søke tilflukt i et annet land er internasjonalt anerkjent. Så langt tilbake som i 1948 vedtok FNs generalforsamling verdenserklæringen om menneskerettigheter, og der finner vi artikkel 14 – som allerede

har vært sitert fra talerstolen – som lyder: «Enhver har rett til i andre land å søke og ta imot asyl mot forfølgelse.»

I tillegg må vi ta med flyktningkonvensjonen av 1951 og 1967, som også nevner den mest sentrale avtalen om beskyttelse vi har: beskyttelse mot forfølgelse og mot overgrep.

Det forslaget vi har til behandling nå i dag, handler faktisk om å sikre den retten. Det handler om å forankre retten til asyl i vår grunnlov. Tilbake i 2009 ble det, som også er nevnt herfra tidligere i dag, nedsatt et utvalg for å utrede og fremme forslag til en begrenset revisjon av Grunnloven, med det formål å styrke menneskerettighetenes stilling i nasjonal rett ved å gi sentrale menneskerettigheter grunnlovs rang. Da utvalget avgav sin rapport i 2011 til Stortingets presidentskap, sa man i rapporten, som også tar opp asylinstituttet, at det «burde grunnlovsfestes». Og ja, utvalget mener det finnes gode argumenter for å gjøre det og også for ikke å gjøre det. Blant annet skriver man:

«Tar man utgangspunkt i at menneskerettighetsbestemmelsene i Grunnloven skal markere og konkretisere de verdier det norske samfunnet er bygget på, kan det argumenteres for at retten til å søke asyl bør tas inn i Grunnloven. Asylretten er en del av vår kristne og humanistiske arv, som det vises til i Grunnloven § 2, ved at det gis beskyttelse til mennesker på flukt fra forfølgelse. Slik beskyttelse kan bare gis dersom disse menneskene også har en rett til å søke asyl.»

Så er det, som representanten Harberg var inne på, også argumentert for at en slik grunnlovsfesting kan by på noen vansker, ved at en detaljert regulering faktisk kan gjøre asylretten noe mindre fleksibel for de faktiske endringene som fortløpende foregår også på dette feltet.

SV deler ikke konklusjonen i den vurderingen. Fortløpende endringer kan på ingen måte rokke ved det grunnleggende menneskerettslige prinsippet om at man har rett til å søke asyl. Det må alltid ligge fast. Retten til å søke asyl, retten til å få asyl dersom man faktisk risikerer forfølgelse, er en menneskerett, og den bør lovfestes på et høyere konstitusjonelt nivå enn dagens utlendingslov.

Det er klart gode grunner for å synliggjøre asylretten i Grunnloven, og tunge høringsinstanser, som Advokatforeningen, Dommerforeningens menneskerettighetsutvalg, Norsk senter for menneskerettigheter ved universitetet i Oslo og Jussbuss støtter opp om nettopp det.

Det er når det stormer ute i verden at vi må holde fast ved noen grunnleggende og viktige prinsipper og tydeliggjøre dem. Det er når verden trenger humanitet, solidaritet og menneskeretter mer enn noen gang at vi må holde den fanen høyt, og med det også kunne grunn-

lovfeste en menneskerettighet. Det er det rette å gjøre. En grunnleggende menneskerettighet hører hjemme i norsk grunnlov.

Presidenten [15:09:02]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 7.

Sak nr. 8 [15:09:06]

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Grunnlovsforslag fra Michael Tetzschner om § 95 nytt tredje ledd (om at staten ikke skal kunne skatte- og avgiftsbelegge rettslige tjenester for saker som skal avgjøres av domstolene) (Innst. 306 S (2022–2023), jf. Dokument 12:31 (2019–2020))

Carl I. Hagen (FrP) [15:09:43] (ordfører for saken): Dette forslaget er fremmet av Michael Tetzschner og gjelder Grunnloven § 95 og forslaget om et nytt tredje ledd om at staten ikke skal kunne skatte- og avgiftsbelegge rettslige tjenester for saker som skal avgjøres av domstolene.

Forslagsstilleren mener at man ved grunnlovsrevisjonen i 2014 ikke i tilstrekkelig grad overveide hensynet bak den opprinnelige bestemmelsen da man skrev den tidligere bestemmelsen i § 98, prinsippet om at staten ikke må avgiftsbelegge adgangen til rettshjelp, ut av Grunnloven.

Den gamle bestemmelsen i § 98 lød:

«Med Sportler, som erlægges til Rettens Betjente, bør ingen Afgifter til Statskassen være forbundne.»

Hensikten med forslaget fra Michael Tetzschner er for det første at folk ikke skal måtte betale merverdiavgift som legges på rettsgebyrene. De skal heller ikke risikere å måtte betale merverdiavgift på advokatenes salærer når disse er betaling for tjenester advokatene utfører i forbindelse med arbeidet med rettsaker. En person som henvender seg til en advokat og ber om advokatens bistand for å fremme f.eks. et erstatningskrav, må betale advokaten et honorar som i dag medfører et tillegg på 25 pst. merverdiavgift. Forslagsstilleren mener videre det ikke er rimelig at staten skal «tjene» på denne statlige virksomheten som rettspleien i realiteten utgjør.

Den gamle paragrafen som ble opphevet i 2014, hadde for øvrig stått uendret siden den ble vedtatt i 1814.

Komiteen har avgjort at den ikke tar stilling til realiteten i forslaget, som er å fjerne merverdiavgift på advokattjenester i forbindelse med rettsaker. Komiteen mener at det uansett ikke hører hjemme i Grunnloven, men heller eventuelt i merverdiavgiftsloven, og at dersom en mener at det kun skal være avgiftsfritak for spesielle rettstvister, kan det også fremmes forslag om det

f.eks. i bestemmelsene om ordningen med fri rettshjelp. Derfor anbefaler komiteen at forslaget ikke bifalles.

Vi vil også nevne at nå, når det gjelder merverdiavgift på de aller fleste varer og tjenester, er situasjonen helt annerledes enn da denne bestemmelsen kom i 1814, da statens totale virksomhet var meget begrenset i forhold til den enorme virksomhet som staten i dag bedriver.

Lubna Boby Jaffery (A) [15:12:59]: Vi har, som det er blitt sagt tidligere i dag, mange grunnlovsforslag til behandling i denne perioden. De handler om mye forskjellig, både stort og smått. Det kan kanskje sies at dette forslaget er et av de mer kuriøse.

Forslagsstiller Michael Tetzschner er opptatt av å fremme rettssikkerheten, og det er et viktig hensyn. Det er helt umulig å være uenig i det. Det er i dag dyrt og krevende å få tilgang til domstolene og til god rettshjelp, og det finnes definitivt ulikheter i hvem som er best i stand til å få ivaretatt sin rettssikkerhet. Det er f.eks. Nav-saken et godt eksempel på.

Så er spørsmålet: Hva skal vi gjøre med det? Forslagsstilleren vil ha tilbake den såkalte sportel-bestemmelsen. Det innebærer bl.a. momsfristak på utgifter til advokat i saker ved domstolen.

Da er det nærliggende å stille seg spørsmålet: Hvem er det som i størst grad bruker penger på advokat? Jeg tror ikke det er de som dessverre kanskje har det største behovet, som har mulighet til å benytte seg av advokattjenester, sånn som det er i dag, og ei heller med en sportel-bestemmelse. Hva som er løsningen på dette, mener jeg og Arbeiderpartiet at det er andre komiteer på Stortinget enn kontroll- og konstitusjonskomiteen som må ta stilling til. Det er heller andre som må finne løsninger på dette, enn at vi skal bruke Grunnloven til å løse det.

For Arbeiderpartiet er det derfor ikke aktuelt å støtte forslaget og hente fram igjen sportel-bestemmelsen. Den ble fjernet i 2014 fordi Stortinget mente at den var utdatert.

Selv om vi i Arbeiderpartiet deler engasjementet for å fremme rettssikkerheten og tilgangen til rett, mener vi at vi ikke løser problemet ved å gjeninnføre denne bestemmelsen.

Michael Tetzschner (H) [15:15:33]: Jeg takker for komiteens arbeid med mitt forslag, og jeg må ta til etterretning at det ikke er flertall for det jeg mener kunne ha vært en styrking av rettssikkerheten, nettopp fordi det dreier seg om å fjerne noen av de økonomiske barrierene som folk møter for å forfølge sine rettigheter overfor domstolene. Da må jeg med respekt å melde si at om det skulle være ulikheter i den gruppen som søker rettslig assistanse, er egentlig det et lite relevant

hensyn. Enten vi har store eller små saker, bør borgerne på et eller annet vis være stilt likt, ut fra prinsippet om adgang til våre domstoler.

De som var med i 2014, er mer enn noen klar over at det som var vektleggingen da, var den språklige moderniseringen av Grunnloven. Da var det naturlig å se på et så alderdommelig ord som «Sportler», som er at man tar betalt for å uleilige en offentlig embetsmann eller et kontor, noe som opprinnelig var en måte å få inntekter til statskassen på. Både den måten å beregne avgiften på og selve ordet var altså utdatert.

Det var derimot ikke prinsippet om at staten kommer helt ufortjent godt ut av det når folk prøver å få retten med på sine synspunkter, eller når man avgjør tvister. Det er særlig to sammenhenger hvor dette er viktig. Det ene er hvor staten selv er motpart. Vi vet jo at det er en voldsom asymmetri mellom ressursene her. En stor kommune som Oslo som har et advokatkontor, eller staten, kan rett og slett trette ut private som går til søksmål, fordi de har uendelig med ressurser. De har heller ingen personlig prosessrisiko. Advokatene er i tjeneste for noen som selv når de blir dømt, kan fordele det på det store fellesskapet, mens private tar en dobbel risiko og blir sittende med både sin egen regning og motpartens, og dermed også eventuell moms for begge.

Etter at dette forslaget ble skrevet, engasjerte jeg meg i en sak litt ut fra en annen synsvinkel. Det var en lektor ved Oslo Handelsgymnasium som ble overfalt av fem elever og slått helseløs. Så gikk han – etter at hovedmannen fikk et slags oppgjør med rettsvesenet, men ble dømt til å betale en symbolsk oppreisning, som han selvfølgelig ikke betalte – til sivilt søksmål mot sin arbeidsgiver fordi arbeidsgiveren var klar over at dette var en voldsparat elev som hadde en lang voldshistorikk og egentlig var en menneskelig bombe, men ingen hadde funnet ut at det var informasjon av interesse for arbeidstager.

Nå var lovverket slik at retten ikke kunne dømme annerledes, men de uttrykte selv stor forståelse for den mannen, og de antydte også at selve lovverket på dette punktet var ufullstendig. Dette skjedde da gjennom behandling i flere rettsinstanser, og til slutt ble lektoren sittende igjen med en personlig gjeld. I tillegg til en ødelagt helse har han en regning på 1,7 mill. kr, og der er det altså 300 000 kr som er merverdiavgift. Da kan jeg også sette det litt på spissen og si at denne voldsepisoden var til stor ulykke for denne lektoren og til stor glede for statskassen, som uten å løfte en finger fikk 300 000 kr.

Det er nettopp dette prinsippet som man hev ut med badevannet i 2014, og som jeg mener at Stortinget bør gå inn i og drøfte nærmere. Jeg insisterer ikke på at det skal skje på denne måten, men den gamle sportelbestemmelsen etterlot en ledig plass i Grunnloven, og

jeg er aldeles ikke enig med dem som sier at dette ikke har noe i Grunnloven å gjøre, for dette prinsippet er et av de eldste prinsippene og har vært med oss siden 1814. Ikke vet jeg, men 200 års hjemstavnsrett skulle vel tilsi en noe annen holdning til bestemmelsen enn at dette ikke har noe i Grunnloven å gjøre.

Jeg vil også gjøre oppmerksom på at problemene vokser seg større. Jeg har nevnt dette med asymmetri når det gjelder ressursene mellom de private og de offentlige instanser. Vi bør også legge merke til at det i Norge er veldig liten tendens eller faktisk mulighet til å saksøke staten. Vi ligger på en tiendedel av slike saker sammenlignet med de andre nordiske landene.

Så kan man si at det er jo fordi vi har så mange andre fine klageinstanser. Vel, det har de andre landene også, men våre fungerer ikke spesielt imponerende. Forvaltningens egen klageordning, der forvaltningen selv i første instans behandler klager, fører hyppigst til at man avslår. Når det så er særklageorganer som har en større avstand til den forvaltningen som man klager på, har man også gjort observasjoner over tid av at disse får en gradvis identifikasjon med den forvaltningsgrenen som de forholder seg til.

Så har vi Sivilombudet, som slett ikke sikrer noen som helst rettssikkerhet, for det er Sivilombudet som velger hvilke saker Sivilombudet synes er spennende. Der har det også vært en tendens til at deres personlige prioriteringer ikke er uten betydning. Det er altså ikke et sted hvor man kan få sin sak avgjort, i motsetning til domstolene, som må ta de sakene som kommer.

Når det gjelder det som det kan argumenteres med, nemlig at dette vil føre til en rettsliggjøring, vil jeg minne om at de som bidrar til rettsliggjøringen i samfunnet, ikke er juristene, og det er heller ikke de som prøver å få sine interesser trygget gjennom håndhevelse – det er lovgivnerne. Bedre kvalitet i lovgivningen kunne også kanskje ha avhjulpet en del behov for rettslige avklaringer, og ikke minst dette med at man har en stadig økende forvaltning som utøver makt overfor enkeltmenneskene.

Dette bør tilsi at vi finner frem til måter å gå inn i dette på. Det behøver ikke å være gjennom dette forslaget som faller i dag, men dette er en problemstilling som Stortinget gjør vel i virkelig å gå inn i, for det hjelper ikke å ha papirrettigheter hvis man de facto skremmes fra å forsøke å få dem prøvet. Det er også mitt siste poeng, siden Nav-saken var nevnt her, at hvis vi hadde hatt en større frekvens av rettslige prøvinger, er jeg sikker på at en domstol hadde vært raskere i stand til å identifisere det manglende hjemmelsgrunnlaget for de dommene som den gangen falt, rent administrativt.

Presidenten [15:24:29]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 8.

Sak nr. 9 [15:24:33]

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Grunnlovsforslag fra Michael Tetzschner, Peter Frølich og Morten Wold om endring i § 98 (forbud mot uforholdsmessig inngrep i borgernes frihetssfære) (Innst. 304 S (2022–2023), jf. Dokument 12:32 (2019–2020))

Bente Irene Aaland (A) [15:24:55] (ordfører for saken): Jeg viser til Dokument 12:32 for 2019–2020, grunnlovsforslag fremmet av Michael Tetzschner, Peter Frølich og Morten Wold, som omhandler endring i Grunnloven § 98 om forbud mot uforholdsmessig inngrep i borgernes frihetssfære.

Forslagsstillerne viser til at det i norsk rettsteori fra tid til annen har vært hevdet å eksistere et såkalt forholdsmessighetsprinsipp når en har diskutert hvilke grenser staten og de organer som handler på vegne av staten, må underlegges for å beskytte et kjerneområde av borgernes frihet mot for store offentlige inngrep. En tilsvarende sak ble også behandlet i forrige stortingsperiode uten å bli vedtatt.

Det eksisterer andre syn i denne saken enn det jeg vil redegjøre for, og jeg regner med at man vil redegjøre for det selv. Jeg vil redegjøre for flertallets syn.

Komiteens flertall slutter seg i det vesentlige til flertallets merknader fra forrige gang saken ble behandlet, og komiteen viser til at man i et moderne samfunn har behov for å regulere inngrep i enkeltpersoners og juridiske personers frihetssfære, og at det kan være et motsetningsforhold mellom ønsket om samfunnsregulering og den enkeltes handlefrihet. Det må med andre ord være en forholdsmessighet mellom mål og midler.

Komiteen deler forslagsstillerens bekymring for den økende graden av fullmaktslovgivning ved at Stortinget gir departementene hjemmel til å gi utfyllende forskrifter som utformer hvordan lover i praksis skal håndheves.

Komiteen viser også til at en rekke forskrifter utformes på delegert fullmakt til direktorater og andre underliggende organer. Stortingets manglende kapasitet til å kontrollere hvorvidt forskrifter er i samsvar med lovgivers intensjoner, bidrar til å svekke rettssikkerheten og de folkevalgtes mulighet for styring. Men komiteens flertall stiller seg spørrende til om en regulering i Grunnloven, slik forslagsstillerne foreslår, er riktig virkemiddel for å sikre borgerne mot urimelige inngrep. Tvert imot vil en slik bestemmelse kunne stimulere til økt rettsliggjøring, slik at det da blir domstolene som reelt sett fastsetter hvordan en lov eller forskrift skal forstås, og ikke lovgiver.

Komiteens flertall viser samtidig til arbeidet med NOU 2019: 5 og forvaltningslovutvalgets vurderinger knyttet til spørsmålet. Det er naturlig at spørsmålet

rundt et forholdsmessighetsprinsipp avklares i forbindelse med behandlingen av denne utredningen.

Komiteens flertall ser det imidlertid som formålstjenlig å ta en diskusjon om og gjennomgang av bruken av adgangen til å delegerer fullmakter til ytre etater til å utforme forskrifter.

Komiteens flertall anbefaler at forslaget om endring i Grunnloven § 98 ikke bifalles.

Til slutt vil jeg benytte anledningen til å takke komiteen for godt samarbeid.

Peter Frølich (H) [15:28:43] (komiteens leder): Forslaget vi diskuterer nå, bygger på noe som jeg mener egentlig er et uttrykk for et langvarig og evig gyldig ideal for en velfungerende rettsstat. Det at alle inngrep bør være forholdsmessige, vil gi oss alle et viktig vern mot vilkårlighet og maktmisbruk. Dette er et utgangspunkt fra juridisk lære som i ganske lang tid har tjent godt, i alle fall som et teoretisk utgangspunkt, for å forklare regler om bruk av makt og myndighet mot individet.

Derimot har det vært et uttrykk som ikke er fylt med særlig rettslig innhold, det har i hvert fall vært uklart om det kan anses å være uttrykk for en rettsregel, men i stadig større grad i de senere årene har flere og flere teoretikere tatt til orde for enten at det er en rettslig regel, eller at det i alle fall bør være en rettsregel. I dette forslaget er det dermed også et ønske om å gjøre det til en regel med grunnlovs rang.

Det er et syn som jeg i utgangspunktet deler. Jeg deler det såpass mye at jeg er en av forslagsstillerne, men som det ofte skjer når man legger fram et forslag av denne karakteren, kommer det innspill underveis i høringen. Det kommer motforestillinger, og det oppstår kanskje uklarhet om rettslige konsekvenser. Et av argumentene vi har hørt underveis, er at det kan være prosessdrivende, og så videre. Jeg tror at denne regelen fortsatt kan ha noe for seg. Jeg tror at dette er et forslag som kan modnes, kanskje det kan justeres også etter hvert. Men det må utredes litt. Det skrives litt i innstillingen om at dette er et tema som kan utredes nærmere og drøftes videre. Det tror jeg er nødvendig for at det skal få det nødvendige grunnlovsmessige flertallet.

Å lage Grunnloven har tatt 200 år, og det er et fortsatt pågående arbeid. Jeg tror at vi kan vente i fire år til før vi sikkert får diskutere dette temaet igjen. Det skal vi gjøre med interesse.

Carl I. Hagen (FrP) [15:31:56]: Vi lever nå i et moderne og komplisert samfunn, hvor vi har behov for mange former for regulerende inngrep i enkeltpersoners og juridiske personers frihetssfære fra det offentlige, fra staten og av og til fra kommunene.

Da vil jeg vise til at det i norsk rettsteori fra tid til annen har vært hevdet å eksistere et såkalt forholdsmessig

hetsprinsipp når en har diskutert hvilke grenser staten og de organer som handler på vegne av staten, må underlegges for å beskytte et kjerneområde av borgernes frihet mot for store offentlige inngrep, noe også komiteens leder, Peter Frølich, var innom. Denne debatten har blitt stadig sterkere, etter min oppfatning, og det har i de senere år vært en diskusjon rundt et slikt prinsipp, og hvordan forvaltningsorganer i stadig større grad har stått for utformingen av forskrifter og dermed grensesettinger for prinsippet, og domstolene har i realiteten i stadig mindre grad stått for fortolkningene.

Jeg vil vise til at forslagsstillerne mener at det er behov for å avklare at forholdsmessighetsprinsippet er et anerkjent rettsprinsipp ved å gi det en uttrykkelig hjemmel som en grunnleggende rettsnorm i vår grunnlov. Dette betyr at et krav om forholdsmessighet ikke bare blir et krav til innholdet i forvaltningsavgjørelser, men at det også blir en overordnet norm for beskyttelse av den enkelte borger i all offentlig regelproduksjon som griper inn i borgernes handlingsfrihet, enten det skjer gjennom lov eller forskrift. Beskyttelse av den enkeltes rettigheter er, og burde være, et av de sterkeste bærende prinsipper i Grunnloven, i likhet med § 105, om full erstatning når staten krever noens eiendom.

Jeg har merket meg at forslagsstillernes intensjon med forslaget er å kreve en innholdsmessig forutgående kvalitetssikring som fører til at det i mindre grad treffes vedtak som virker uforholdsmessige overfor de borgere og juridiske personer som rammes av byrdefulle inngrep. Samtidig vil det bli enklere å bringe inn mothen-syn til inngripende regulering fra borgernes perspektiv.

Jeg vil også påpeke at under de meget inngripende reguleringer og forbud som ble innført under covid-19-pandemien, ble det av flere, særlig professor Graver, hevdet at mange ikke var forholdsmessige. De vil øke kravet overfor myndighetene om å gjennomføre en grundig forholdsmessighetsvurdering av om selve forholdsmessighetsprinsippet var hjemlet i Grunnloven.

Jeg deler således synspunktene til forslagsstillerne og vil ta opp forslaget om at alternativ 2, som er fremlagt, blir vedtatt.

Det vi ikke fikk i særlig stor grad under pandemien, var konsekvensene av inngrepene for privatlivet: Vi kunne ikke ha fester med flere enn så og så mange personer, og vi kunne ikke gjøre sånn og sånn. Det var masse hindringer som ble innført både for næringsliv og for folk flest, uten at man på den andre siden viste hva de inngripende tiltakene hadde medført av fordeler. Det er dette kravet som i realiteten ligger i dette forslaget – at når myndigheter skal gjennomføre inngripende tiltak, må de også kunne dokumentere hvilke fordeler man får av de inngrepene. Det er for meg relativt åpenbart at det under covid-19-pandemien var mange inngripende til-

tak som på ingen måte kunne forsvares ut fra de positive – eller eventuelt positive – konsekvensene de hadde.

Presidenten [15:36:12]: Da har representanten Carl I. Hagen tatt opp det forslaget han refererte til.

Audun Lysbakken (SV) [15:36:31]: I et moderne samfunn har staten langt flere roller enn det som en gang i tiden var de opprinnelige kjerneoppgavene med å ivareta lov og orden og å forsvare riket. I dag sørger staten for velferd, utdanning og infrastruktur til innbyggerne sine, og gjennom demokratiet har staten også stor grad av påvirkning på fordelingen av makt og rikdom.

SV er et parti som har et grunnleggende positivt syn på at staten over tid har fått en slik rolle, og tror på den demokratiske statens kraft til å utvikle et mer demokratisk, rettferdig og bærekraftig samfunn. Det er imidlertid også for oss som har det grunnsynet, avgjørende å anerkjenne at staten i alle disse rollene også utgjør et maktapparat som på svært mange områder har rett til å begrense innbyggernes individuelle frihet og gripe inn i innbyggernes liv. Med det følger også en fare for at staten begår urett, eller at bruken av disse begrensningene og inngrepene ikke er overveid grundig nok. Statens maktbruk må ikke være uforholdsmessig. Den må tvert imot være godt begrunnet i tungtveiende samfunnsmessige hensyn. Derfor mener vi det vil være fornuftig å grunnlovfeste et prinsipp om forholdsmessighet.

Forholdsmessighet er et prinsipp som allerede ligger til grunn for en rekke typer lovgivning. Forvaltningen gjør stadig vurderinger av forholdsmessigheten ved ulike tiltak. Likevel er det debatt om hvorvidt et slikt prinsipp gjelder som et gjennomgående rettsprinsipp. Det å vedta det aktuelle grunnlovsforslaget vil avklare dette.

Jeg synes at den bekymringen for økt rettsliggjøring som fra flertallets side har vært et hovedargument for å avvise forslaget, er verdt å dvele litt ved, for det er i prinsippet en bekymring vi fra SVs side deler. Demokratisk handlingsrom fortrenses i vår tid til fordel for juss, og vi er ikke tilhengere av at domstolene i praksis skal overta viktige prioriteringsoppgaver fra folkevalgte organ. Jeg mener likevel at flertallets tilnærming blir unyansert. Det må skilles mellom ulike typer rettsliggjøring.

At menneskerettigheter, grunnleggende friheter og prinsipper for samfunnet vårt lovfestes og kan etterprøves av domstolene, er positivt, og det styrker i praksis demokratiet vårt. Den typen rettsliggjøring innebærer i mange tilfeller veldig viktige framskritt. Rettsliggjøring av samfunnets økonomiske sfære innebærer derimot en uheldig innskrenking av det demokratiske handlingsrommet. Det verste eksemplet på en slik negativ rettslig-

gjøring i Norge i dag er EØS-rettens detaljstyring av nærings-, arbeids- og velferdspolitiske spørsmål.

Jeg ser faren for at grunnlovsforslaget kan virke prosessdrivende, som det heter på fint, f.eks. ved at kapitalsterke grupper velger å prøve vedtak som går mot deres økonomiske interesser, for domstolene. Da er det viktig å peke på at Høyesterett ved flere anledninger har vist at domstolen beskytter det demokratiske handlingsrommet i slike spørsmål, og verner om Stortingets makt og myndighet. Den erfaringen har vært avgjørende for at SV har valgt og finner at vi kan støtte forslaget. Den viktigste positive konsekvensen av å ta et forholdsmessighetsprinsipp inn i Grunnloven vil være en kraftig understreking av forvaltningens plikt til å gjøre slike vurderinger. Det er viktig, ikke minst i lys av diskusjonene om hvorvidt tilstrekkelig vurdering av forholdsmessighet var til stede ved enkelte beslutninger om tiltak under covid-19-pandemien, og når det er stilt spørsmål ved om ikke trygdeskandalen også avslørte en mangel på gjennomgående vurderinger av forholdsmessighet. Politimetoder er et annet felt hvor spørsmålet om tilstrekkelig forholdsmessighet ofte reises. Den listen er ikke uttømmende.

Det er ofte ikke slik at partier stemmer for grunnlovsforslag som man ikke selv har vært med på å fremme, men jeg tenker at den behandlingen vi gjør nå, er så viktig at ethvert forslag fortjener å ses på grundig og med friskt sinn av alle partier. SVs gruppe har derfor kommet fram til at vi deler flere av de ønskene som ligger bak dette forslaget, og at vi kan og vil stemme for det under behandlingen i dag.

Michael Tetzschner (H) [15:42:29]: La meg begynne med å takke for de to foregående innleggene, både den støtten det innebærer til forslaget, og ikke minst måten det ble argumentert på, for det kan også gjøre min prosedyre her litt kortere. Så vil jeg faktisk også takke komiteen fordi de har gått inn i problemstillingene, også de medlemmene av komiteen som ikke mener at dette var en tjenlig måte å gjøre det på ved denne anledning. Men det er vel som med en del andre forslag, at de trenger litt modning. Det var også min medforslagsstiller, Frølich, inne på.

Hvis jeg da kan korte ned innlegget betydelig på grunn av det jeg nevnte, vil jeg bare nevne noen punkter – for det første at rettigheter kan være prosessdrivende. Ja, men det burde ikke være den første reaksjonen. Når man gir folk rettigheter, er det nettopp også for at de skal kunne håndheves. Dernest vil jeg også si at det er uforholdsmessig maktbruk, uforholdsmessige inngrep, som skal prøves. Det vil si at ingen har sagt at noen skal sette seg i forvaltningens sted og så gjøre akkurat den samme vurderingen. En slik ventil vil rette seg mot det som er kvalifiserte avvik fra en rimelighetsnorm.

Man behøver heller ikke å late som om dette er fullstendig ubetrudd land. De fleste forfatninger som er laget etter annen verdenskrig, ikke minst på bakgrunn av erfaringene fra annen verdenskrig, inneholder en henvisning til forholdsmessighetsprinsippet. Det gjelder den tyske forfatningen, der man faktisk tar opp igjen gamle rettsprinsipper som var blitt ødelagt, ikke bare under de tolv foregående årene i 1945, men som også hadde vært på sklibrettet lenge før det.

EU-retten er basert på noe av det samme. Det er også derfor datalagringsdirektivet ble underkjent.

Så er det andre forhold som vi skal ta i betraktning når vi ser vår egen lovgivningspraksis. Her i salen fremmes de fleste sakene ikke av Justisdepartementet, men av fagdepartementene. Hvordan sikrer vi oss at de avveier relevante mothensyn? Vi har en så sterk sektorisering i vår forvaltning at de selvfølgelig vil legge vekt på sine egne interesser. Det så vi kanskje også noen tendenser til, uten at jeg vil felle noen endelig dom, i helsemyndighetenes håndtering av koronalovgivningen.

Når jeg da kan konstatere at de som ikke kan slutte seg til forslaget, mener at det er viktige problemstillinger, må jeg likevel etterlyse en viss utålmodighet med at man da i hvert fall gjør noe med de problemstillingene vi kan være enige om finnes, f.eks. at problemet forsterkes ved at vi har så mange fullmakter til lovgivning ute som Stortinget faktisk ikke vet hvordan blir brukt. En slik forholdsmessighetsbestemmelse ville være det siste sikkerhetsnettet for å gi en tilbakemelding til Stortinget om hvordan lovgivningen faktisk virker på individplan der ute. Så dette vil også gi nyttig feedback fra samfunnet til lovgiverne. Dessuten vil det bli utviklet et system med presedens så man ikke behøver å gå med helt like saker. Det kommer til å utvikle seg en rettsdogmatikk. Og igjen: Det er altså Stortinget som bidrar til rettsliggjøring av samfunnet, ikke juristene eller de som ønsker å få sine rettigheter respektert.

Jeg må også si noe mer til det avvisende flertallet – og da avviker jeg litt fra rosen – for de sier også, at en regulering av Grunnloven, slik vi forestiller oss, ikke er

«riktig virkemiddel for å sikre borgerne mot urimelige inngrep. Tvert imot vil en slik bestemmelse kunne stimulere til økt rettsliggjøring, slik at det da blir domstolene som reelt sett fastsetter hvordan en lov eller forskrift skal forstås, og ikke lovgiver.»

Da har man jo snudd prinsippet på hodet. Stortinget vedtar gjennom lov de overordnede rettsnormene, og så er det nettopp domstolene som gjennom sitt apparatur, sitt fortolkningsarbeid og sin rettskildebredde skaper sammenheng i rettssystemet. Det er de som driver med rettsavklaring. Så når man sier at dette også fratar lovgiver mulighet til selv å avklare sine egne lover, må det rett og slett være skrevet en sen nattetide uten

fullstendig oversikt over hvordan det systemet vi faktisk har, fungerer. Så det kan umulig være noen innvending.

Flertallet viser også til NOU 2019:5 og forvaltningslovutvalgets vurderinger knyttet til spørsmålet:

«Det er naturlig at spørsmål rundt et forholdsmessighetsprinsipp avklares i forbindelse med behandlingen av denne utredningen.»

Det er nettopp denne utredningen som med et slag slår i stykker Hans Petter Gravers dogmatikk. Han trodde vi hadde et ulovfestet forholdsmessighetsprinsipp, men det sier nettopp denne NOU-en, som nå er fire år gammel, at vi ikke har. Så dette er spørsmål man må avklare hvis man synes det er en god idé. Og da er mitt spørsmål, siden jeg ser at justisministeren er til stede, og som ved behandlingen av grunnlovsspørsmål spiller en mindre framtreddende rolle, om det var mulig å få en anvisning på når den nye forvaltningsloven vil bli fremmet for Stortinget. Det er tross alt fire år siden innstillingen kom fra utvalget.

Jeg takker for støtten og konstruktive innlegg, både fra dem som var enige, og fra dem som ikke var fullt så enige.

Sara Hamre Sekkingstad (Sp) [15:49:44]: Senterpartiet er ikkje imot forholdsmessigprinsippet. Eg vil gjerne utdjupe kvifor Senterpartiet meiner dette framlegget er lite gjennomtenkt. I framlegget heiter det at ingen lover, forskrifter eller vedtak må gripe inn i fri-domssfæren til ein borgar dersom inngrepet er mishøveleg. Dette framlegget legg opp til eit prinsipp i Grunnlova som står over vedtak av lover og forskrifter i folkevalde organ, slik at kvar og ein borgar kan gå til rettsvesenet og krevje sin rett om han eller ho meiner lova eller forskrifta er lite eigna eller naudsynt. Dette meiner vi er i strid med maktfordelingsprinsippet, og at det vil føre med seg ei auka rettsleggjering, som vi åtvarar mot i innstillinga.

Folkestyret må byggje på at dei folkevalde organa er ansvarlege for korleis lovene og forskriftene dei vedtek, er å forstå. Folkestyreprinsippet må gjelde sjølv om rettsleggjeringa styrkjer område vi politikarar har særskilt hjarte for.

Dette framlegget skil ikkje mellom lover og forskrifter og dei vedtaka forvaltninga gjer med heimel i desse. Eg meiner det er ein grunnleggjande skilnad mellom folkevalde organ si regulering gjennom lover og forskrifter og forvaltningsvedtak retta mot den einskilde. I desse vedtaka er det viktig at den einskilde er verna mot urimelege utslag av forvaltninga si makt, men eg trur ikkje dei som har lagt fram dette framlegget, har tenkt godt nok gjennom kva det vil bety for oppgåva som ordførar om alle vedtaka kommunen gjer kvar dag, kan verte tekne inn for retten av folk som meiner dei er mishøvelege.

Eg registrerer at forvaltningslovutvalet ikkje har føreslått ei lovfesting av eit alminneleg prinsipp om proporsjonalitet i sakshandsaminga. Eg set pris på at leiaren i komiteen, som er ein av dei som stod bak dette grunnlovsframlegget, no er samd i Senterpartiets vurderingar.

Carl I. Hagen (FrP) [15:51:59]: La meg gi en kompliment til justisministeren, som har vært meget tålmodig og fulgt med på alle grunnlovsdebattene helt stille og rolig, og ikke har grepet inn og sagt noe som helst. Det er litt trist å være en hel dag i stortingssalen uten å gå på talerstolen, synes jeg. Det burde i hvert fall en statsråd gjøre, så jeg lar henne få en sjanse til etter at Michael Tetzschner anmodet om å få vite hva status var for NOU 2019:5, om forvaltningsloven. Kan justisministeren si noe om arbeidet med den NOU-en og ny forvaltningslov i regjeringen? Hvis hun ikke er kjent med hva status for det arbeidet er, ville det ha vært fint om hun kunne komme på talerstolen og love at hun etterlyser saken.

Jeg fremholder at det i Stortinget er flere som venter, og nå begynner vi å bli utålmodige etter at den NOU-en fra fire år siden skal resultere i noe. Så vil hun være så snill å bekrefte at hun i hvert fall vil etterlyse saken i regjeringen, og at vi kanskje kunne få en meddelelse om hvordan det egentlig går med saksbehandlingen?

Statsråd Emilie Mehl [15:53:29]: Det er et spørsmål som jeg må få lov til å komme tilbake til.

Presidenten [15:53:36]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 9.

Sak nr. 10 [15:53:41]

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Grunnlovsforslag fra Ola Elvestuen, Kari Elisabeth Kaski og Nicholas Wilkinson om ny § 110 a (om rett til tilfredsstillende levestandard og helse) (Innst. 303 S (2022–2023), jf. Dokument 12:35 (2019–2020))

Kari Henriksen (A) [15:54:14] (ordfører for saken): Takk til komiteens medlemmer for et godt samarbeid i denne saken, som altså er om ny § 110 a, om rett til tilfredsstillende levestandard og helse. Forslaget har tidligere blitt behandlet i Stortinget to ganger, 13. mai 2014 og 29. januar 2019, og ingen av gangene har forslaget oppnådd nødvendig flertall.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Fremskrittspartiet, viser til at vi har en omfattende lovgivning i Norge som er ment å ivareta behovet for sosial trygghet, tilfredsstillende levestandard og best mulig helse. I første rekke har vi folketrygdloven, som skal sikre innbyggerne økonomisk

trygghet ved arbeidsledighet, sykdom, uførhet og alderdom. Folketrygdloven dekker imidlertid ikke alle forhold. En rekke andre velferdslover supplerer denne, som f.eks. sosialtjenesteloven, pasient- og brukerrettighetsloven, barnevernloven, folkehelseloven, straffegjennomføringsloven og husleieloven – for å nevne noen.

På Arbeiderpartiets vegne vil jeg også peke på trepartssamarbeidet vi har i Norge. Det er en grunnstein i vårt demokrati. I hele sin historie har fagbevegelsen sørget for å styrke levekår og helse til ansatte i arbeidslivet. Fyrstikkarbeiderskene var de første ut, i 1894. De hadde en lønn de ikke kunne leve av, og et arbeid de døde av. Det organiserte arbeidslivet og de lover som rammer inn dette, og som fagbevegelsen har kjempet fram, har i hele Arbeiderpartiets historie vært kjerner i vår politikk.

Komiteens flertall mener videre at dagens lovverk ivaretar den nødvendige lovreguleringen for å sikre borgerne en tilfredsstillende levestandard og helse. Etter flertallets syn er det viktig at folkevalgte tar de nødvendige prioriteringene. En grunnlovfesting vil etter flertallets mening kunne forsterke rettsliggjøringen på bekostning av folkestyret, særlig siden Høyesterett da får ansvar for å tolke rekkevidden av retten til tilfredsstillende levestandard og helse. Derfor anbefaler flertallet at grunnlovsforslag nr. 35 ikke bifalles.

Jeg regner med at de respektive partiene vil kommentere, og da spesielt de som ønsker å bifalle forslaget.

Forslaget som er til behandling nå, vil altså etter vår mening gi domstolene en utvidet rolle til å bestemme rekkevidden av bestemmelsene. Vi mener politikken, i tråd med skiftende behov og samfunnsutvikling, skal ta disse avgjørelsene.

Carl I. Hagen (FrP) [15:58:00]: Da jeg leste dette forslaget, trodde jeg at jeg hadde lest feil. Altså: «Statens myndigheter skal respektere og sikre retten til en tilfredsstillende levestandard (...).» Da tenkte jeg: Skal staten sikre en tilfredsstillende levestandard til alle mennesker i Norge? Og hva er definisjonen på en tilfredsstillende levestandard?

Hadde jeg hatt en sånn lovbestemmelse og kunnet gå til søksmål mot staten, om det hadde vært meg selv som kunne fastlegge hvilken «tilfredsstillende levestandard» jeg ville ha, ja, da hadde det blitt ganske dyrt. Det står: «herunder den enkeltes grunnleggende behov for mat (...).» Ja, hva slags mat? Hummer og kaviar og sånt må jo være tilfredsstillende mat, ikke bare en skive med geitost. Og så står det «vann» og «klær». Klær er jo noe som i våre dager er meget omdiskutert. Det er noen som klager over at det kastes altfor mye klær. Da må det jo være slik at hvis enhver kan bestemme hva som er tilfredsstillende klær, vil det for i hvert fall noen kvinner

bli relativt dyrt, kanskje for noen menn også. I tillegg skal det være en god bolig. Er «bolig» en enebolig, eller er det bra nok med en hybel eller en leilighet?

Dette er helt meningsløse forslag. Det minner meg om Kong Magnus Lagabøte, det var vel i 1263, som sa at med lov skal landet bygges, og ikke med ulov ødes. Det er jo denne type grunnlovsforslag som kanskje er med på å ødelegge litt eller redusere respekten for Grunnloven, altså helt åpenlyse, fromme programmerklæringer i stedet for klare realiteter. Det kunne nesten være fristende å lage litt brosjyremateriell for den kommende valgkampen om hvor livsfjerne SV, Rødt og Venstre egentlig er når de vil at det skal grunnlovfestes at vi alle skal ha en tilfredsstillende levestandard, og også helse, for det står under vedtaket i Dokument 12: 35, grunnlovsforslag om ny 110 a: «om rett til tilfredsstillende levestandard og helse». Det er mange syke som gjerne skulle ønske at staten hadde en plikt til å fremme at de har en tilfredsstillende helse.

Jeg er veldig glad for at et stort flertall stemmer ned dette helt livsfjerne forslaget fra SV, Rødt og Venstre.

Audun Lysbakken (SV) [16:01:58]: I en tid med matkøer, i en tid da prisstigningen har blitt sånn at trygdene ikke strekker til for alle, ville det glede meg om representanten Hagen aktivt ville trykke både løpesedler og andre ting som opplyste befolkningen om at SV går inn for at alle skal ha en tilfredsstillende levestandard. Den muligheten takker jeg umiddelbart ja til.

Det høres for meg også ut, ut fra representantens egne beskrivelser, som om representanten Hagens levestandard allerede er mer enn tilfredsstillende, så jeg tenker vel at det primært er andre som er målgruppen for dette grunnlovsforslaget. Det er jo ikke et forslag som er tatt ut fra de partiene som står bak det, sin egen fantasi, men tvert imot noe som stammer fra menneskerettighetsutvalgets arbeid, og de hadde etter vårt syn gode grunner for å foreslå nettopp en rett til tilfredsstillende levestandard og helse inn i Grunnloven.

Det utvalget vektla, var at det er essensielt å dekke de mest elementære og grunnleggende menneskelige behov, for det er det vi snakker om her: de mest elementære og grunnleggende menneskelige behov for å kunne leve et liv i verdighet og samtidig benytte seg av den friheten som alle mennesker er født med. En grunnlovfesting ville etter utvalgets syn sikre at statens myndigheter også i framtiden hadde klare føringer for å prioritere ressursene i samfunnet på en sånn måte at mennesker i Norge kan leve et verdig liv.

Menneskerettighetene skal ivareta den enkeltes frihet, likhet og menneskeverd, ifølge fortalen til verdenserklæringen fra 1948, og for at enkeltindivider skal kunne leve et liv i verdighet og samtidig benytte seg av den

ne friheten, er det altså mer enn politiske menneskerettigheter som er nødvendig. Det handler om tilgang til mat, vann, klær, bolig og helsehjelp. Menneskerettigheter handler også om sosiale menneskerettigheter. En kan ikke leve et tilfredsstillende og deltakende liv uten at en viss grunnleggende sosial trygghet er ivaretatt. De politiske og sosiale menneskerettighetene er avhengig av hverandre for å være reelle. Så har det alltid vært et politisk skille i viljen til å ta den sosiale dimensjonen inn i menneskerettighetene, men vi ser på det som avgjørende for at de skal være reelle.

I dag er det den ordinære lovgivningen som sikrer både sosial trygghet, tilfredsstillende levestandard og best mulig helse i Norge. Den detaljerte utformingen av velferdsstaten vil fortsatt – også om dette ble vedtatt – utvikles på denne måten selv om det skulle tas inn en sånn bestemmelse i Grunnloven. Igjen tenker jeg at flertallets frykt for rettsliggjøring er unyansert. Det er ikke enhver rettsliggjøring som er problematisk, og ikke enhver grunnlovsfesting som inviterer til detaljstyring fra domstolene.

Vi tenker at velferdsstaten i dag må kunne ses ikke bare som en sentral del av den norske statens oppgaver, men av den norske statens verdigrunnlag. Det at alle innbyggere har rett til et grunnleggende nivå på levestandard og helse, er noe som reflekteres i vår lovgivning, og etter hvert også mer og mer i ideen om hva Norge er: et samfunn som skal ha små forskjeller og en sterk velferdsstat. Derfor ville det være helt i tråd med det som faktisk er det samfunnsbygget som er reist gjennom flere generasjoner det siste århundret, å grunnlovsfeste dette.

Med det tar jeg opp mindretallets forslag.

Presidenten [16:06:10]: Dermed har representanten Audun Lysbakken tatt opp det forslaget han refererte til.

Seher Aydar (R) [16:06:26]: Så godt som alle i Norge forventer at myndighetene ikke lar folk sulte i hjel på gaten. Likevel ser vi at mennesker må stå i matkø og være avhengige av at frivillige gir dem mat. Det kan hende det finnes Fremskrittsparti-representanter som ikke har sett den virkeligheten veldig mange mennesker lever i – mennesker som faktisk ikke har råd til å dekke helt grunnleggende basisbehov. Det er en realitet folk befinner seg i. Jeg mener at det å diskutere denne saken på en flåsete måte – jeg er litt usikker på om jeg i det hele tatt skal kommentere det – viser at man kanskje har lite forståelse for den vanskelige situasjonen veldig mange mennesker i landet vårt befinner seg i.

Grunnloven vår ble skrevet på en tid da staten gjorde så lite som mulig. Det lille den gjorde, dreide seg først og fremst om å straffe, ikke hjelpe. Vi har offisielle nasjo-

nalregnskap tilbake til 1865. Da sto offentlige tjenester for bare 2,8 pst. av økonomien. Det får man kanskje flere gjeldsfengsel for, men ikke mange trygder, sykepleiere eller boliger for. I Grunnloven står det derfor at Kongen kan kalle sammen tropper, og det står regler for domstolene, men det står ikke noe sted at staten skal sikre folk rett på mat, vann eller et sted å bo. Det stemmer ikke lenger med alle de andre lovene Stortinget har vedtatt, ikke med de internasjonale konvensjonene Norge har undertegnet, og ikke med oppfatningen folk har av rett og galt.

Det er over 50 år siden Norge ratifiserte FN-konvensjonen om økonomiske og sosiale rettigheter. Konvensjonen gjelder som norsk lov etter menneskerettsloven § 2. Konvensjonsartikkel nr. 11 sier det samme som forslaget vi behandler i dag: at alle har rett på mat å spise, klær på kroppen og et sted å bo, og at Norge har en plikt til å sørge for at en skal få det.

Jeg vil minne om en av arbeiderklassens første seire. Det er folketrygdloven, som skal sikre at alle har økonomisk trygghet, altså inntekt å leve av hvis en ikke kan jobbe. Vi har fått pasientrettighetsloven, som gir en rett på helsehjelp, vi har fått sosialtjenesteloven og en rekke andre lover. Så hvorfor skrive retten til en anstendig levestandard inn i Grunnloven? Jo, det kan jeg prøve å forklare litt grundigere.

Folketrygdloven har f.eks. ikke hindret at folk som skulle få økonomisk frihet gjennom Nav, må stå i matkø og bli anbefalt av ansatte i Nav heller å få hjelp fra frivillige organisasjoner. Sosialtjenesteloven har ikke hindret kommunene i å kreve saftig markedsleie på boliger som skulle hjelpe folk som ikke har råd til markedsleie. Pasientrettighetsloven har ikke stoppet sykehusene i å kaste folk som trenger helsehjelp, ut i gjeldsslaveri. Den veien det har gått de siste årene, hvor offentlig sektor virker mer interessert i å spare enn å hjelpe – hvor det første spørsmålet man møter, er hvorfor en har gjort denne feilen, og ikke hva en trenger for å greie seg – gjør at Stortinget bør understreke den plikten staten har til å hjelpe folk med å dekke sine grunnleggende behov.

Å knesette retten til en anstendig levestandard i Grunnloven handler ikke om å gi domstolene mer makt og oss politikere mindre makt. Domstolene dømmer etter de lovene vi har fra før, og som allerede etablerer økonomiske rettigheter. Å ta det inn i Grunnloven er heller ikke tatt fra løse luften, for dette var menneskerettighetsutvalgets anbefaling da de avgav sin rapport for snart 12 år siden. Jeg synes representanten fra SV, Audun Lysbakken, redegjorde godt for det. Å vedta forslaget vil sikre at Grunnloven er i samsvar med det som er i gjeldende rett i Norge. Menneskerettighetsutvalget fant også at å ta det inn i Grunnloven ville virke som en påminnelse når man utformer politikk. Utvalget fant at politikere

har rikelig anledning til å bruke skjønn når de skal vurdere hva som best ivaretar folks rettigheter, og vil ikke bli instruert i detalj av domstolene.

Forslaget som er fremmet, er med andre ord grundig utredet fra før, og rekkevidden av den formuleringen er godt forstått. Jeg håper at dette er noe vi kan enes om i framtiden, selv om det ikke blir flertall for det i dag. Den økonomiske situasjonen folk befinner seg i, og hvor vanskelig det er for enkelte å få mat på bordet, tak over hodet og klær på kroppen, er ikke flåseri og spørsmål om hvor mye luksus en kan ha. Dette er grunnleggende behov folk har, som de ikke får dekket i dag.

Ola Elvestuen (V) [16:11:26]: Jeg kan forstå at det er uenighet mellom partiene om hvorvidt tilfredsstillende levestandard og helse skal være en del av Grunnloven eller ikke, men jeg må si jeg reagerer på representanten Hagens innlegg, som gir inntrykk av at dette er et forslag som nærmest er et litt ytterliggående standpunkt, at det er vanskelig å forholde seg til. Jeg går ut fra at også representanten Hagen er for at alle skal ha dekket sine grunnleggende behov for mat, vann, klær og også for et sted å oppholde seg med tak over hodet – at dette er grunnleggende behov som alle bør ha dekket.

Representanten Hagen har vært med lenge i norsk politikk og vet at om en går 30–40 år tilbake, var det et betydelig problem med folk som manglet et tak over hodet og et hjem. I dag har vi kommet mye lenger, ikke minst her i byen, hvor tilbudet er et helt annet enn det vi hadde tidligere.

Det er en underlig tilnærming når flertallets begrunnelse for ikke å gå inn for dette forslaget, er at de mener at det er godt nok dekket opp av gjeldende lovverk. Det er jo et standpunkt å ha. Jeg tror at målet med dette er noe som vi alle deler: Vi skal dekke det som er grunnleggende behov, mat, vann, klær og bolig, og vi skal jobbe for bedre helse og nødvendig helsehjelp.

Jeg mener likevel at dette bør tas inn i Grunnloven, både fordi vi, som andre også har påpekt, har hatt en veldig grunnleggende utredning, gjort av menneskerettighetsutvalget, som har foreslått å ta det inn i Grunnloven – ikke for å gjøre de store endringene, for vi har et sterkt lovverk, men for å understreke hvilket ansvar vi har, gjennom også å ta det inn i den norske grunnloven – og fordi det framover vil være normgivende for at vi skal legge enda større vekt på at disse helt grunnleggende behovene skal ivaretas for alle, og at dette er rettigheter som alle norske borgere har, og som er fastsatt i Grunnloven.

Jeg vil også denne gangen stemme for dette forslaget og mener at det slett ikke undergraver det lovverket vi har i dag. Tvert imot forsterker det den viljen, og det er også synet fra Stortinget at vi skal ivareta disse helt

grunnleggende behovene, og de skal ivaretas som et minimum for absolutt alle i kongeriket.

Presidenten [16:14:27]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 10.

Det ringes til votering.

Votering

Presidenten [16:23:11]: Stortinget voterer først over sak nr. 6 fra Stortingets møte tirsdag 9. mai.

Votering i sak nr. 6, debattert 9. mai 2023

Innstilling frå kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag frå stortingsrepresentantane Alfred Jens Bjørlo, André N. Skjelstad og Ane Breivik om ein lokaliseringspolitikk for statlege verksemder som sikrar utvikling av sterke og mangfaldige arbeidsmarknadsregionar rundt større byar på Sørlandet, Vestlandet, i Trøndelag og i Nord-Noreg (Innst. 326 S (2022–2023), jf. Dokument 8:162 S (2022–2023))

Presidenten: Den alternative voteringen mellom komiteens innstilling og forslag nr. 1, fra Høyre, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti, ble utsatt på grunn av stemmelikhet i Stortingets møte 11. mai. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen i retningslinjene for lokalisering av statlige arbeidsplasser om ikke å si destille større byer og byområder med Oslo når det gjelder hvor nye og omlokaliserte statlige arbeidsplasser og virksomheter skal lokaliseres.»

Det votes alternativt mellom dette forslaget og komiteens innstilling.

Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:162 S (2022–2023) – Representantforslag frå stortingsrepresentantane Alfred Jens Bjørlo, André N. Skjelstad og Ane Breivik om ein lokaliseringspolitikk for statlege verksemder som sikrar utvikling av sterke og mangfaldige arbeidsmarknadsregionar rundt større byar på Sørlandet, på Vestlandet, i Trøndelag og i Nord-Noreg – vert ikkje vedteke.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti ble forslaget vedtatt med 85 mot 84 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.25.16)

Presidenten: Stortinget voterer så over sakene nr. 5–7 i Stortingets møte torsdag 11. mai, dagsorden nr. 79.

Votering i sak nr. 5, debattert 11. mai 2023

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Per-Willy Amundsen, Tor André Johnsen, Frank Edvard Sve og Morten Stordalen om reversering av økningen av bøtesatsene i trafikksaker som avgjøres etter forskrift om forenklet forelegg (Innst. 335 S (2022–2023), jf. Dokument 8:142 S (2022–2023))

Presidenten: Under debatten har Frank Edvard Sve satt fram et forslag på vegne av Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen omgående reverse-re økningen av bøtesatsene i trafikksaker som avgjøres etter forskrift om forenklet forelegg i vegtrafikksaker, slik at satsene nedjusteres til samme nivå som før 1. februar 2023.»

Det voteres alternativt mellom komiteens innstilling og dette forslaget.

Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:142 S (2022–2023) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Per-Willy Amundsen, Tor André Johnsen, Frank Edvard Sve og Morten Stordalen om reversering av økningen av bøtesatsene i trafikksaker som avgjøres etter forskrift om forenklet forelegg – vedtas ikke.

Voteringstavlene viste at ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet var det avgitt 140 stemmer for innstillingen og 22 stemmer for forslaget.

(Voteringsutskrift kl. 16.26.32)

Presidenten: Det er problemer med registreringen av stemmer, og vi tar voteringen på nytt.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet ble innstillingen vedtatt med 144 mot 23 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.27.25)

Votering i sak nr. 6, debattert 11. mai 2023

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Frank Edvard Sve, Sylvi Listhaug, Morten Stordalen, Terje Halleland, Sivert Bjørnstad, Dagfinn Henrik Olsen og Bengt Rune Strifeldt om en nasjonal standard for ferjetilbudet (Innst. 334 S (2022–2023), jf. Dokument 8:143 S (2022–2023))

Presidenten: Under debatten har Frank Edvard Sve satt fram et forslag på vegne av Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en sak for Stortinget om en nasjonal standard for ferjetilbudet som gir forutsigbarhet for både folk og næringsliv langs kysten.»

Det voteres alternativt mellom komiteens innstilling og dette forslaget.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:143 S (2022–2023) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Frank Edvard Sve, Sylvi Listhaug, Morten Stordalen, Terje Halleland, Sivert Bjørnstad, Dagfinn Henrik Olsen og Bengt Rune Strifeldt om en nasjonal standard for ferjetilbudet – vedtas ikke.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet ble innstillingen vedtatt med 147 mot 21 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.28.20)

Votering i sak nr. 7, debattert 11. mai 2023

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene André N. Skjelstad, Guri Melby og Alfred Jens Bjørlo om bedre utnyttelse av FOT-ruter (Innst. 333 S (2022–2023), jf. Dokument 8:158 S (2022–2023))

Presidenten: Under debatten har André N. Skjelstad satt fram fire forslag på vegne av Venstre.

Det voteres over forslagene nr. 1, 3 og 4, fra Venstre.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innrette FOT-rute tilbudet bedre, slik at det reduserer omveier og senker reisetid og reiseutgifter til og fra landets lufthavner utenfor storbyene.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen tilpasse kompensasjonsbeløp og avgiftsstruktur for å få til en bedre miljø- og klimamessig innretning av FOT-ruter.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake med en sak der det vurderes hvordan flyrutene gjennom FOT-rutetilbudet kan gjøres billigere for forbrukerne.»

Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Venstre ble med 130 mot 39 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 16.28.59)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:158 S (2022–2023) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene André N. Skjelstad, Guri Melby og Alfred Jens Bjørlo om bedre utnyttelse av FOT-ruter – vedtas ikke.

Presidenten: Det voteres alternativt mellom komiteens innstilling og forslag nr. 2, fra Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge inn Bardufoss lufthavn i neste FOT-ruteavtale.»

Rødt og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Venstre ble innstillingen vedtatt med 147 mot 20 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.29.37)

Presidenten: Stortinget voterer så over sakene fra Stortingets møte fredag 12. mai, dagsorden nr. 80.

Votering i sak nr. 1, debattert 12. mai 2023

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Endringer i utlendingsloven (fjernmøter i Utlendingsnemnda mv.) (Innst. 325 L (2022–2023), jf. Prop. 67 L (2022–2023))

Presidenten: Under debatten har Birgitte Oline Kjerstad satt fram et forslag på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Rødt.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak til

l o v

om endringer i utlendingsloven (fjernmøter i Utlendingsnemnda mv.)

I

I lov 15. mai 2008 nr. 35 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her gjøres følgende endringer:

§ 1 første ledd skal lyde:

Loven skal gi grunnlag for regulering av og kontroll med utlendingers opphold i riket, i samsvar med norsk innvandringspolitikk og internasjonale forpliktelser.

§ 5 fjerde ledd skal lyde:

For utlendinger som skal ha opphold i riket i forbindelse med gjennomføring av en avtale om mellomstatlig samarbeid som Norge er bundet av, gjelder bestemmelsene om reisedokument, visum og oppholdstillatelse med de unntak som følger av avtalen.

§ 76 annet ledd annet punktum skal lyde:

Departementet kan heller ikke instruere Utlendingsnemnda om lovtolkning eller skjønnsutøvelse i andre saker enn saker om returtilskudd etter § 90 a.

§ 77 fjerde ledd første punktum skal lyde:

Utlendingsnemnda skal ha nemndmedlemmer oppnevnt av departementet etter forslag fra statsforvalterne, Norges Juristforbund, Samfunnsviterne og frivillige organisasjoner.

§ 77 sjette ledd skal lyde:

Ansatte i departementene, Utlendingsdirektoratet, Utlendingsnemnda, politiet og påtalemyndigheten, personer som er tildelt begrenset politimyndighet, praktiserende advokater og advokatfullmektiger kan ikke være nemndmedlemmer.

§ 78 første ledd tredje punktum skal lyde:

Det andre nemndmedlemmet trekkes ut blant dem som er oppnevnt etter forslag fra frivillige organisasjoner.

§ 78 annet ledd skal lyde:

Ved behandling av saker i stornemnd deltar tre nemndledere og fire nemndmedlemmer. To av nemndmedlemmene trekkes ut blant dem som er oppnevnt etter forslag fra statsforvalterne, Norges Juristforbund og Samfunnsviterne. De andre to trekkes ut blant dem som er oppnevnt etter forslag fra frivillige organisasjoner. Nemndlederne deltar i, og en av dem leder, stornemnda

i henhold til fastsatt *ordning*. Kongen kan gi regler om hvilke saker som skal behandles i stornemnd, og om myndighet til å avgjøre hvorvidt en sak som er brakt inn for behandling i stornemnda, skal antas til behandling.

§ 78 sjettede ledd første punktum skal lyde:

Utlendingen kan gis adgang til å møte personlig og uttale seg i *saker* som behandles etter første eller annet ledd.

§ 78 nytt syvende ledd skal lyde:

Nemndleder kan beslutte at et nemndmøte helt eller delvis skal gjennomføres som fjernmøte, med mindre særlige grunner taler imot. Dersom utlendingen er gitt adgang til å møte etter sjettede ledd, skal utlendingen gis anledning til å uttale seg om spørsmålet om fjernmøte. Dersom utlendingen selv skal delta ved hjelp av fjernmøteteknikk, må utlendingen samtykke.

Nåværende § 78 syvende ledd blir nytt åttende ledd og skal lyde:

Forvaltningsloven kapittel IV til VI om saksforberedelse, vedtak og klage gjelder ikke for beslutninger om avgjørelsesform, *fjernmøte og adgang til å møte i nemndmøte*.

Nåværende § 78 åttende ledd blir nytt niende ledd og skal lyde:

Kongen kan *i forskrift* gi regler om nemndas arbeidsform og om den nærmere behandlingen av sakene og valg av avgjørelsesform, herunder *om hva som skal regnes som vesentlige tvilsspørsmål etter tredje ledd, og om vilkårene for og gjennomføring av fjernmøter*. Kongen kan *i forskrift* gi nærmere *regler om* formkrav til omgjøringsanmodninger, og om avvisning av omgjøringsanmodninger som ikke fyller slike formkrav. Kongen kan også *i forskrift* gi nærmere regler om avvisning av omgjøringsanmodninger fra utlendinger som ikke har kjent oppholdssted.

§ 90 a nytt tredje ledd skal lyde:

I saker om tilskudd til retur etter første ledd, kan Kongen gi regler i forskrift som fraviker bestemmelsene i lovens § 78. Kongen kan herunder gi myndighet til nemndas direktør til å avgjøre hvordan de aktuelle sakene skal behandles og avgjøres m.m.

II

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

Presidenten: Det voteres over I § 76 andre ledd andre punktum.

Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 134 mot 35 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.30.34)

Presidenten: Det voteres over I § 90 a nytt tredje ledd.

Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 133 mot 36 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.31.04)

Presidenten: Det voteres alternativt mellom I § 78 andre ledd og forslag nr. 1, fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt. Forslaget lyder:

«I lov 15. mai 2008 nr. 35 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her skal § 78 annet ledd lyde:

Ved behandling av saker i stornemnd deltar tre nemndledere og fire nemndmedlemmer. To av nemndmedlemmene trekkes ut blant dem som er oppnevnt etter forslag fra statsforvalterne, Norges Juristforbund og Samfunnsviterne. De andre to trekkes ut blant dem som er oppnevnt etter forslag fra *frivillige* organisasjoner. Nemndlederne deltar i, og en av dem leder, stornemnda i henhold til fastsatt *ordning*. Medlemmene og varamedlemmene oppnevnes av departementet for fire år. Kongen kan gi regler om hvilke saker som skal behandles i stornemnd, og om myndighet til å avgjøre hvorvidt en sak som er brakt inn for behandling i stornemnda, skal antas til behandling.»

Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble innstillingen vedtatt med 133 mot 35 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.31.35)

Presidenten: Det voteres over resten av I, samtlige paragrafer, samt II.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 2, debattert 12. mai 2023

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Endringer i kommuneloven m.m. (arbeidsutvalg og valg i folkevalgte organer) (Innst. 324 L (2022–2023), jf. Prop. 60 L (2022–2023))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak til

I o v

om endringer i kommuneloven m.m. (arbeidsutvalg og valg i folkevalgte organer)

I

I lov 22. juni 2018 nr. 83 om kommuner og fylkeskommuner gjøres følgende endringer:

I lovens innledning oppheves romertall I.

§ 5-2 andre ledd bokstav e skal lyde:

e. eldreråd, råd for personer med funksjonsnedsettelse og ungdomsråd eller annet medvirkningsorgan for ungdom, og arbeidsutvalg for disse.

§ 5-6 tredje ledd skal lyde:

Formannskapet og fylkesutvalget kan opprette et arbeidsutvalg som består av medlemmer fra formannskapet eller fylkesutvalget. *Formannskapet og fylkesutvalget kan selv når som helst omorganisere eller nedlegge slike arbeidsutvalg.*

§ 5-7 tredje ledd skal lyde:

Utvalget kan opprette et arbeidsutvalg med medlemmer som er valgt blant medlemmene av utvalget. Dette kravet gjelder ikke når kommunedelsutvalg velger arbeidsutvalg. *Utvalget kan selv når som helst omorganisere eller nedlegge slike arbeidsutvalg.*

§ 5-9 sjette ledd skal lyde:

Komiteen kan opprette arbeidsutvalg med medlemmer fra komiteen hvis ikke kommunestyret eller fylkestinget selv har bestemt noe annet. *Komiteen kan selv når som helst omorganisere eller nedlegge slike arbeidsutvalg hvis ikke kommunestyret eller fylkestinget selv har bestemt noe annet.*

§ 5-12 femte ledd skal lyde:

Rådene eller annet medvirkningsorgan for ungdom kan opprette arbeidsutvalg med medlemmer som er valgt blant medlemmene av rådet eller annet medvirkningsorgan for ungdom. Rådene eller annet medvirkningsorgan for ungdom kan selv når som helst omorganisere eller nedlegge slike arbeidsutvalg.

§ 5-12 nytt sjette ledd skal lyde:

Ved valg av leder og nestleder i ungdomsråd eller annet medvirkningsorgan for ungdom kan hvert enkelt medlem kreve skriftlig avstemning.

Nåværende § 5-12 femte ledd blir nytt syvende ledd.

§ 6-2 fjerde ledd nytt fjerde og femte punktum skal lyde:

Hvis varaordføreren trer midlertidig ut av vervet, skal det velges en ny varaordfører midlertidig. Hvis varaordføreren trer endelig ut av vervet, skal det velges en ny varaordfører.

§ 7-5 nytt fjerde ledd skal lyde:

Det velgende organet avgjør selv om valget skal foretas ved skriftlig avstemning eller om det skal foretas ved å vise stemmetegn.

§ 7-6 første ledd første punktum skal lyde:

Ved valgoppgjøret fordeles organets medlemsplasser på de ulike listene etter hvor mange stemmer hver liste har fått, ved bruk av delingstall 1, 2, 3, 4 osv.

§ 7-8 nytt andre ledd skal lyde:

Flertallsvalg skal foretas ved å vise stemmetegn.

§ 7-10 andre til sjuende ledd skal lyde:

Hvis medlemmer av kommunestyret, fylkestinget eller direkte valgte kommunedelsutvalg trer endelig ut, og de er valgt ved forholdsvalg, skal varamedlemmer fra samme liste tre inn i deres sted i den nummerordenen varamedlemmene er valgt. Hvis medlemmer av kommunestyret trer endelig ut, og de er valgt ved flertallsvalg, skal varamedlemmer tre inn i den nummerordenen de er valgt.

Hvis et medlem eller varamedlem av et annet folkevalgt organ enn kommunestyre, fylkesting, kommunesty-

rekomit , fylkestingskomit  eller direkte valgt kommunedelsutvalg trer endelig ut, skal det velges et nytt medlem eller varamedlem. Det nye medlemmet skal velges fra den samme gruppen som det uttredende medlemmet tilhørte. Hvis dette vil føre til at ett kjønn vil bli representert med mindre enn 40 prosent av medlemmene i organet, skal det, hvis det er mulig, velges et nytt medlem fra det underrepresenterte kjønnet.

Hvis lederen av et folkevalgt organ trer endelig ut av organet, skal det velges en ny leder.

Hvis antallet varamedlemmer eller en gruppes varamedlemmer til formannskapet, fylkesutvalget eller et annet folkevalgt organ som er valgt av kommunestyret eller fylkestinget, er blitt for lavt, kan kommunestyret eller fylkestinget selv velge ett eller flere faste eller midlertidige varamedlemmer. Disse varamedlemmene skal velges fra den gruppen som har et for lavt antall varamedlemmer (suppleringsvalg). Hvis det viser seg at denne framgangsmåten fører til at ett kjønn vil bli representert med mindre enn 40 prosent av varamedlemmene til organet eller gruppens varamedlemmer, skal det, hvis det er mulig, velges nytt varamedlem fra det underrepresenterte kjønnet. Formannskapet eller fylkesutvalget kan få delegert myndighet til å velge varamedlemmer til andre organer.

Ved nyvalg etter tredje ledd og suppleringsvalg etter femte ledd kan gruppen selv foreslå hvem som skal velges. Gruppen skal deretter informere kommunestyret, formannskapet, fylkestinget eller fylkesutvalget, som skal velge den foreslåtte kandidaten hvis de lovbestemte vilkårene er oppfylt. Ved nyvalg etter tredje ledd rykker det nye medlemmet eller varamedlemmet inn på den ledige plassen. Ved suppleringsvalg etter femte ledd skal det nyvalgte varamedlemmet plasseres nederst på listen over varamedlemmer.

Ved nyvalg etter tredje ledd til arbeidsutvalg kan gruppen i det folkevalgte organet som opprettet arbeidsutvalget, selv foreslå hvem som skal velges. Gruppen skal deretter informere det folkevalgte organet som opprettet arbeidsutvalget. Det folkevalgte organet skal velge den foreslåtte kandidaten hvis de lovbestemte vilkårene er oppfylt.

  7-11 skal lyde:

  7-11 Settemedlemmer

Hvis en folkevalgt i andre organer enn kommunestyret, fylkestinget eller direkte valgte kommunedelsutvalg er innvilget fritak i minst tre måneder, kan kommunestyret eller fylkestinget selv velge et settemedlem for den perioden fritaket gjelder. Det samme gjelder hvis det er gitt et tidsubestemt fritak som antas å vare mer enn tre måneder. Settemedlemmet skal velges fra den samme gruppen som det fritatte medlemmet tilhørte.

Ved valg av settemedlem etter første ledd kan gruppen selv foreslå hvem som skal velges. Gruppen skal deretter informere kommunestyret eller fylkestinget, som skal velge den foreslåtte kandidaten hvis de lovbestemte vilkårene er oppfylt.

Ved valg av settemedlem til arbeidsutvalg kan gruppen i det folkevalgte organet som opprettet arbeidsutvalget, selv foreslå hvem som skal velges. Gruppen skal deretter informere det folkevalgte organet som opprettet arbeidsutvalget. Det folkevalgte organet skal velge den foreslåtte kandidaten hvis de lovbestemte vilkårene er oppfylt.

Nåværende   7-11 blir ny   7-12.

  7-12 første ledd første punktum skal lyde:

Hvis det blir tatt ut siktelse eller tiltale mot en folkevalgt for et straffbart forhold som er nevnt i straffeloven    151 til 154, å 170 bokstav b,    171 til 175, 209 til 210, 351 til 352, kapittel 27 eller kapittel 30, og forholdet er knyttet til utøvelse av tjeneste eller et verv for kommunen eller fylkeskommunen, kan kommunestyret eller fylkestinget selv vedta å suspendere den folkevalgte fra vervet inntil saken er rettskraftig avgjort.

  8-1 andre ledd skal lyde:

Medlemmer av et kommunalt eller fylkeskommunalt folkevalgt organ har møte-, tale- og forslagsrett i organets m ter. Det kan ikke gis m te-, tale- og forslagsrett til andre enn organets medlemmer, hvis ikke noe annet følger av lov.

Nåværende   8-1 andre ledd blir nytt tredje ledd.

  11-3 femte ledd skal lyde:

Et folkevalgt organ kan fatte vedtak i en sak som ikke er oppført på saklisten, hvis ikke møtelederen eller minst 1/3 av de møtende medlemmene motsetter seg det. På tilsvarende måte kan organet fatte vedtak i en sak der saksdokumentene ikke er sendt ut sammen med innkallingen, hvis ikke møtelederen eller minst 1/3 av de møtende medlemmene motsetter seg det.

  13-2 overskriften skal lyde:

Åremål og ombud

  13-2 nytt andre ledd skal lyde:

Dersom kommunestyret eller fylkestinget vedtar at kommunen eller fylkeskommunen skal ha ombud, skal kommunestyret eller fylkestinget selv ansette ombudet.

  14-10 andre ledd skal lyde:

Driftsbudsjettet skal dekke avdrag på lån med et beløp som minst tilsvarer avdrag beregnet etter å 14-18.

Departementet kan gi forskrift om dekning av avdrag på lån i årsbudsjettet og unntak fra første punktum.

§ 14-18 nytt fjerde ledd skal lyde:

Departementet kan gi forskrift om avdrag på lån, beregning av minimumsavdraget og unntak fra første ledd.

§ 18-1 tredje ledd skal lyde:

Rådets navn skal inneholde ordene interkommunalt politisk råd *eller forkortelsen IPR*.

§ 19-1 tredje ledd skal lyde:

Oppgavefellesskapets navn skal inneholde ordene kommunalt oppgavefellesskap *eller forkortelsen KO*.

§ 23-6 fjerde ledd skal lyde:

Kommuner og fylkeskommuner skal sørge for at kontrollutvalget blir varslet om møter i generalforsamling, representantskap og tilsvarende organer. Kontrollutvalget har rett til å være til stede i disse møtene.

II

I lov 17. juli 1925 nr. 11 om Svalbard gjøres følgende endringer:

§ 35 a andre ledd bokstav d skal lyde:

d. ungdomsråd eller annet medvirkningsorgan for ungdom og arbeidsutvalg for dette.

§ 35 b femte ledd andre punktum skal lyde:

Kommuneloven § 5-12 tredje til syvende ledd gjelder tilsvarende.

III

I lov 15. juni 2001 nr. 70 om fastsetjing og endring av kommune- og fylkesgrenser skal § 26 første ledd sjette punktum lyde:

Nemnda vel sjølv leiar og nestleiar.

IV

Loven trer i kraft fra den tiden Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 3, debattert 12. mai 2023

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Endringer i lov om interkommunale selskaper (møteoffentlighet, økonomiforvaltning m.m.) (Innst. 323 L (2022–2023), jf. Prop. 61 L (2022–2023))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak til

I o v

om endringer i lov om interkommunale selskaper (møteoffentlighet, økonomiforvaltning m.m.)

I

I lov 29. januar 1999 nr. 6 om interkommunale selskaper blir disse endringene gjorde:

§ 4 tredje ledd skal lyde:

Selskapsavtalen skal i det minste angi følgende:

1. selskapets foretaksnavn
2. angivelse av deltakerne
3. selskapets formål
4. den *kommunen* der selskapet har sitt hovedkontor
5. *antallet eller laveste og høyeste antall styremedlemmer*
6. deltakernes innskuddsplikt og plikt til å foreta andre ytelser overfor selskapet
7. den enkelte deltakers eierandel i selskapet og den enkelte deltakers ansvarsandel i selskapet dersom denne avviker fra eierandelen
8. antall medlemmer av representantskapet og hvor mange medlemmer den enkelte deltaker oppnevner
9. annet som etter lov skal fastsettes i selskapsavtalen.

§ 6 første og andre ledd skal lyde:

Selskapet skal ha et representantskap hvor samtlige deltakere er representert med minst én representant. Vedkommende kommunestyre eller fylkesting oppnevner selv sine representanter. Er et interkommunalt selskap deltaker, oppnevner selskapets representantskap dets representanter. Det skal oppnevnes *minst to varamedlemmer for hvert faste medlem*. Hvis ikke annet er fastsatt i selskapsavtalen, velger representantskapet selv sin leder og nestleder. *Godtgjøringen til lederen og nestlederen fastsettes av representantskapet selv.*

Kommunestyret eller fylkestinget bestemmer selv om dets representanter skal velges ved forholdsvalg, *avtalevalg* eller flertallsvalg. *Det samme gjelder når repre-*

sentantskapet i et interkommunalt selskap skal velge sine representanter.

§ 7 første ledd andre punktum skal lyde:

Representantskapet er selskapets øverste myndighet og behandler selskapets *økonomiplan, årsbudsjett, årsregnskap og årsberetning* og andre saker som etter loven eller selskapsavtalen skal behandles i representantskapet.

§ 8 andre til femte ledd skal lyde:

Møter i representantskapet i et interkommunalt selskap som er omfattet av offentleglova, skal kunngjøres på en hensiktsmessig måte, også hvis det antas at møte vil bli helt eller delvis lukket etter § 8 a første ledd.

Innkallingen til et representantskapsmøte skal skje med minst fire ukers varsel og skal inneholde sakliste. De enkelte *deltakerne* skal med samme frist varsles om innkallingen og saklisten.

Representantskapets leder kan innkalle representantskapet med kortere frist i tilfeller hvor dette er påtrengende nødvendig.

Saklisten og andre møtedokumenter som ikke er unntatt fra offentlighet, skal være tilgjengelige for allmennheten hos interkommunale selskaper som er omfattet av offentleglova.

Ny § 8 a skal lyde:

§ 8 a *Møte i representantskapet*

Reglene om møteoffentlighet i kommuneloven §§ 11-5 og 11-6 gjelder tilsvarende for representantskapsmøter i interkommunale selskaper som er omfattet av offentleglova. Hvis det blir vedtatt at et møte skal lukkes ved behandlingen av en sak, skal hjemmelen for lukkingen tas inn i protokollen.

Representantskapet kan treffe vedtak om at møter kan gjennomføres som fjernmøter. Fjernmøter innebærer at deltakerne ikke sitter i samme lokale, men at de via tekniske hjelpemidler likevel kan se, høre og kommunisere med hverandre. Kravene som ellers gjelder for representantskapsmøte, gjelder også for fjernmøter.

§ 9 fjerde og åttande ledd blir oppheva. Noverande femte til sjuande ledd blir fjerde til sjette ledd.

Ny § 9 a skal lyde:

§ 9 a *Protokoll*

Møtelederen skal sørge for at det føres protokoll fra møtet. Protokollen skal underskrives av møtelederen og to av representantskapets medlemmer som velges ved møtets begynnelse. Medlemmene kan benytte elektronisk signatur for å signere protokollen. Styrets medlemmer og daglig leder har rett til å få sitt syn på en sak innført i protokollen.

Med unntak av delene som er unntatt fra offentlighet, skal protokoller fra møter i representantskapet i interkommunale selskaper som er omfattet av offentleglova, være tilgjengelige for allmennheten.

§ 10 første ledd skal lyde:

Selskapet skal ha et styre på minst tre medlemmer. Dersom de ansatte skal velge styremedlemmer etter åttende eller niende ledd i paragrafen her, skal styret ha minst fem medlemmer. Dersom de ansatte skal velge styremedlemmer etter tiende ledd i paragrafen her, skal styret ha minst syv medlemmer. *Dersom selskapsavtalen angir laveste og høyeste antall styremedlemmer, bestemmer representantskapet antallet styremedlemmer innenfor intervallet, jf. § 4 nr. 5.* Reglene i aksjeloven § 20-6 om representasjon av begge kjønn i styret gjelder tilsvarende. *Representantskapet fastsetter selv godtgjøringen til styremedlemmene.*

§ 12 tredje ledd skal lyde:

Styret kan treffe vedtak om at møter kan gjennomføres som fjernmøter i samsvar med reglene i § 8 a andre ledd. Kravene som ellers gjelder for styremøter, gjelder også for fjernmøter.

§ 13 første ledd skal lyde:

Forvaltningen av selskapet hører under styret. *Styret skal*

1. *sørge* for en *forsvarlig organisering* av selskapets virksomhet
2. *se til* at virksomheten drives i samsvar med selskapets formål, selskapsavtalen, selskapets *økonomiplan* og årsbudsjett og andre vedtak og retningslinjer fastsatt av representantskapet
3. *holde seg orientert om selskapets økonomiske stilling*
4. *se til at selskapets virksomhet, regnskap* og formuesforvaltning er gjenstand for betryggende kontroll.

§ 15 overskriften skal lyde:

Inhabilitet og taushetsplikt

§ 15 nytt andre ledd skal lyde:

Taushetsplikten etter forvaltningsloven §§ 13 til 13 g gjelder tilsvarende for enhver som utfører tjeneste eller arbeid for et interkommunalt selskap som er omfattet av offentleglova.

§ 18 skal lyde:

§ 18 *Økonomiplan og årsbudsjett*

Representantskapet skal *selv* vedta *selskapets økonomiplan for de fire neste årene* og selskapets årsbudsjett for *det kommende året*. *Vedtaket skal treffes før årsskiftet.*

§ 19 skal lyde:

§ 19 *Årsbudsjettets bindende virkning. Vesentlige budsjettavvik*

Årsbudsjettet er bindende for representantskapet og underordnete organer. Dette gjelder likevel ikke for utbetalinger som selskapet har en rettslig plikt til å foreta. Første punktum er heller ikke til hinder for at representantskapet kan gi et underordnet organ myndighet til å avgjøre at deler av en bevilgning til drift skal benyttes til å finansiere investeringer. Styret fastsetter den nærmere fordelingen av de økonomiske rammene i årsbudsjettet.

Hvis utviklingen tilsier at inntektene eller kostnadene vil avvike vesentlig sammenholdt med årsbudsjettet, skal styret straks gi melding til representantskapet. Styret skal deretter legge frem et forslag til endringer i årsbudsjettet. Forslaget skal behandles av representantskapet.

§ 20 skal lyde:

§ 20 *Innholdet i økonomiplanen og årsbudsjettet*

Økonomiplanen skal vise hvordan selskapets formål og strategier for selskapet skal følges opp.

Økonomiplanen og årsbudsjettet skal vise

1. selskapets prioriteringer og økonomiske rammer for virksomheten
2. målene og premissene som økonomiplanen og årsbudsjettet bygger på
3. utviklingen i selskapets økonomi og utviklingen i gjeld og andre vesentlige langsiktige forpliktelser.

Vedtaket om årsbudsjett skal angi hvor mye lån som skal tas opp i budsjettåret.

Økonomiplanen og årsbudsjettet skal

1. være realistiske, fullstendige og oversiktlige
2. settes opp i balanse slik at all bruk av midler i budsjettåret har dekning i årets tilgang på midler
3. dekke inn negativ egenkapital i årsregnskapet etter § 27 femte ledd tredje punktum.

Økonomiplanen, årsbudsjettet og årsregnskapet skal stilles opp på samme måte.

Departementet kan gi forskrift om innholdet i økonomiplanen og årsbudsjettet og om innholdet i kravet om budsjettbalanse.

§ 22 skal lyde:

§ 22 *Lån og avdrag på lån*

Selskapet kan bare ta opp lån dersom dette er fastsatt i selskapsavtalen. Dersom selskapet skal kunne ta opp lån, skal avtalen inneholde et tak for selskapets samlede låneopptak. En avtale som er inngått i strid med første eller andre punktum er ugyldig.

Selskapet kan ta opp lån for å finansiere investeringer i varige driftsmidler som skal eies av selskapet selv. Det kan ikke tas opp lån for den delen av anskaffelseskost

som blir kompensert etter merverdiavgiftskompensasjonsloven.

Selskapet kan ta opp lån for å finansiere kjøp av alle aksjene i et eiendomsselskap som skal eies av selskapet selv, hvis eiendomsselskapet ikke har

1. annen virksomhet enn å eie fast eiendom og å drifte denne
2. vesentlige forpliktelser som gjelder annet enn eiendommen
3. andre ansatte enn daglig leder.

Selskapet kan inngå avtale om driftskreditt eller ta opp likviditetslån.

Eksisterende lån kan refinansieres.

Selskapets samlede lånegjeld til formål som nevnt i andre og tredje ledd skal avdras årlig. Avdragene skal samlet være minst lik størrelsen på selskapets avskrivninger i regnskapsåret, justert for forholdet mellom størrelsen på lånegjelden og størrelsen på selskapets avskrivbare anleggsmidler. Justeringen etter andre punktum skal gjøres ut fra lånegjeldens og anleggsmidlenes bokførte verdi ved inngangen av regnskapsåret. Departementet kan gi forskrift om nedbetaling av lån og om beregning av minimumsavrdraget.

Ny § 22 a skal lyde:

§ 22 a *Godkjenning av vedtak om lån og leieavtaler*

Dersom en av deltakerne er registrert i ROBEK etter kommuneloven § 28-1, er selskapets vedtak om å ta opp lån ikke gyldig før det er godkjent av departementet. Det samme gjelder for vedtak om å inngå en avtale om leie av varige driftsmidler hvor leieavtalen kan påføre selskapet utgifter ut over de fire neste budsjettårene. En avtale som er inngått i strid med første eller andre punktum er ugyldig.

Ny § 22 b skal lyde:

§ 22 b *Garantier og finans- og gjeldsforvaltning*

Selskapet kan ikke stille garanti eller pantsette sine eiendeler til sikkerhet for andres økonomiske forpliktelser. En avtale om slik garanti eller pantsettelse er ugyldig.

Selskapet skal forvalte finansielle midler og gjeld på en måte som ikke innebærer vesentlig finansiell risiko, blant annet slik at betalingsforpliktelser kan innfris ved forfall.

§ 27 skal lyde:

§ 27 *Selskapets regnskap*

Selskapet har regnskapsplikt etter regnskapsloven. Årsberetningen skal også redegjøre for

1. vesentlige beløpsmessige avvik mellom årsbudsjettet og årsregnskapet og vesentlige avvik fra representantskapets premisser for bruken av de økonomiske rammene

2. selskapets måloppnåelse og andre ikke-økonomiske forhold som er av vesentlig betydning for deltakerne eller innbyggerne.

Det kan bestemmes i selskapsavtalen at selskapet i stedet skal utarbeide årsregnskap og årsberetning etter kommuneloven § 14-6 andre til fjerde ledd og § 14-7 andre ledd.

Selskapet har bokføringsplikt etter bokføringsloven.

Daglig leder skal utarbeide årsregnskapet senest 22. februar året etter regnskapsåret. Styret skal avlegge årsregnskapet og årsberetningen senest 31. mars. Årsregnskapet og årsberetningen skal revideres av regnskapsrevisor. Revisjonsberetningen skal avgis til representantskapet med kopi til styret senest 15. mai. Styret legger frem forslag til vedtak om årsregnskap og årsberetning for representantskapet.

Årsregnskapet og årsberetningen skal fastsettes av representantskapet senest 30. juni. Vedtaket skal angi hvordan et overskudd skal disponeres eller negativ egenkapital skal dekkes inn. Negativ egenkapital skal dekkes inn senest det andre året etter at det oppsto.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om innholdet i årsregnskapet og årsberetningen. I forskrift kan det også gi nærmere regler om innholdet i plikten til å dekke inn negativ egenkapital.

§ 30 sjuande og åttande ledd blir oppheva.

§ 31 femte ledd blir oppheva.

§ 32 fjerde ledd blir oppheva.

§ 33 første ledd skal lyde:

Når det er vedtatt at selskapet skal oppløses i tråd med § 32, skal representantskapet straks oppnevne et avviklingsstyre. Selskapets styre trer ut av funksjon når avviklingsstyret er valgt.

§ 33 fjerde ledd skal lyde:

Straks avviklingsstyret er oppnevnt, plikter det å sende melding om oppløsningsvedtaket og oppnevningen av avviklingsstyre til Foretaksregisteret. Foretaksregisteret skal samtidig med at registreringen finner sted, kunngjøre beslutningen i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon og varsle selskapets kreditorer om at de må melde seg til selskapet innen seks uker fra kunngjøringen.

§§ 40 og 41 blir oppheva.

II

Lova tek til å gjelde frå den tida Kongen bestemmer. Kongen kan setje i kraft dei einskilte føresegnene til ulik tid.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 4, debattert 12. mai 2023

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Endringer i Finnmarksloven (endringer som følge av delinga av Troms og Finnmark fylke) (Innst. 322 L (2022–2023), jf. Prop. 62 L (2022–2023))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak til

I o v

om endringer i Finnmarksloven (endringer som følge av delinga av Troms og Finnmark fylke)

I

I lov 17. juni 2005 nr. 85 om rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser i Finnmark skal det gjerast følgjande endringar:

I følgjande føresegner skal uttrykket «Troms og Finnmark fylkesting» endrast til «Finnmark fylkesting»:

§ 7 andre ledd, § 16 første ledd, § 16 femte ledd og § 31 andre ledd.

I følgjande føresegner skal uttrykket «Troms og Finnmark fylkesting» endrast til «fylkestinget»:

§ 7 sjetten ledd, § 10 tredje ledd og § 10 sjetten ledd.

§ 15 første ledd skal lyde:

Dersom Finnmarkseiendommen i bankinnskudd, kontanter og lignende har aktiva som fratrukket eventuell gjeld overstiger det som trengs av reserver for å sikre driften, kan styret beslutte at overskuddet helt eller delvis skal utbetales til Finnmark fylkeskommune, Sameetinget eller allmennyttige formål som kommer Finnmarks innbyggere til gode.

I følgjande føresegner skal uttrykket «statsforvalteren i Troms og Finnmark» endrast til «statsforvalteren»:

§ 18 andre ledd og § 46 første ledd.

II

Lova gjeld frå den tida Kongen fastset.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Det voterer over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Stortinget går da til votering over sakene på dagens kart. Sakene nr. 1–4 er andre gangs behandling av lover, mens sakene nr. 5–10 er grunnlovssaker. Sak nr. 11 er referat.

Votering i sakene nr. 1–4

Presidenten: Sakene nr. 1–4 er som nevnt andre gangs behandling av lover og gjelder lovvedtakene 53 til og med 56.

Det foreligger ingen forslag til anmerkning. Stortingets lovvedtak er dermed godkjent ved andre gangs behandling og blir å sende Kongen i overenstemmelse med Grunnloven.

Votering i sak nr. 5, debattert 15. mai 2023

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Grunnlovsforslag fra Hans Fredrik Grøvan, Jorunn Gleditsch Lossius, Geir Sigbjørn Toskedal, Steinar Reiten og Torill Selsvold Nyborg om endring i § 93 (vern av liv fra unnfangelse til naturlig død) (Innst. 305 S (2022–2023), jf. Dokument 12:6 (2019–2020))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 12:6 (2019–2020) – Grunnlovsforslag fra Hans Fredrik Grøvan, Jorunn Gleditsch Lossius, Geir Sigbjørn Toskedal, Steinar Reiten og Torill Selsvold Nyborg om endring i § 93 (vern av liv fra unnfangelse til naturlig død) – bifalles ikke.

Presidenten: Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 164 mot 4 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.34.36)

Votering i sak nr. 6, debattert 15. mai 2023

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Grunnlovsforslag fra Dag Terje Andersen, Eva Kristin Hansen, Magne Rommetveit, Svein Harberg, Hans Fredrik Grøvan, Freddy André Øvstegård, Terje Breivik, Nils T. Bjørke, Une Bastholm og Bjørnar Moxnes om endring i § 108 (samene som urfolk) (Innst. 331 S (2022–2023), jf. Dokument 12:10 (2019–2020))

Presidenten: Under debatten har Carl I. Hagen satt fram to forslag på vegne av Fremskrittspartiet.

Det voterer over forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Høyesterett avgi en betenkning om forslaget til endring av Grunnloven § 108 er i strid med Grunnloven § 98, § 1 eller § 121.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 147 mot 21 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 16.35.15)

Presidenten: Som følge av votering over forslag nr. 1 bortfaller votering over forslag nr. 2.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 12:10 (2019–2020) – Grunnlovsforslag fra Dag Terje Andersen, Eva Kristin Hansen, Magne Rommetveit, Svein Harberg, Hans Fredrik Grøvan, Freddy André Øvstegård, Terje Breivik, Nils T. Bjørke, Une Bastholm og Bjørnar Moxnes om endring i § 108 (samene som urfolk) – bifalles.

Grunnlovsforslaget hadde følgende ordlyd:

«§ 108 skal lyde:

Det påligger statens myndigheter å legge forholdene til rette for at det samiske folk, som urfolk, kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv.

-

Dei statlege styresmaktene skal leggje til rette for at det samiske folket, som urfolk, kan tryggje og utvikle språket sitt, kulturen sin og samfunnslivet sitt.»

Presidenten: Fremskrittspartiet har varslet at de vil stemme imot.

Presidenten vil la voteringen skje ved navneopprop. Oppropet starter med representant nr. 15, fra Akershus.

De som stemmer for innstillingen, svarer ja. De som stemmer imot, svarer nei.

Presidenten vil henstille til representantene om ro i salen under oppropet.

Votering:

Komiteens innstilling ble vedtatt med 147 mot 22 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.37.04)

De 147 representantene som stemte for innstillingen, var:

Else Marie Rødby, Henrik Asheim, Anita Patel, Abid Raja, Kirsti Bergstø, Anne Kristine Linnestad, Mani Hussein, Une Bastholm, Turid Kristensen, Kari Mette Prestrud, Ragnhild Male Hartviksen, Marie Sneve Martinussen, Kari Sofie Bjørnsen, Masud Gharahkhani, Trond Helleland, Per Olaf Lundteigen, Lise Christoffersen, Sandra Bruflot, Even A. Røed, Kathy Lie, Runar Sjøstad, Geir Adelsten Iversen, Marianne Sivertsen Næss, Irene Ojala, Nils Kristen Sandtrøen, Per Martin Sandtrøen, Lise Selnes, Margrethe Haarr, Anna Molberg, Bente Irene Aaland, Erna Solberg, Odd Harald Hovland, Ove Trellevik, Eigil Knutsen, Sara Hamre Sekkingstad, Audun Lysbakken, Peter Frølich, Linda Monsen Merkesdal, Liv Kari Eskeland, Dag-Inge Ulstein, Sofie Marhaug, Hans Inge Myrvold, Lubna Bobby Jaffery, Sveinung Rotevatn, Per Vidar Kjølmoen, Jenny Klinge, Helge Orten, Åse Kristin Ask Bakke, Geir Inge Lien, Birgit Oline Kjerstad, Mona Nilsen, Siv Mossleth, Bård Ludvig Thorheim, Sigurd Myrvoll, Willfred Nordlund, Karianne B. Bråthen, Mona Fagerås, Geir Jørgensen, Rigmor Aasrud, Marit Knutsdatter Strand, Rune Støstad, Kari-Anne Jønnes, Bengt Fasteraune, Kamzy Gunaratnam, Kari Elisabeth Kaski, Nikolai Astrup, Agnes Nærland Viljugrein, Guri Melby, Lan Marie Nguyen Berg, Bjørnar Moxnes, Heidi Nordby Lunde, Frode Jacobsen, Cato Brunvand Ellingsen, Mudassar Kapur, Ola Elvestuen, Siri Gåsemyr Staalesen, Rasmus Hansson, Seher Aydar, Andreas Sjalg Unneland, Mathilde Tybring-Gjedde, Grunde Almeland, Irene Heng Lauvsnes, Hadia Tajik, Sveinung Stensland, Torstein Tvedt Solberg, Geir Pollestad, Hadle Rasmus Bjuland, Margret Hagerup, Tove Elise Madland, Ingrid Fiskaa, Lisa Marie Ness Klungland, Aleksander Stokkebø, Mímir Kristjánsson, Erling Sande, Torbjørn Vereide, Olve Grotle, Alfred Jens Bjørlo, Lene Vågslid, Åslaug Sem-Jacobsen, Mahmoud Farahmand, Jone Blikra, Tobias Drevland Lund, Cecilie Myrseth, Ivar B. Prestbakmo, Erlend Svardal Bøe, Nils-Ole Foshaug, Torgeir Knag Fyl-

kesnes, Terje Sørvik, Marit Arnstad, Gaute Børstad Skjervø, Per Olav Tyldum, André N. Skjelstad, Eva Kristin Hansen, Linda Hofstad Helleland, Heidi Greni, Jorodd Asphjell, Lars Haltbrekken, Kirsti Leitrø, Mari Holm Lønseth, Maren Grøthe, Hege Bae Nyholt, Maria Aasen-Svensrud, Henning Wold, Truls Vasvik, Renate Sølversen Berge, Kathrine Kleveland, Grete Wold, Elise Waagen, Fredrik Holm, Stein Erik Lauvås, Ole André Myhrvold, Tage Pettersen, Solveig Vitanza, Kjerstin Wøyen Funde-rud, Freddy André Øvstegård, Tellef Inge Mørland, Svein Harberg, Gro-Anita Mykjåland, Ingunn Foss, Kari Henriksen, Kjell Ingolf Ropstad, Eivind Drivenes, Ingvild We-trhus Thorsvik, Jan Tore Sanner, Tobias Hangaard Linge, Tone Wilhelmsen Trøen og Tuva Moflag.

De 22 representantene som stemte mot innstillingen, var:

Hans Andreas Limi, Himanshu Gulati, Morten Wold, Bengt Rune Strifeldt, Tor André Johnsen, Helge André Njåstad, Silje Hjemdal, Sylvi Listhaug, Frank Edvard Sve, Dagfinn Henrik Olsen, Carl I. Hagen, Michael Tetzschner, Christian Tybring-Gjedde, Roy Steffensen, May Helen Hetland Ervik, Bård Hoksrud, Per-Willy Amundsen, Sivert Bjørnstad, Morten Stordalen, Erlend Wiborg, Marius Arion Nilsen og Alf Erik Bergstøl Andersen.

Votering i sak nr. 7, debattert 15. mai 2023

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Grunnlovsforslag fra Karin Andersen, Kari Elisabeth Kaski, Petter Eide, Lars Haltbrekken, Solveig Schytz, Terje Breivik, Une Bastholm og Bjørnar Moxnes om endring i § 93 (om grunnlovsfesting av retten til asyl) (Innst. 329 S (2022–2023), jf. Dokument 12:12 (2019–2020))

Presidenten: Under debatten har Audun Lysbakken satt fram et forslag på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre.

Det votes over forslag nr. 1, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre. Forslaget lyder:

«Dokument 12:12 (2019–2020) – Grunnlovsforslag fra Karin Andersen, Kari Elisabeth Kaski, Petter Eide, Lars Haltbrekken, Solveig Schytz, Terje Breivik, Une Bastholm og Bjørnar Moxnes om endring i § 93 (om grunnlovsfesting av retten til asyl) – alternativ 2 – bifalles.»

Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

Voteringstavlene viste at det var avgitt 131 stemmer mot og 38 stemmer for forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre.

(Voteringsutskrift kl. 16.44.25)

Presidenten: Siden flere har varslet at de stemte feil, prøver vi en gang til.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre ble med 133 mot 35 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 16.45.02)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 12:12 (2019–2020) – Grunnlovsforslag fra Karin Andersen, Kari Elisabeth Kaski, Petter Eide, Lars Haltbrekken, Solveig Schytz, Terje Breivik, Une Bastholm og Bjørnar Moxnes om endring i § 93 (om grunnlovsfesting av retten til asyl) – samtlige alternativer – bifalles ikke.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 134 mot 35 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.45.46)

Votering i sak nr. 8, debattert 15. mai 2023

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Grunnlovsforslag fra Michael Tetzschner om § 95 nytt tredje ledd (om at staten ikke skal kunne skatte- og avgiftsbelegge rettslige tjenester for saker som skal avgjøres av domstolene) (Innst. 306 S (2022–2023), jf. Dokument 12:31 (2019–2020))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 12:31 (2019–2020) – Grunnlovsforslag fra Michael Tetzschner om § 95 nytt tredje ledd (om at staten ikke skal kunne skatte- og avgiftsbelegge rettslige tjenester for saker som skal avgjøres av domstolene) – bifalles ikke.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt mot 1 stemme.

(Voteringsutskrift kl. 16.46.25)

Votering i sak nr. 9, debattert 15. mai 2023

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Grunnlovsforslag fra Michael Tetzschner, Peter Frølich og Morten Wold om endring i § 98 (forbud mot uforholdsmessig inngrep i borgernes frihetssfære) (Innst. 304 S (2022–2023), jf. Dokument 12:32 (2019–2020))

Presidenten: Under debatten har Carl I. Hagen satt fram et forslag på vegne av Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Dokument 12:32 (2019–2020) – Grunnlovsforslag fra Michael Tetzschner, Peter Frølich og Morten Wold om endring i § 98 (forbud mot uforholdsmessig inngrep i borgernes frihetssfære) – alternativ 2 – bifalles.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 133 mot 36 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 16.46.56)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 12:32 (2019–2020) – Grunnlovsforslag fra Michael Tetzschner, Peter Frølich og Morten Wold om endring i § 98 (forbud mot uforholdsmessig inngrep i borgernes frihetssfære) – begge alternativer – bifalles ikke.

Presidenten: Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 131 mot 37 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.47.44)

Votering i sak nr. 10, debattert 15. mai 2023

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Grunnlovsforslag fra Ola Elvestuen, Kari Elisabeth Kaski og Nicholas Wilkinson om ny § 110 a (om rett til tilfredsstillende levestandard og helse) (Innst. 303 S (2022–2023), jf. Dokument 12:35 (2019–2020))

Presidenten: Under debatten har Audun Lysbakken satt fram et forslag på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre. Forslaget lyder:

«Dokument 12:35 (2019–2020) – Grunnlovsforslag fra Ola Elvestuen, Kari Elisabeth Kaski og

Nicholas Wilkinson om ny § 110 a (om rett til tilfredsstillende levestandard og helse) – bifalles.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre ble med 135 mot 34 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 16.48.23)

Presidenten: Som følge av votering over forslag nr. 1 bortfaller votering over tilrådingen.

Sak nr. 11 [16:48:39]

Referat

1. (430) Utvidelse av innkrevingsperioden og innføring av miljødifferensierte takster i Miljøpakke

Trondheim trinn 3 i Trøndelag (Prop. 113 S (2022–2023))

Enst.: Sendes transport- og kommunikasjonskomiteen og behandles innen Stortinget avbryter sine forhandlinger i juni, jf. forretningsordenen § 47 tredje ledd.

2. (431) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bjørnar Moxnes og Hege Bae Nyholt om anerkjennelse av Palestina som egen stat og norsk tilslutning til FNs apartheidkonvensjon (Dokument 8:237 S (2022–2023))

Enst.: Sendes utenriks- og forsvarskomiteen.

Presidenten: Dermed er sakene på dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Så synes ikke, og møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 16.50.
